

**T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI**

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKIFLARININ ETKİLERİ: BARTIN İLİ SOSYAL
YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI ÜZERİNE İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
ELİF AYDIN**

**DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR. RAMAZAN ARSLAN**

BARTIN-2016

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

**YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA
VAKIFLARININ ETKİLERİ: BARTIN İLİ SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA VAKFI ÜZERİNE İNCELEME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Elif AYDIN

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Ramazan ARSLAN

“Bu tez 22/09/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Ramazan ARSLAN	
Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN	
Yrd. Doç. Dr. Şenay SARAÇ	

KABUL VE ONAY

Elif AYDIN tarafından hazırlanan “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Bartın İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üzerine İnceleme” başlıklı bu çalışma, 22.09.2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ramazan ARSLAN
(Danışman)

Üye : Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Şenay SARAÇ

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/.../..... tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Yrd. Doç. Dr. Ramazan ARSLAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Bartın İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üzerine İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

22/09/2016

Elif AYDIN

ÖNSÖZ

Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Bartın İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üzerine İnceleme adlı tezimi yazarken, zorluklarla baş etmeyi bana öğreten, sıkıntıya düştüğümde bana yol gösteren çok kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ramazan ARSLAN'a;

Yüksek lisans eğitiminde katkıları bulunan Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN ve Yrd. Doç. Dr. Şenay SARAÇ hocalarıma;

Tez çalışmamın konusunu oluşturan Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı müdürü Feridun GÜLER Bey'e ve ayrı ayrı tüm vakıf çalışanlarına;

Ayrıca beni bu günlere getiren aileme;

Tez çalışmamın tüm aşamalarını birlikte geçirdiğim arkadaşım Fitnet FİDAN'a; Desteklerinden dolayı Özlem Sema ÖZCAN'a;

En sıkıntılı anımda bana destek olan Fatma TÜMİNÇİN'e;

Her zorlukta yanımda olan Necmi SU'ya;

Bu çalışmada bana destek olan ve burada ismini sayamadığım üzerimde emeği olan tüm hocalarıma, dostlarıma ve yakınlarıma da teşekkür ederim.

Elif AYDIN

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Bartın İli Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Üzerine İnceleme

Elif AYDIN

**Bartın Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ramazan ARSLAN

Bartın-2016, Sayfa: XVII+118

Yoksulluk, insanların temel gereksinimlerini karşılayabilme olanağından yoksun ve asgari yaşam standartlarından mahrum olmaları şeklinde tanımlanabilir. Bu anlamda yoksulluk, bireylerin insan onuruna yaraşır bir yaşam biçimini engelleyen iktisadi ve toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren hem az gelişmiş hem de gelişmiş ülkelerde en önemli sorunlardan biri haline gelen yoksulluk, günümüzde küresel bir sorun olma niteliğini sürdürmektedir.

Türkiye’de yoksulluk, 1980’li yıllarda uygulanan ekonomik politikalar ve küreselleşmenin de etkisiyle görülmeye başlanmıştır. Yoksullukla mücadele kapsamında 1986’da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu oluşturulmuştur. Fon, Türkiye genelinde 1000 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla çalışmalarını yürütmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yoksullukla mücadelede ortaya koyduğu katkısını araştırmaktır. Kaynak taraması, kuruma ait ilgili belgeler üzerinde inceleme yapılması ve nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniklerinin kullanılmasıyla yapılan alan çalışması sonucunda ulaşılan bulgular, Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın, kendisine verilen olanaklar ölçüsünde yoksulluğun çözümünde etkili olduğu hipotezini doğrulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele, Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

ABSTRACT

MSc Thesis

**Effects of Social Assistance and Solidarity Foundation in Fight against Poverty:
Review about Bartın Province Social Assistance and Solidarity Foundation**

Elif Aydın

**Bartın University
Institute of Social Sciences
Economics Department**

Thesis Adviser: Asst. Prof. Dr. Ramazan Arslan

Bartın-2016, Page: XVII+118

Poverty can be defined as deprivation of people of the means to meet their basic needs and of minimum living standards. To this context, poverty appears as an economic and social problem that prevents individuals from living in a manner compatible with human dignity. Poverty that has become one of the most important problems both in the less developed countries and developed countries since the second half of the twentieth century continues to be a global problem today.

Poverty in Turkey came into sight with the effects of economic policies adopted in the 1980s and globalization. Law on Encouraging Social Assistance and Solidarity and Social Assistance and Solidarity Fund were established in 1986 in order to fight against poverty. The Fund continues its services through 1.000 Social Assistance and Solidarity Foundations across Turkey.

This study intends to research the contributions made by Bartın Social Assistance and Solidarity Foundation to fighting against poverty. The findings obtained from the field work through literature review, examination on documents belonging to the foundation and interview techniques from among qualitative research verifies the hypothesis that Bartın Social Assistance and Solidarity Foundation has been effective in overcoming poverty to the extent of the means provided to the foundation.

Keywords: Poverty, Fight against Poverty, Bartın Social Assistance and Solidarity Foundation

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY	ii
BEYANNAME.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
TABLolar DİZİNİ.....	xv
EKLER DİZİNİ	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
BÖLÜM I GİRİŞ.....	1
BÖLÜM II YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR.....	4
2.1.Yoksulluk.....	4
2.2.Yoksulluk Türleri.....	5
2.2.1.Mutlak Yoksulluk.....	5
2.2.2.Görelî Yoksulluk	6
2.2.3.Gelir Yoksulluğu	7
2.2.4.İnsanî Yoksulluk	7
2.2.5.Kırsal Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk.....	8
2.3.Yoksulluğun Nedenleri	9
2.3.1.Ekonomik Nedenler.....	9
2.3.1.1.Enflasyon	10
2.3.1.2.Büyüme ve Gelir Dağılımında Adaletsizlik	10
2.3.1.3.Ekonomik Krizler	13
2.3.1.4.Yapısal Uyum Politikaları	14
2.3.1.5.İstihdam ve İşsizlik.....	14
2.3.2.Demografik ve Sosyal Nedenler	15
2.3.2.1.Hızlı Nüfus Artışı	15
2.3.2.2.Ailenin Yoksullaşması ve Aile Yapısındaki Değişim	16

2.3.2.3.Yerleşim Yeri	17
2.3.2.4.Göç	18
2.3.2.5.Yetersiz Eğitim Düzeyi	18
2.3.2.6.Ayrımcılık.....	19
2.3.3.Coğrafi Nedenler	19
2.3.4.Siyasal Nedenler.....	20
2.4.Yoksullukla İlgili Temel Kavramlar	21
2.4.1.Sosyal Politika.....	21
2.4.2.Sosyal Güvenlik	21
2.4.2.1.Sosyal Sigorta	22
2.4.2.2.Sosyal Hizmet.....	22
2.4.2.3.Sosyal Yardım	23
2.4.3.Sosyal Koruma	24
BÖLÜM III VAKIFLAR	25
3.1.Vakfın Tanımı.....	25
3.2. Doğuşundan Osmanlı Dönemine Kadar Vakıf ve Benzeri Kurumlar	25
3.3. Osmanlı Dönemi Vakıfları.....	27
3.3.1. Osmanlı Döneminde Vakıfların Yaptığı Hizmetler	29
3.3.1.1.Eğitim Hizmetleri	30
3.3.1.2.Beledi Hizmetleri.....	31
3.3.1.3.Sağlık Hizmetleri.....	32
3.3.2.Vakıflarının Amaçları	33
3.3.3.Vakıfların Çeşitleri.....	35
3.3.3.1.Menkul ve Gayri Menkul Oluşlarına Göre Vakıflar	35
3.3.3.2.Mahiyeti Açısından Vakıflar	35
3.3.3.3.Mülkiyeti Açısından Vakıflar	36
3.3.3.4.İdaresi Açısından Vakıflar.....	37
3.3.3.5.Kiraya Verilmesi Açısından Vakıflar	38
3.4. Cumhuriyet Dönemi Vakıfları	39
BÖLÜM IV YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE	
DAYANIŞMA VAKIFLARI	44
4.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kuruluşu	44

4.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Amaç ve Kapsamı	47
4.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Hukuki Niteliği.....	48
4.4.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve Yeni Vakıflar	48
4.5.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının İdari Yapısı	50
4.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Organları.....	50
4.6.1.Vakıf Başkanı.....	51
4.6.2.Mütevelli Heyeti.....	51
4.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Finansal Yapısı	57
4.7.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri.....	57
4.7.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Giderleri.....	60
4.8. Yoksullukla Mücadele Kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Faaliyetleri.....	62
4.8.1.Aile Yardımları	65
4.8.2.Sağlık Yardımları	65
4.8.3.Eğitim Yardımları	66
4.8.4.Engelli Yardımları.....	66
4.9. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Denetimi	67
4.10. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sona Ermesi.....	68
BÖLÜM V BARTIN SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI	70
5.1.Tarihçe	70
5.2.Coğrafi Durum	70
5.3.Sosyo-Ekonomik Yapısı	71
5.4.Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin Kuruluşu ve Teşkilat Yapısı..	71
5.4.1. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin Kuruluşu	71
5.4.2. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin Teşkilat Yapısı.....	72
5.5. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin İstihdam ve Finansal Yapısı. 72	
5.5.1.Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin İstihdam Yapısı	72
5.5.2.Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin Finansal Yapısı.....	73
5.6. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfi'nin Gelirleri ve Giderleri.....	74
5.6.1. Vakfi'nin Gelirleri	74

5.6.2. Vakfın Giderleri	75
5.7. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yoksullukla Mücadelede Yürüttüğü Sosyal Yardım Faaliyetleri	75
5.7.1. Aile Yardımları	78
5.7.1.1. Gıda Yardımları	78
5.7.1.2. Barınma Yardımları	79
5.7.1.3. Yakacak (Kömür) Yardımları	81
5.7.1.4. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar	82
5.7.1.5. Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar	83
5.7.2. Eğitim Yardımları	83
5.7.2.1. Eğitim Metaryeli Yardımları	83
5.7.2.2. Şartlı Eğitim Yardımları	84
5.7.2.3. Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı	85
5.7.3. Sağlık Yardımları	86
5.7.3.1. Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) ŞSY	86
5.7.3.2. Engelli İhtiyaç Yardımları	87
5.7.3.3. Tüp Bebek Projesi	88
5.7.3.4. Genel Sağlık Sigortası Gelir Tespiti ve Prim Desteği	88
5.7.4. Özel Amaçlı Yardımlar	89
5.7.5. Yaşlı ve Engelli Yardımları	89
5.7.6. Diğer Yardımlar	90
5.8. Gelir Getirici Proje Destekleri	91
5.8.1. 2006 Yılı Projeleri	92
5.8.1.1. Kültür Mantarı Üreticiliği Projesi	92
5.8.1.2. Tente, Çadır, Branda İmalatı Projesi	92
5.8.1.3. Berber Salonu Projesi	92
5.8.2. 2009 Yılı Projeleri	92
5.8.2.1. Arıcılık Projesi	93
5.8.2.2. Seracılık Projesi	93
5.8.3. 2010 Yılı Projeleri	93
5.8.3.1. Simit/Köfte Arabası Projesi	93
5.8.3.2. Arıt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Kayadibikavlak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesi Yapılandırma	93

5.8.4. 2011 Yılı Projeleri.....	94
5.8.4.1.Seracılık Projesi.....	94
5.8.4.2.Penye Üretim ve Satışı Projesi	94
5.8.5. 2014 Yılı Projeleri.....	95
5.8.5.1. Atık Ahşap Malzemelerle Yöresel Ürünler Yapalım, Engellerimizi Aşalım Projesi	95
5.8.5.2. Engelli Bireylere Yöresel Ahşap Hediyelik Eşya Yapımı Mesleki Eğitim Projesi	95
5.8.5.3. Mezar Yapımı ve Onarımı Projesi.....	95
5.9. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi	96
5.10. İstihdama Yönelik Beceri Kazandırma Eğitimi Projeleri	97
5.11. İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Projeleri	99
5.12. Projelerin Değerlendirilmesi	102
5.13. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Denetimi ve Sona Ermesi.	105
BÖLÜM VI SONUÇ	106
KAYNAKLAR.....	108
EKLER	117
ÖZGEÇMİŞ.....	121

ŞEKİLLER DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
1. İktisadi Büyüme İle Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki	11
2. Türkiye'deki Vakıf Türlerinin Dağılımı	43
3. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yürüttüğü Yardım Faaliyetleri ...	76

TABLULAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
1. Dünyanın En Yoksul ve En Zengin 10 Ülkesi	12
2. Karşılaştırmalı Olarak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve Yeni Vakıflar	49
3. Vakıf Mütevelli Heyeti Doğal Üyeleri	54
4. Vakıf Mütevelli Heyeti Seçilmiş Üyeler	54
5. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Gelirleri (2003-2011).....	60
6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Giderleri (2003-2011).....	61
7. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Personel Durumu (2009-2015) ...	73
8. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Gelirleri (1999-2015).....	74
9. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Sosyal Yardım Faaliyetleri.....	77
10. Gıda Yardımları Ayni ve Nakdi Tutarları (2004-2015)	79
11. Barınma Yardımları Ayni ve Nakdi Tutarları	80
12. Yakacak (Kömür) Yardımları (2002-2015).....	81
13. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar (2012-2015).....	82
14. Şartlı Eğitim Yardımları (2003-2015)	85
15. Şartlı Sağlık Yardımları (2003-2015).....	87
16. Genel Sağlık Sigortası İşlemleri (2012-2015).....	89

EKLER DİZİNİ

Tablo	Sayfa
No	No
EK A. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmî Senedi Örneği.....	111

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AGÜ	:	Az Gelişmiş Ülke
ATM	:	Automated Teller Machine(Otomatik Ödeme Makinesi)
BSYDV	:	Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
GSS	:	Genel Sağlık Sigortası
KASDEP	:	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi
KHK	:	Kanun Hükmünde Kararname
MB	:	Merkez Bankası
RG	:	Resmi Gazete
SHÇEK	:	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SRAP	:	Sosyal Riski Azaltma Projesi
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşları
SYDV	:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYGM	:	Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
SYDTF	:	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
TRT	:	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
UNDP	:	United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Yoksulluk, daha çok gelişmekte olan ülkelerde görülen iktisadî ve toplumsal bir sorun olarak küreselleşen dünyada sıcak gündemini korumaktadır. Günümüzde dünya ülkelerinde görülen refah artışına bağlı olarak yoksulluğun azalması beklenirken yapılan araştırmalar, aksine son 50 yıldır yoksulluğun giderek daha da arttığını göstermektedir. Dünya üzerinde iki milyar sekizyüz milyon insan Dünya Bankası tarafından belirlenen günlük 2 ABD doları olan yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bir milyar ikiyüz milyon insan ise günlük 1 ABD doları olan açlık sınırının altında hayatını sürdürmektedir. Her gün 50.000 insan yoksulluğa bağlı bir nedenden dolayı dünyanın gözü önünde hayatını kaybetmektedir (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011).

Yoksulluk önemli bir sorun olarak dünya gündemindeki yerini korurken, yoksullukla daha etkin mücadelede bu kavramın açıklanması gerektiği anlaşılmış bunun için de öncelikle uluslararası sistemde yoksulluğun tanımının yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu nedenle 1960'lı yıllardan itibaren bir takım yaklaşımlar ve indeksler geliştirilmiştir. 1995 yılında Birleşmiş Milletler tarafından küresel yoksulluk yeniden tanımlanmış, böylece "Bretton Woods yaklaşımı" ve "Birleşmiş Milletler Yaklaşımı" ortaya çıkmıştır. Bretton Woods yaklaşımı yoksulluğu parasal göstergelerle açıklarken Birleşmiş Milletler Yaklaşımı ise yoksulluğu açıklamak için parasal olmayan göstergeler kullanmıştır (Kabaş, 2009). Yoksulluğu açıklamak için literatürde yoksulluk ile ilgili yapılan tanımlar, genel olarak mutlak yoksulluk ve görelî yoksulluk tanımları etrafında toplanmıştır.

Mutlak yoksulluk, hane halkı veya bireylerin yaşamlarını fiziksel olarak sürdürebilmeleri için ihtiyaç duyulan minimum tüketim seviyesini ifade ederken, görelî yoksulluk ise bireylerin, toplumun refah düzeyinin belli bir oranının altında olması durumunu göstermektedir (Türkiye İstatistik Kurumu[TÜİK], 2008). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından 1997 yılında yayınlanan insani gelişme raporunda mutlak ve görelî yoksulluk tanımlarını da kapsayan ancak bunlardan daha kapsamlı olan insani yoksulluk kavramını geliştirildi. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, insani yoksulluğu açıklamak için, daha önce ülkeler arası sosyoekonomik gelişmişlik düzeylerini karşılaştırmak

amacıyla oluşturduğu İnsani Gelişme Endeksinden farklı olarak Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksini geliştirdi. Bu endeks, yaşam standardının yanı sıra eğitim ve sağlık göstergelerini de dikkate alarak insani yoksulluğu ölçmekte kullanılmıştır (Doğan ve Tatlı, 2014).

Yoksulluk kavramının farklı boyutlarda ele alınması ve çok boyutlu olması, her ülkede yoksullukla mücadele yöntemlerinde farklı politikaların uygulanmasını gerektirmiştir. Türkiye’de sosyal refah devletinin bir gereği olarak yoksullukla mücadele politikasına daha Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)’nda yer verilmiş, ekonomik büyüme ve kalkınmanın olumlu etkilerinin yoksulluğun giderilmesinde önemli bir rol oynayacağı kabul edilmiştir. Aynı şekilde Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) döneminde ulusal kırsal kalkınma stratejisi çerçevesinde insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılmasına, yaşam kalitesinin artırılmasına ağırlık verilmiştir. Planda yoksulluğun kalıcı bir şekilde azaltılacağı ve yoksulluk riski taşıyan birey ve grupların yaşam kalitelerinin yükseltileceği açık bir şekilde ifade edilmiştir (Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013).

Öte yandan ülkede sosyal güvencesi bulunmayan fakir ve muhtaç vatandaşları yoksulluk riskinden korumak amacıyla sosyal yardım sistemi geliştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş, bu bakanlığa bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü devletin sosyal yardım politikalarını düzenleme ve uygulama görevini üstlenmiştir. Türkiye’de Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, sosyal yardım hizmetlerini en yaygın, kapsamlı ve organize biçimde yürüten kuruluştur. Sosyal yardımların hedef kitlesi, sosyal güvencesi bulunmayan fakir ve muhtaç vatandaşlardan oluşmaktadır. Bu vatandaşların gıda, yakacak, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yardımlar yapılmakta ve çalışır durumda olanları üretken hale getirebilmek için bunlara proje desteği verilmektedir. Bu kuruluş sosyal yardım faaliyetlerini, 1986 tarihli 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunuyla oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarıyla yürütmektedir. Fondaki kaynaklar, aynı kurum tarafından il ve ilçelerde kurulu 1000 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla kullanılmaktadır (URL-1, 2016).

Bu çalışmada; yoksullukla mücadelede Türkiye’deki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının rolü üzerinde durulmuş ve Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma

Vakfının yapmış olduğu faaliyetlerle yoksulluğu azaltmadaki katkısı araştırılmıştır. Bu amaçla Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının faaliyetleri 1999-2015 yılları arasında değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Bu değerlendirmede belirtilen döneme ait verilerin elde edilmesinde, vakfın faaliyet raporlarındaki bilgiler ve çalışma konusuyla ilgili vakfa ait diğer resmi belgeler esas alınmıştır. Çalışma konusuyla ilgili Bartın'da daha önceden yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır, dolayısıyla çalışma bu yönüyle özgün bir değer niteliğini taşımaktadır. Ayrıca bu konuyla ilgili yapılacak diğer literatür çalışmalarına da kaynaklık edeceği ve bilim dünyasına da katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu çalışma altı bolumden oluşmaktadır. Birinci bolumde çalışma konusuyla ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. İkinci bolumde; yoksulluk ve yoksullukla ilgili temel kavramlara yer verilmiş ve yoksulluğun nedenlerine değinilmiştir. Üçüncü bolumde, vakıflara ilişkin genel bilgilerle birlikte vakıfların tarihsel süreçte doğuşu ve gelişimi ile Türkiye'de faaliyet gösteren vakıf türleri üzerinde durulmuştur. Dördüncü bolumde Sosyal Yardımlar Genel Mudurluğu'ne bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının yoksullukla mücadele kapsamında yardım faaliyetleri üzerinde durulmuş ve bu vakıfların amacı, hukuki niteliği, kuruluşu, idari yapısı, finansal yapısı ile sosyal yardım faaliyetleri ele alınmıştır. Beşinci bolumde ise bu çalışmanın konusu olan Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın 1999-2015 dönemi itibariyle yapmış olduğu faaliyetleri incelenmiş ve vakfın yoksullukla mücadeledeki katkısı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Altıncı bolumde ise çalışmanın sonucuna yer verilmektedir.

BÖLÜM II

YOKSULLUK VE YOKSULLUKLA İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

2.1.Yoksulluk

Yoksulluk, çok boyutlu bir kavram olduğundan tek bir tanıma indirgeyip tanımlamak oldukça güçtür. Bu temel güçlüğün sebebi yoksulluğu oluşturan çok sayıda bileşen olması, bu bileşenler arasındaki çeşitli ilişkiler ve yapılacak tanımlamanın bu konuda çalışma yapan kişinin bilgi birikimi ile şekillenebilecek olmasıdır (Odabaşı, 2010; 11). Bundan dolayıdır ki yoksulluk toplumsal bir sorun olarak devam etmektedir. Dolayısıyla yoksulluğun tanımı yapılırken dikkat edilmesi gereken şey, yoksullukla mücadelede tüm toplumun birlikte hareket etmesi ve yardımlaşması gerektiğidir (Economic and Social Inclusion Corporation, 2008-2009). Genel anlamda yoksulluk; yeterli gelir düzeyine sahip olmayan ve bu nedenle kaliteli bir yaşam standardına ulaşamayan bireylerin bulunduğu durum olarak tanımlanabilir (Maxwell, 1999).

Yoksulluk kavramıyla ilgili literatür de çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Her ne kadar ortak noktalar olsa da insan ihtiyaçlarının kişiden kişiye, toplumdaki topluma, bulunulan yere ve zamana göre değişiklik göstermesi nedeniyle yoksulluk kavramının tanımlaması da değişmektedir (Taş ve Özcan, 2012). Yoksulluk tanımını ilk yapan kişinin Seebohm Roventree olduğu bilinir. Roventree'nin 1901 yılında yaptığı tanıma göre; yoksulluk toplam gelirin, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim, barınma vb. asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi durumu olarak tanımlamıştır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011).

Dünya Bankasının yoksulluk tanımında yoksulluk en çok parasal gelir olarak nitelendirilmiştir. Bu durumda yeterli düzeyde gelire sahip olamayanlar, belli bir gelir düzeyinin altında kalanlar yoksul sayılmaktadır. Yoksulu yoksul olmayandan veya aşırı yoksul olandan ayırmak için bir yoksulluk sınırı belirlenmektedir (Uzun, 2003). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin yaptığı tanıma göre; *“Yoksulluk: İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayamama durumudur. Yoksulluğu dar ve geniş anlamda olmak üzere iki türlü tanımlamak mümkündür. Dar anlamda yoksulluk, açlıktan ölme ve barınacak yeri olmama durumu iken, geniş anlamda yoksulluk, gıda, giyim ve barınma gibi olanakları*

yaşamlarını devam ettirmeye yettiği halde toplumun genel düzeyinin gerisinde kalmayı ifade eder." (Güneş S. , 2010: 20).

Yoksulluğun en bilinen tanımı bir bireyin beslenme, barınma ve giyinme gibi ihtiyaçlarını karşılayamaması olmasına rağmen bu gereksinimlerin karşılanıyor olması bireylerin yoksul olmadığı anlamına gelmemektedir. Yoksulluk kavramı bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamasından çok daha fazlasını ifade etmektedir. Bireylerin toplumsal hayata uyum sürecinde yaşadıkları kültürel gereksinimlerini karşılayamaması da yoksulluk olarak tanımlanmaktadır (Işık ve Göktürk, 2010).

2.2.Yoksulluk Türleri

Yoksulluk genel anlamıyla insanların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur. Ancak bireyden bireye, toplumdan topluma ihtiyaçlar farklılık gösterdiği için yoksulluk tanımlamasını daha anlaşılır yapabilmek adına yoksulluk kavramı türlere ayrılmıştır. Bunlar; mutlak-görelî yoksulluk, insani yoksulluk-gelir yoksulluğu, kırsal-kentsel yoksulluktur.

2.2.1.Mutlak Yoksulluk

Mutlak yoksulluk; kişilerin fiziksel yaşamlarını sürdürebileceği minimum gıda düzeyi olan açlık sınırını ifade etmektedir. Bununla birlikte giyim ve barınma ihtiyaçlarını karşılayamayanlar da mutlak yoksullardır (Topgül, 2013). Başka bir ifadeyle mutlak yoksulluk; bireylerin hayatta kalabilmeleri için gıda, giyinme, barınma gibi temel fizyolojik gereksinimlerinin bilimsel olarak belirlenen miktarın daha altında bir seviyede gelire sahip olmasıdır. Belirlenen miktarın altındaki gelir düzeyine sahip bireyler yoksul olarak tanımlanmaktadır (Güneş S. , 2010: 21).

Görüldüğü gibi mutlak yoksulluk tanımı yapılırken bireylerin ihtiyaç duydukları asgari gelir ve harcama düzeyleri seçilmiştir. Uluslararası bir karşılaştırmanın yapılabilmesi ülkelerin içinde buldukları farklı koşullar ve gelir dağılımındaki farklılıklar dikkate alınmaksızın her ülkeye uygulanabilecek bir yoksulluk sınırı belirlenmeye çalışılmıştır (Özdemir, 2010).

Dünya Bankası günlük geliri en az 2400 kalori besini almaya yetmeyen insanları mutlak yoksul olarak tanımlamıştır. Seçilen bu yoksulluk sınırı daha alt düzeyde yaşamı sürdürmenin imkânsız olduğu bir tüketim seviyesidir. Ülkelerin para birimleri farklı olduğu için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için mutlak yoksulluk sınırı değişmektedir. Açlık sınırının altına düşmemek için az gelişmiş ülkelerde bir bireyin günde en az 1 dolara sahip olması gerekirken, Türkiye ve Doğu Avrupa ülkeleri için bu miktar 4 dolara çıkmaktadır (Güneş S. , 2010: 21).

Mutlak yoksulluğun hesaplanabilmesi için, gelir ve tüketim ihtiyaçlarının bilinmesi gerekmektedir. Mutlak yoksulluk oranı, bu asgari refah düzeyinin altında kalan bireylerin sayısının toplam nüfusa oranlanmasıyla bulunur. Türkiye'de Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) 2002 yılından itibaren mutlak yoksulluk oranını açlık sınırı ve yoksulluk oranı olarak iki kalem olarak değerlendirmiştir (Çalışkan, 2010).

Mutlak yoksullukla ilgili bir tanımda TÜİK tarafından yapılmıştır. TÜİK mutlak yoksulluğu hane ya da kişilerin yaşamlarını fiziksel olarak sürdürmeleri için ihtiyaç duyulan en az tüketim düzeyi olarak tanımlamıştır. TÜİK'in tanımında açlık sınırı ve yoksulluk sınırı olmak üzere ikiye ayırmıştır. TÜİK bir kişinin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli temel gıda maddelerinden oluşan bir sepet belirlemiştir ve bu sepetin maliyeti açlık sınırı olarak tanımlanmaktadır. Bir bireyin asgari düzeyde bir yaşam kalitesine sahip olabilmesi için ödemesi gereken tutar yoksulluk sınırı olarak tanımlanmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu[TÜİK] , 2008).

2.2.2.Görelî Yoksulluk

Görelî yoksullukta, bireyin kendinden daha fazla gelir düzeyine sahip diğer bireylerle kendi gelirini karşılaştırması söz konusudur. Görelî yoksullar, gıda, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayabilen fakat bireysel kaynaklarının yetersizliği nedeniyle toplumun genel refah seviyesinin altında kalan ve topluma sosyal olarak katılımları engellenmiş olan kimselerdir. Görelî yoksulluk yoksulluğu bir eşitsizlik olgusu olarak ifade eder. Bu sebeple de mutlak yoksulluk ortadan kaldırılabilse de görelî yoksulluğu yok etmek çok güçtür (İncedal, 2013: 21-22).

Görelî yoksulluk; farklı grupların sahip oldukları mutlak gelir düzeylerinden ziyade gelir ve refah düzeylerine odaklanmaktadır. Özetle görelî yoksulluk, bireyin insanca bir yaşam devam ettirebilmesi için sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır (Topgöl, 2013).

2.2.3. Gelir Yoksulluğu

Gelir yoksulluğu, bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan gelir düzeyine sahip olamama durumu olarak ifade edilmektedir (Sam, 2008). Dolayısıyla yoksulluk sınırının altında gelir ya da tüketimi olan bireyler yoksul olarak adlandırılmaktadır. Uluslararası bir karşılaştırmanın yapılabilmesi için küresel bir yoksulluk sınırı belirlenebilir. Ancak bu tip küresel bir yoksulluk sınırı ülke içinde var olan yoksulluk analizi için faydalı olmayacaktır. Ülke içindeki yoksulluk analizini yapabilmek için ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumu yansıtan bir yoksulluk sınırı oluşturulmalıdır. Yine ülke içinde bölgelerarası mal ve hizmetlerin fiyatlarında farklılık varsa buda dikkate alınarak farklı yoksulluk sınırları tespit edilebilir. Ayrıca eğitim düzeylerinin yetersiz olması yoksulların kendilerini geliştirmelerini engeller ve iş bulma kabiliyetlerini olumsuz yönde etkiler. Yine yetersiz beslenme ve sağlık hizmetlerinden faydalanamamaları iş olanaklarına kavuşmalarını engeller ve akli ve fiziki sağlıklarını koruma olanaklarının ortadan kalmasına sebep olur (Aktan ve Vural, Yoksulluk: Terminoloji Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, 2002).

2.2.4.İnsanî Yoksulluk

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı(UNDP)yoksulluk ve yoksulluğun ölçülmesi için bir takım yöntemler geliştirmiştir. UNDP'nin 1997 yılında yayımladığı İnsanî Gelişim Raporunda ilk defa insanî yoksulluktan söz edilmiştir. Söz konusu raporda; insanî gelişme kavramı, kişi başı gelir hesaplamalarının ötesinde özgürlük, kişilik, karakter, gibi unsurları ve insanın temel ihtiyaçlarına erişme seviyesini bir arada değerlendirmekte ve böylece kalkınma içindeki insanın rolünü ele almaya çalışmaktadır (Arpacıoğlu ve Yıldırım, 2011). Buna göre temel insan yeteneklerini sürdürebilecek olan mal, hizmet ve altyapıya-enerji, hijyen, eğitim, iletişim, içme suyu-erişimin yokluğu ya da kısıtlanması, yoksulluğun "insanî" boyutu olarak nitelendirilmektedir" (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009).

2.2.5.Kırsal Yoksulluk ve Kentsel Yoksulluk

Kırsal kentsel yoksulluk bu ayırım yoksulluğun yaşandığı mekâna, coğrafi alana göre tanımlanmaktadır. Kırsal yoksulluk az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarım kesiminde yaşanan gizli işsizliğin açık işsizliğe dönüşmesi olarak tanımlanabilir (Şengür ve Taban, 2012). Kırsal yoksulluk ağırlıklı olarak tarımla ilgilenen veya küçük hacimli işletmelerde çalışan ve kendini ifade etme konusunda sorunları olan kesim ile ilgilenmektedir. Kentsel yoksulluk bazen kırsal yoksulluktan da beslenen ve yetersiz gelir, tüketim, eğitim, iletişim vb olarak ortaya çıkmaktadır (Odabaşı, 2010: 16).

Kırsal yoksulluk bağımsızlık, güvenlik, kendine saygı, sosyal kimlik, sosyal ilişkilerin sıklığı sağlamlığı kendi kararlarını alırken özgürlük, hukuki haklar, siyasi haklar gibi kişiden kişiye değişebilen yanı ölçülemeyen niteliksel beklentiler ve yoksullar üzerine odaklanır. Kentsel yoksulluk ise gelir-tüketim biçiminde niceliksel beklentiler ve yoksullar konusuna odaklanmaktadır (Özsoy, 2003).

Kırsal kesimdeki yoksullar genel olarak tarım, hayvancılık, balıkçılık, ormancılık, küçük sermayeli sanayi işletmeleri ve hizmet kesiminde hayatlarını idame ettirmeye çalışırlar. Gelişmekte olan ülkelerdeki kırsal yoksullar göç olgusundan dolayı homojen olmamakla beraber kabaca ziraat ile geçinen yoksullar yani tarımla uğraşan ve ziraat ile uğraşmayan yoksullar olarak ikiye ayırabiliriz. Kırsal yoksulluğun temel kaynağı toprağı olmayan ve yaptıkları işte eğitimleri olmayan yani kalifiye olmayan işçilerdir. Nüfus artıkça ve şehirleşme artıkça kırsal yoksullukta artmaktadır. Kırsal alandaki az gelişmişlik kentsel alandaki büyümeyi olumsuz etkiler çünkü kırsal alandaki alım gücünün azlığı maliyetleri artan sanayi sektörünün fiyatlarının arttırması karşısında yetersiz kalacağından sanayi ölçeklerinin artmasını engeller (Aktan ve Vural, Yoksulluk: Terminoloji Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri, 2002). Kırsal alanda sürdürülebilir bir büyüme gerçekleştirilemezken kentsel alanların hızla büyümesi kırsal alanla kentsel alan arasındaki farklılıkları arttırır ve kırsal alandaki yoksulluk daha da artar (Ravallion ve Datt).

Kırsal alandaki yoksulluk sorununun çözümüne yönelik tarıma uygun alanlarda yoksul çiftçilere sosyal yardım programlarıyla girişim destekleri verilebilir. Bu şekilde hem tarım sektöründe bir hareketlik yaşanması sağlanır hem de yoksul çiftçiler kendi geçimlerini sağlayarak ekonomiye destek sağlarlar (Cammack, 20...).

2.3.Yoksulluğun Nedenleri

Yoksulluk çok boyutlu olduğu için yoksulluğun nedenleri konusunda da birçok yaklaşım ortaya çıkmıştır. Yoksulluk yapılan üretimin fazla olamamasından ve aynı zamanda üretilen değerler karşısında elde edilen değerin kişiler, bölgeler ve sektörler arasında uygun bir şekilde dağılmamasından kaynaklanmaktadır. Fazla üretim yapılamamasının sebebi başta iklim ve doğa koşulları yönünden bazı ülkelerin bazı ülkelere kıyasla yoksun olmaları o ülkelerdekilerin üretim kapasitelerinin düşük olmasına, buda oradaki yoksul sayısının artmasına neden olmaktadır (Öztürk ve Çetin, 2009).

Yoksulluğun nedenleri; ülkeden ülkeye, toplumdan topluma, bireylerin eğitim, gelir düzeyleri, yerleşim yerleri ve buldukları bölgenin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Bunlardan hareketle yoksulluğun nedenleri mikro- makro nedenler yani ekonomik, kişisel- yapısal nedenler, demografik özellikler, coğrafi ve siyasal nedenler olarak incelenebilmektedir (Güneş S. , 2010: 25-26).

2.3.1.Ekonomik Nedenler

Yoksulluğun ekonomik nedenleri pek çok olmakla beraber ana başlıklar halinde enflasyon, büyüme ve gelir dağılımında adaletsizlik, ekonomik krizler, yapısal uyum politikaları, istihdam-işsizlik olarak sıralanabilir.

Yoksulluğun ekonomik nedenleri ortadan kaldırılması konusunda bir takım çalışmalar yapılmıştır. Değişik dönemlerde yoksullukla mücadele stratejilerine bakıldığında uygulanan politikaların bazıları yoksulluğu tamamen çözmeye yönelik politikalar iken bazıları ise yoksulluğu azaltmaya yönelik olarak işsizliği azaltma ve akabinde iktisadı büyümeyi arttırma yönünde uygulanan politiklardır (Gündoğan, 2008).

Bu konuda Jeni Klugman; Sürdürülebilirlikte finansmanla yoksulluğun azaltılması konusunda izlenecek stratejiler veya yöntemlerini; yönetim, yapısal, makroekonomik, sektörel ve diğer stratejiler olarak sıralamıştır. Bu sıralama içerisinde makroekonomik yöntem izlendiği takdirde büyüme hedeflemesinin, enflasyon hedeflemesinin ve diğer hedeflemelerin çok iyi yapılması gerekmektedir (Klugman, 2002).

2.3.1.1.Enflasyon

Enflasyon; fiyatlar genel seviyesindeki sürekli ve birikimli artış olarak tanımlanmaktadır. Enflasyon, yoksulları reel ücretleri yolu ile etkilemektedir. Enflasyonist bir ortamda fiyatlar genel seviyesindeki sürekli artış ücretlerinde düşmesine neden olarak, düşük gelir gruplarını ciddi bir biçimde etkilemektedir. Ücretler düşük gelir gruplarının en önemli gelir kaynağı olduğu için yoksullukla çok yakından ilgilidir (Akçakaya, 2009: 24). Hükümetlerin enflasyonla mücadele politikaları yoksulluğun azaltılmasında bu sebeple oldukça önemlidir (Romer ve Romer, 1998).

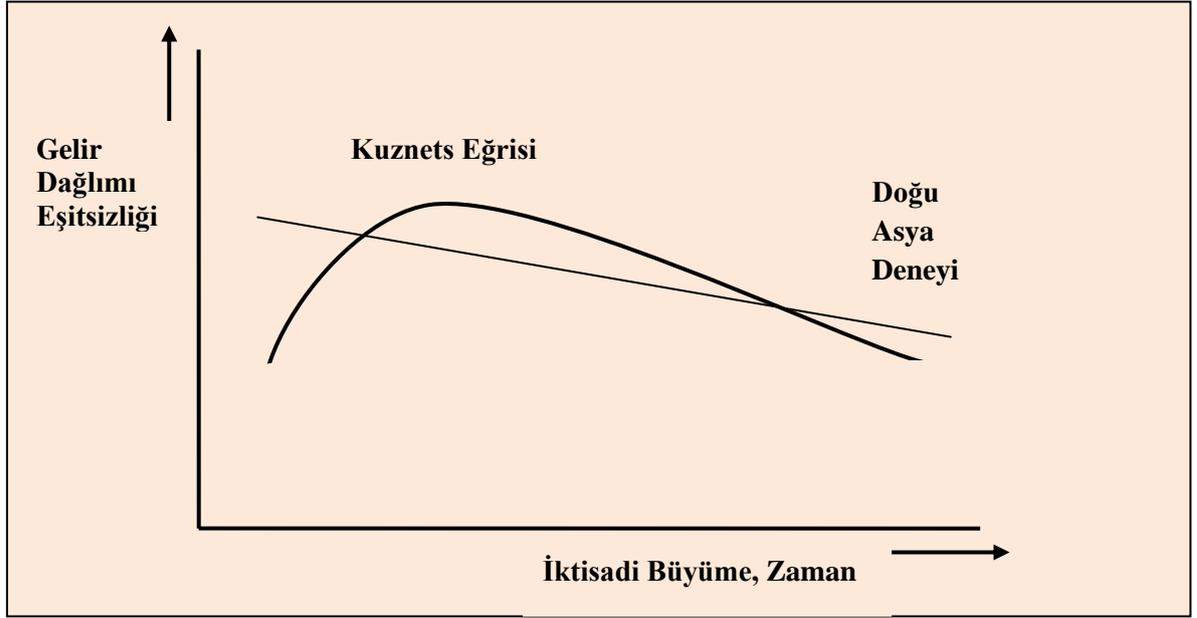
Bir ekonomide kısa dönemli gerçekleşen dalgalanmalar da yoksulluk üzerinde etkili olmaktadır. Kısa dönemli dalgalanmalar daha çok gelişmiş ülkelerde görülen sorunlar arasındayken, enflasyon genel olarak gelişmekte olan ülkelerin sorunları arasında yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde enflasyon sürekli bir sorun halindedir ve sürekli enflasyon özellikle toplumun sosyal dokusunu tahrip ederek, büyük halk kitlelerinin yoksullaşmasına sebep olmaktadır (Aydın A. , 2013: 38).

2. 3.1.2.Büyüme ve Gelir Dağılımında Adaletsizlik

Yoksulluk, ekonomik büyüme, ortalama gelir dağılımındaki adaletsizlik ile yakından ilişkilidir. Serbest piyasa kurallarının ve kurumlarının olmadığı ya da gereği gibi işlemediği az gelişmiş ülkelerde, piyasa ve ekonomideki politika başarısızlıkları, büyüme üzerindeki etkileri daha da artırarak yoksulluk sorununun daha da ağırlaşmasına sebep olması beklenen sonuçlardandır. Büyüme, gelir dağılımında adaletsizlik ve yoksulluk ilişkisi açıklanırken konunun kapsamlı bir araştırma ile incelenmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda Kuznets Hipotezi'nin ön plana çıktığı görülmektedir. Büyüme sürecinde eşitsizliğin önce artması, belirli bir seviyede kişi başına gelir düzeyine ulaşıldıktan sonra azalmasını öngören, Kuznets Hipotezi'nin birçok durumda doğrulandığı görülmektedir (Şenses, 2013: 149-152).

Kuznets Eğrisi gelir dağılımındaki adaletsizliğin iktisadi kalkınma sürecinin başlangıcında artacağı, sonraki dönemlerinde azalacağı kestiriminde bulunur. Sanayi toplumuna geçiş sürecinde köyden kente gerçekleştirilen göçler gelir dağılımındaki adaletsizliği artırır. Göçle birlikte artan işgücü emek gelirini düşürür ve kentsel alanlara göç eden nüfusun gelir

dağılımında aldıkları paylar azalır. İşgücünün çoğu kentsel alanlara yerleştikten sonra bu alanlara yönelik işgücü akımı gerçekleşir ve gelir dağılımında eşitsizliği azaltıcı etki yapar, çünkü kentsel alanda emek arz ve talebi göç yoğunluğunun sebep olduğu sarsıntıyı atlattır. Kentsel alanlarda çalışanların verimliliği daha yüksek olduğu için kırsal alanlardan daha yüksek gelir elde ederler. Sonuç olarak şekil 1’de Kuznets Hipotezi büyümenin; yoksulluğu ve gelir dağılımındaki adaletsizliği azaltacağı görüşünü ileri sürmektedir (Aktan ve Vural, 2002).

Şekil 1: İktisadi Büyüme İle Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki

Kuznets eğrisinde dikey ekseninde Gelir Dağılımı Eşitsizliği yer alırken yatay ekseninde İktisadi Büyüme, Zaman yer almaktadır. İktisadi Büyüme arttıkça başlangıçta Gelir Dağılımı Eşitsizliği de artmaktadır. İlerleyen zamanla İktisadi Büyüme arttıkça Gelir Dağılımı Eşitsizliğinin azalmaya başladığı grafikten anlaşılmaktadır.

Kuznets Hipotezinin geçerli olabilmesi için İktisadi Büyümenin sürdürülebilir olması gerekmektedir. Ancak dünyada İktisadi büyümeyi sürdürülebilir hale getiren ülkeler daha azdır bu nedenler dünyadaki gelir dağılımı oldukça adaletsiz bir şekilde gerçekleşmektedir. Dünya nüfusunun %10 toplam mal ve hizmetlerin %70'ini üreterek dünya gelirinin %70'ini elde etmektedir. Bu da yaklaşık olarak kişi başına düşen yıllık ortalama 30,000 ABD \$'ına tekabül etmektedir. Bunun yanında 6 milyarlık dünya nüfusunun nerdeyse yarısı 2 dolarlık

yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu nüfusunda 1,2 milyarı günlük 1 dolar ile hayatını sürdürmeye çalışmaktadır. Zengin ülkelerde 100 çocuk arasından 1'den az oranda çocuk 5 yaşının altına kadar yaşarken fakir ülkelerde 100 çocuktan 5'den fazla oranda çocuk 5 yaşına ulaşmadan hayatını kaybetmektedir. Yoksulluk çok hızlı bir şekilde ilerlerken gelir dağılımındaki adaletsizliğin ulaştığı boyut korkutucudur. En zengin 20 ülkenin ortalama geliri, en fakir 20 ülkenin gelirinin 37 katıdır ve bu fark son kırk yılda ikiye katlanmıştır (Taş ve Özcan, 2012).

Tablo 1: Dünyanın En Yoksul ve En Zengin 10 Ülkesi

En Zengin 10 Ülke	Kişi Başı Milli Gelir\$	En Yoksul 10 Ülke	Kişi Başı Milli Gelir\$
Norveç	93820	Mozambik	580
Katar	85430	Togo Cumhuriyeti	540
İsviçre	84180	Gine	470
Lüksemburg	77000	Madagaskar	420
Avustralya	60070	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	410
Danimarka	58590	Nijer	390
İsveç	57810	Liberya	380
Amerika Birleşik Devletleri	54960	Malawi	350
Kuzey Amerika	54217	Orta Afrika Cumhuriyeti	320
Singapur	52090	Burundi	260

Kaynak: The World Bank, 2015.

Dünya bankasından alınan 2015 verilerine göre dünyanın kişi başına düşen gelir bakımından en zengin ve en fakir 10 ülkesinin gelirleri Tablo1'de yer almaktadır. Görüldüğü gibi dünyanın en yoksul ülkelerinin gelirleri 1000\$'ın altındadır. Bu veriler dikkate alındığında dünyanın en yoksul ülkesi Burundi'dir. Burundi'de kişi başı milli gelir sadece 260\$'dır. İkinci sırada 320\$'la Orta Afrika Cumhuriyeti gelmektedir. Bu ülkeleri sırası ile Malawi, Liberya, Nijer, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Madagaskar, Gine ve Togo Cumhuriyeti ülkeleri takip etmektedir.

Kişi başına düşen milli gelir hesabına göre dünyanın en zengin ülkesi 93820\$'la Norveç'dir. 85430\$'la Katar ikinci en zengin ülke konumundadır. Bu ülkeleri sırası ile 84180\$'la İsviçre, 77000\$'la Lüksemburg, 60070\$'la Avustralya, 58590\$'la Danimarka, 57810\$'la İsveç, 54960\$'la ABD, 54217\$'la Kuzey Amerika ve 52090\$'la Singapur takip etmektedir.

Gayri safi milli hâsıla bakımından dünyanın en zengin ülkesi ile en fakir ülkesi arasındaki fark uçurum gibidir. Yani en zengin ülke en fakir ülkeden tam 200 kat daha zengindir. Gelir dağılımındaki bu adaletsizlik yoksulluğu neredeyse çözümsüz bir hale getirmektedir (Taş ve Özcan, 2012). Yoksulluk sorunun çözümlene bilmesi için gelir dağılımındaki bu adaletsizliğin giderilmesi ve ekonomik büyümenin sağlanması gerekmektedir (Khan, 2000).

2.3.1.3.Ekonomik Krizler

Sosyal bilimler açısından krizin genel anlamda bir tanımını yapmak oldukça zordur. Çünkü içinde bulunulan durumun ne derecede kötü olduğu kişiden kişiye değişmektedir. Yine de bir tanımlama yapmaya çalışırsak; kriz sosyal bilimler alanında beklenmedik anda kötüye giden durum, buğran, sıkıntı gibi kelimelerle tanımlanabilir. Krizin en önemli özelliği önceden tahmin edilememesidir (Aktan ve Şen, 2001).

Ekonomik krizler tüm dünyada yaygın bir şekilde görülmektedir ve çok değişik şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Ekonomik krizlere; üretimde hızlı bir daralma, fiyatlar genel seviyesinde ani düşmeler, iflaslar, işsizlik oranında ani artışlar, ücretlerde gerileme ve borsada çöküş gibi durumlar örnek gösterilebilir. Ekonomik krizlerin yoksulluğu artırıcı etkisi olduğu düşünülmektedir. Özellikle ekonominin tümünü kapsayan krizler işsizlik oranında artışa, milli gelirden azalmalara neden olmaktadır. Ekonomik krizler hem yoksul hem de yoksul olmayan kişileri olumsuz yönde etkilemektedir. Ancak zaten yoksul olan ya da yoksulluk sınırında olan kişilere krizlerin etkileri çok daha yıkıcı olmaktadır. Çünkü yoksulluk risklerden daha fazla etkilenme, risklere karşı daha savunmasız olma özelliğine sahiptir ve sosyal bir risk olan ekonomik krizlerden de en çok yoksullar etkilenmektedir (Yılmaz, 2006: 15-18).

2.3.1.4.Yapısal Uyum Politikaları

Ekonomik krizlerin nedenleri ve etkileri tartışılırken krizin önlenmesine yönelik uygulanan uyum politikaları genellikle olumsuz sonuçlanarak işsizliği ve yoksulluğu arttırmaktadır. Bunda uluslararası kuruluşlar olan Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu(IMF)'nun borç verme karşılığında dayattığı yapısal uyum politikaları etkili olmuştur. Özellikle 1970 sonrasında kronikleşen iktisadi krizlerin etkisiyle kalkınma ve içe dönük sanayi politikalarını yürütme gücünü kaybeden az gelişmiş ülkeler (AGÜ) dış borç batağına düşmüşlerdir. Ekonomilerini borçla yürütmek durumunda kalmış, dışa bağımlı hale gelerek yoksulluk oranlarında atışlar yaşamıştır (Yılmaz, 2006: 26).

Yapısal uyum programları ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda yapısal uyum politikalarının ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu nedenle ülke deneyimlerine yönelik değerlendirmelerde genelleme yapmak çok doğru olmamakla birlikte yapısal uyum politikalarının yoksulluğu azaltıcı değil aksine artırıcı etkiler yarattığı görülmektedir. IMF ve Dünya Bankasının dayattığı yapısal uyum politikaları AGÜ içinde giderek yaygınlaştığı görülmektedir. Yapısal uyum politikaları az gelişmiş ülkelerin ekonomi politikaları serbest piyasa ağırlıklı ve dışa açık hale getirme konusunda değişiklikler içermektedir. Dışa açılım az gelişmiş ülkelerin piyasalarını serbestleştirerek büyüme, üretim yapısı, işgücü piyasaları özellikle ithalat kotalarının ve kontrollerinin yarattığı rantların ortadan kalkması sonucunda gelir dağılımında adaletsizlik ortaya çıkmış, az gelişmiş ülkelerdeki yoksulluk artmıştır (Şenses, 2013: 189-190).

2.3.1.5.İstihdam ve İşsizlik

Çalışmak; sadece gelir elde etmenin yolu değil aynı zamanda toplumda var olabilmenin, saygınlık, kendine güven, tatmin duygusu kazanabilmenin ve yaşadığı toplumla bir aidiyet bağı kurmanın bir yoludur. İşsizlik ise bireyler açısından rencide edici bir durum olup kişi üzerinde sosyal ve psikolojik baskılar oluşturabilmektedir. İşsizlik yoksulluk ve sefalet ile doğrudan ilişkilidir (Tezgel, 2013).

İşsizlik; çalışma gücünde, belli bir yaşa gelmiş ve çalışma isteğinde olduğu halde iş bulamama durumudur. İşsizlik her ne kadar ekonomik bir olgu olsa da aslında bunun gerisinde yatan daha çok sosyo-kültürel faktör olarak sayılabilecek mesleksizliktir. Mesleksizlik de eğitimin çağdaş koşullara uyumlu olmaması ve eğitimdeki fırsat

eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır. Kısacası yoksulluk yeterli eğitim alamamaya buda kısır bir döngü şeklinde tekrar yoksulluğa neden olmaktadır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT] VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000).

Yoksulluk ile işsizlik arasında sıkı bir ilişki bulunduğu genel olarak herkes tarafından kabul görmektedir. Yoksulluk tanımı içinde yer alanların gelenlikle işgücü piyasasında yer alamayan işsiz ya da eksik istihdam gibi istihdam sorunlarıyla karşı karşıya oldukları görülmektedir. Bu nedenle işsizliğin bulunduğu bir ortamda yoksulluk kaçınılmaz bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun tam tersi durumu da söz konusudur. Zira yoksulluğun olduğu yerde üretim-tüketim dengesi bozulur, yatırımlar yapılamaz, işsizlik artar ve istihdam edilebilirliklerini artıracak olan eğitimden de yoksun kalmalarına neden olur. Dolayısı ile yoksulluk ile işsizlik bir kısır döngü halinde birbirlerini beslerler (Gündoğan, 2003).

İşsizlik ile yoksulluk arasındaki bağlantıyı doğru bir şekilde kurabilmek için işsizlik profilini ele almak gerekmektedir. İşsizlerin yaşı, eğitim durumları, neden işsiz oldukları, işsizlik süreleri dikkate alınarak bu bağlantının doğru bir şekilde kurulması sağlanmalıdır. İşsizlik sürelerinin uzaması yoksulluk açısından daha kaygı verici bir durum yaratmaktadır (Şenses, 2013: 167).

2.3.2. Demografik ve Sosyal Nedenler

Demografik ve sosyal nedenler; hızlı nüfus artışı, ailenin yoksullaşması, aile yapısındaki değişim, yerleşim yeri, göç, yetersiz eğitim düzeyi, ayrımcılık başlıkları altında ele alınabilir.

2.3.2.1. Hızlı Nüfus Artışı

Dünya nüfusunun hızla artışı, ekonomik büyüme, dünya toplumlarının mal ve hizmet talebini her geçen gün biraz daha arttırmaktadır. Dünyadaki doğal kaynaklar üzerine olan bu talep artışı doğal kaynakların yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Dünya nüfusu son elli yılda yedi kat artarken, dünyayı besleyecek temiz su, tarım arazileri gibi yaşam destek alanları ya çok az genişlemiş ya da olduğu yerde kalmıştır. Örneğin deniz ürünlerindeki talep beş kat artarken, deniz ürünlerinde artış yerine aşırı avlanma, yumurtlama döneminde

avlanma gibi nedenlerle azalmalar görülmüş hatta birçok balık türünün yok olmasına neden olmuştur. Bu gibi nedenlerle hızla artan dünya nüfusu yanında azalan dünya kaynakları çözüm bekleyen en önemli küresel sorunlardan biri haline gelmiştir (Kılıç S. , 2013).

Bir toplumda ekonomik büyümenin artan nüfusun altında olması durumunda kişilerin toplam milli gelirden aldıkları pay da azalacaktır. Buna bağlı olarak hızla artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamanın gittikçe zorlaşması ve ekonomik büyümenin artan talep karşısında geride kalması durumunda yoksulluk kaçınılmaz olmaktadır. Hızlı nüfus artışı özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde görülmektedir ve bu ülkelerin üretimleri ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olmadığı içinde yoksulluk da artmaktadır. Nüfusta yaşanan hızlı artışlar karşısında işsizliğin artması, konut ihtiyacında artış buna bağlı olarak gecekondulaşmada artış, çarpık kentleşme, eğitim sorunları gibi birçok problemle karşı karşıya kalınmakta ve yoksulluk olgusu derinleşmektedir (İncedal, 2013: 38-39).

2.3.2.2. Ailenin Yoksullaşması ve Aile Yapısındaki Değişim

Yoksulluk oranları tespit edilirken, aile yapıları, aile büyüklükleri, aile fertlerinin yaş ve eğitim durumları, yoksulluğun fotoğrafını çekmeye yarayan temel göstergelerdir. Hane halkı büyüklüğü ile yoksulluk arasında sıkı bir ilişkinin bulunduğu düşünülmektedir. Bu konuda küçük aileler daha yoksuldur ya da büyük aileler daha yoksuldur tarzında bir genellemeye gidilemez. Bu konuya dünya ülkelerinden örnekler vererek açıklamak gerekirse; yoksulluğun İngiltere'de küçük hane halklarında, Brezilya ve Malezya gibi ülkelerde büyük hane halklarında, Yunanistan da ise her iki büyüklükteki hane halklarında daha şiddetli olduğu görülmektedir (Şenses, 2013: 149-150).

Yoksulluk düzey ve profilini belirleyen faktörler arasında, aile yapısında zamanla meydana gelen değişiklikler, sosyo-ekonomik durumların oluşturduğu değişiklikler sonucunda oluşan yeni aile türleri yer almaktadır. Bu değişiklikler arasında; AGÜ de hızlı nüfus artışına bağlı olarak çocuk sayısının artışı, boşanmalarda görülen artışlar, geniş aileden çekirdek aileye dönüş, yükseköğrenim gören bireylerdeki artışla yeni hane halkları oluşumu sayılabilir. Gelişmiş ülkelerde yaşlıların ayrı hane halklarını oluşturmaları, çocuksuz tek başına yaşayan bireylerin artışı, boşanmaların artışı oluşan yeni aile yapılarındaki değişikliklere örnek teşkil etmektedir (Aydın A. , 2013: 42-43).

Değişen aile yapısındaki en önemli sonuçlardan biri tek ebeveynliktir. Tek ebeveynlik genellikle çocuklarıyla birlikte oturan dul ya da hiç evlenmemiş kadın veya erkeklerin oluşturduğu aile türüdür. Özellikle kadın aile reisli olan tek ebeveynli ailelerde yoksulluk daha sık görülmektedir (Yılmaz, 2006: 36).

Ailedeki yoksulluğu, refah durumunu aile üyelerinin genel olarak paylaştıkları yük ve güçlükler ailede çalışan-işsiz sayısı, yaşlı-bakıma muhtaç sayısı, çocuk sayısı belirler. Yoksullukla karşı karşıya olan aileler, özürlü ve yaşlı bireyi olan, ekonomik durumu düşük, çalışan işgücü yetersiz risk grubu içinde olan ailelerdir. İşsizlikle birlikte düşük gelir, aile bölünmeleri, özürlü ve yaşlı bakımı için artan masraflar aile için riski arttırmaktadır. Ekonomik krizler risk altındaki aile sayısını artırarak yoksulluk artışına neden olmaktadır. Yoksullukla mücadele için yapılacak olan ekonomik programlarda sosyal yardım ve hizmetler bireyden çok aile refahına yönelik yapılmalıdır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 2004).

2.3.2.3.Yerleşim Yeri

Yaşanılan fiziksel çevre yoksulluğun oluşmasında etkili olan faktörlerden biridir. Yoksulluğun daha yoğun yaşandığı yerleşim yerleri bulunmaktadır. Bu yerlerin alt yapı eksikleri, kamusal hizmetlerin yetersiz kalması, nüfus yoğunluğu, nüfus yoğunluğuna bağlı ortaya çıkan konut sorunları, istihdam imkânlarının sınırlılığı, işsizlik vs. gibi birçok ortak özelliği bulunmaktadır (Aydın A. , 2013: 44).

Yerleşim yeri farklılıkları açısından bakıldığında kırsal yoksulluğun kentsel yoksulluktan fazla olduğu görülmektedir. Geleneklere bağlı olarak kırsal kesim yoksulluğunun nedenleri ile kentsel kesim yoksulluğunun nedenleri farklılaşmaktadır. Kırsal kesimde yoksulluğun nedenleri; kişi başına düşen milli gelir daha az, tüketim kalıbı dar, üretim teknolojilerinde ve iletişimde daha fazla geri kalmışlık söz konusudur. Ayrıca kırsal kesimde tarım sektörü büyük ölçüde özelleştikten, tarımda da geleneksel sektör olarak çok fazla istihdam ve düşük gelir söz konusudur. Bu durumlar sonucunda kırsal yoksulluk kentsel yoksulluktan daha fazladır. Kentsel yoksulluğun nedenleri, kırdan kente göç, ekonomik dönüşüm sonrası işsizlik, istihdamda ayrımcılık, fırsat eşitsizliği, kayıt dışı ekonomi ve sosyal güvencesiz çalıştırılanların sayısında artış gibi birçok neden bulunmaktadır. Ancak kentte üretim imkânları kapasitesi daha yüksek olduğundan zamanla göç edenlerin yerleştikleri bölgeye

adapteleri ile sebep olduğu yoksulluk azalabilmektedir ama kırsal kesimdeki yoksulluğun azalması imkân yetersizliğinden daha zordur (Yılmaz, 2006: 37).

2.3.2.4.Göç

Göç, insan hayatında köklü ve derin değişimlere neden olmaktadır. Aynı zamanda göç hem göç veren hem de göç alan yerlerde kapsamlı ve devamlı değişiklikler meydana getirmektedir. Geçmişte sıkça tekrar edilen kentlerin göçlere odaklık ettiği düşüncesi artık anlamını yitirmeye başlamıştır. Çünkü artık kent merkezlerinden diğer kent merkezlerine de göçler olmaya başlamıştır. Artık göç kentten kente, kentten köye, köyden köye vb. şekillerde çok çeşitli olabilmektedir. Bu nedenle yeni göç tanımlamalarının ve politikalarının bu duruma uygun yapılması gerekmektedir. Göç ister vasıflı ister vasıfsız olsun sonuç olarak travmatiktir. Büyükşehirlere olan göçün sıkıntıları şehrin gelişmişlik durumuna bağlı olarak sosyal adaleti ve eşit gelişmeyi sağlamış toplumlarda üstesinden daha kolay gelirken toplumsal planlamanın sonradan gerçekleştiği ve kentleşmenin kendiliğinden geliştiği toplumlarda büyük sorunlar ve travmalar yaşanmaktadır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009).

Göç hareketlerinin yoksullar arasında daha yaygın olduğu düşünülmektedir. Bu düşünce bir yönüyle doğrudur; yoksullar daha geniş iş imkânları için buldukları yerden iş imkânı daha yüksek olan yerlere doğru göç etmişlerdir. (Şenses, 2013: 161-162).

2.3.2.5.Yetersiz Eğitim Düzeyi

Günümüz şartlarında gelirin en önemli kaynağı bilgidir. Bu kaynağa ulaşmakta eğitimle aynı yoldan geçmektedir. Eğitim düzeyinin düşük olması işgücünün daha çok kol gücüne dayaması anlamına gelmektedir. Bu tür çalışanların elde ettikleri gelirler daha düşüktür bu da işsizliğin artmasına yol açmaktadır. Netice olarak yoksulluğun önemli nedenlerinin başında yetersiz eğitim düzeyi gelmektedir. Eğitimdeki yetersizliğin nedenlerine bakıldığında eğitim sisteminin fırsat eşitsizliği ön plana çıkmaktadır. Eğitim ve öğrenimin paraya dayalı bir sistem haline gelmesi ile zenginlerin daha zengin fakirlerin daha fakir olduğu bir ortam yaratılmıştır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT] VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000).

Yoksullukla eğitim arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Eğitim seviyesi arttıkça yoksulluktan kurtulma umudu da o oranda artmaktadır. Eğitim emeğin verimliliğini arttırmakta, kişilerin teknolojik gelişmelere uyum süreçlerini hızlandırmaktadır (İncedal, 2013). İyi eğitilmiş kişiler değişen koşullar karşısında daha güçlü kalabilirler, sahip oldukları iktisadi kaynak ve olanakları daha iyi yönetirler, daha elverişli şartlarda krediye ulaşabilirler ve yeni gelir elde etme imkânlarını daha iyi değerlendirirler (Aktan ve Vural, 2002). Ancak eğitim alamamış ya da kötü eğitim almış olan bireylerin yetenekleri gelişmemekte ve iş bulma, çalışma noktasında sıkıntılar yaşamaktadır. Gelir elde edemediği içinde yoksullaşmaları kaçınılmazdır (Francis, 2006).

2.3.2.6.Ayrımcılık

Ayrımcılık, değişik ülkelerde farklı biçimler alabilen ve farklı kesimleri etkileyen bir olgudur. Ayrımcılık zaten kötü durumda olan kesimlerin daha da kötüleşmesine, bazen de kimi sosyal ve ekonomik durumlardan bazı kesimlerin daha fazla etkilenmesine yol açabilmektedir. Özellikle ırk, millet ve toplumsal cinsiyet ayrımlarının bazı ülkelerde ciddi boyutlara ulaştığı ve yoksulluğa neden olduğu görülmektedir (Şenses, 2013: 173).

İrk bazında yapılan ayrımcılıkta kişiler geldikleri etnik kökenleri nedeniyle toplumun bazı kesimleri tarafından dışlanmakta ve sosyal hayatın bir takım olanaklarından yoksun bırakılmaktadırlar. Bunun en göze çarpan örneği 1970'li yıllarda ABD'de görülmüştür. Buna kanıt olarak özellikle işsiz kesimin zencilerden oluşması ve beyaz ABD'liler ile zenciler arasında ücret farkının giderek artması gösterilebilir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık özellikle kadınlara işgücü piyasasında yer verilmemesine yönelik olarak karşımıza çıkmaktadır (İncedal, 2013: 41).

2.3.3.Coğrafi Nedenler

Ülkelerin dünya üzerinde buldukları bölge ve coğrafi konumları sahip oldukları doğal kaynakları, yer altı yer üstü zenginlikleri yoksul ya da zengin olmasında büyük rol oynamaktadır. Ülkeler arasında hatta aynı ülkede bölgeler arasında oluşan bu doğal farklılıklar ekonomik yapıyı ve refah düzeyini bununla birlikte yoksulluk seviyelerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin verimli toprakların olduğu yerde gelişmiş teknolojilerle

yapılan tarım yoksulluk oranının yüksek olduğu kırsal kesimlerde istihdam imkânı yaratmaktadır. Ancak verimsiz arazilerde bu imkân olmayacaktır (Henninger, 1998).

Bölgeler arası olumsuz koşullar, gelir potansiyeli daha yüksek olan bölgelere doğru göçü cazip hale getirmektedir. Bunun yanında göç olgusu kırlardan kentlere kentlerden de daha gelişmiş olan kentlere doğru yayılmaktadır. Bu da göç alan bölgelerde gecekondulaşmayı ve ne iş olsa yaparım diyen işgücünü arttırmaktadır. İşsizliğin yarattığı baskıyla düşük ücretle çalışma, kaçak ve sigortasız işçi çalıştırma gibi durumları arttırmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk farklı bir bölgede de olsa artarak devam etmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT] VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000).

2.3.4.Siyasal Nedenler

Yoksulluğun giderilmesinde politik faktörlerin de yer aldığı görülmektedir. Politik faktörler yoksulluğun giderilmesinde yer aldığı gibi oluşmasında da etkili olmaktadır. Çünkü yoksulluğun varlığı ve artışı politik tercihlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bir ülkenin siyasi yapısı yoksulluk üzerinde etkilidir. Teoride, İskandinav ülkelerinde olduğu gibi, sosyal demokrat siyasi yapının olduğu yerlerde gelir dağılımındaki farklılıklar çok fazla olmadığı yani gelirin daha dengeli dağıldığı görülmektedir. Bunun yanında ABD gibi liberal devlet yapısının olduğu ülkelerde gelir dağılımı daha dengesizdir (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT] VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2000).

Ülkelerin içinde buldukları savaş, çatışma, terör ortamı ve bu süreçlerde hükümetler tarafından alınan siyasi kararlar yoksulluğu dolaylı yönden etkilemektedir. Ülkelerin içinde buldukları bir savaş ortamında oluşan tahribat yoksulluğu artırmaktadır. Ülkenin komşu ülkesinde olan savaşın bile yoksulluk üzerinde etkisi vardır. Bu etki eğitim ve sağlık harcamalarının azaltılarak bu kaynakların savunma harcamalarına aktarılması şeklinde görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki savunma harcamaları %55 iken bu oran gelişmekte olan ülkelerde %100'den daha fazladır (İncedal, 2013: 45).

2.4.Yoksullukla İlgili Temel Kavramlar

Yoksulluğu anlayabilmek için yoksullukla ilgili temel kavramların neler olduğunu bilmekte fayda vardır. Yoksullukla ilgili temel kavramlar sosyal politika, sosyal güvenlik, sosyal sigorta, sosyal hizmet, sosyal yardım ve sosyal koruma olarak sayılabilir.

2.4.1.Sosyal Politika

Sosyal Politika “*toplumun bağımlı çalışan, ekonomik yönden güçsüz ve özel olarak bakım, gözetim, yardım, desteklenme gereksinimi duyan kesimlerinin ve gruplarının karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri risklere, olumsuzluklara karşı, en geniş biçimde korunmalarına yönelik kamusal politikaları konu alan bir sosyal bilim dalı*” olarak tanımlanmaktadır (Tezgel, 2013).

Sosyal politika insanların ihtiyaçlarının tümü olmasa da belirli oranlarda karşılanması ve günden güne hayatlarını daha iyi koşullarda sürdürmelerini sağlayacak iyileştirmelerin yapılması ve yapısal yoksulluğun azaltılması konusunda yapı taşı niteliğindedir. Sosyal politika, ekonomik ve sektörel politikaların eksikliklerini giderici niteliktedir (Temiz, 2008).

Sosyal politika asıl olarak toplumda işverenlere belli ücret karşılığında hizmet sunan çalışanların, ekonomik açıdan kendine ve ailesine yetecek güce sahip olmayan, kazandığı ücret yetersiz olan kesimlerin ve özel koruma gereksiniminde bulunanların korunmalarını sağlamaya yönelik kamusal uygulamalardır (Tezgel, 2013).

2.4.2.Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik insan tarihi kadar eski bir olgu olduğu düşünülebilir. Çünkü tarihin her döneminde insanlar korunma ihtiyacı duymuşlardır. Sosyal güvenlik Birinci Dünya Savaşından sonra sosyal politikalar arasında en hızlı gelişme gösterenlerden birisidir ve toplumu ilgilendiren risklere karşı bir koruma mekanizması gibidir. Sosyal güvenlik yoksulluğu önlemede, gelir dağılımındaki eşitsizliği gidermede ve toplumsal huzuru sağlamada önemli bir rol oynamaktadır (Aydın A. , 2013: 14).

Sosyal güvenlik kişilerin karşı karşıya kaldıkları işsizlik, emeklilik, güçsüzlük, sağlık sorunları gibi ekonomik ve sosyal riskleri karşılamak amacıyla sosyal güvenlik kurumları tarafından sağlanan hizmetlerdir. Bu hizmetlerin sağlanabilmesi için sosyal güvenlik vergisi ödenmektedir. Sosyal güvenlik vergisi çalışanların aldıkları ücretlere göre belirlenir, yüksek ücret alanlardan daha fazla alınarak finansman yükü yüksek ücretlilere yansıtılır. Sosyal güvenlik vergileri yansıtılabilmeleri nedeniyle çalışan ve genellikle düşük gelirli kişiler aleyhine gelir dağılımında eşitsizliği ortadan kaldıran ve yoksulların refahını artıran en önemli faktörlerdendir (Aktan ve Vural, 2002). Sosyal güvenlik kapsamında sosyal sigorta, sosyal hizmet ve sosyal yardım önemli yer tutmaktadır.

2.4.2.1.Sosyal Sigorta

Esas itibariyle bir sosyal güvenlik yöntemi olan sosyal sigorta, sosyal güvenlik yöntemleri arasında en etkin ve en çok kullanılanıdır. Sosyal sigorta, belirli bir iş yerine bağlı olarak çalışanları, ortaya çıkabilecek bazı risklere karşı korumak için oluşturulan kamusal ya da özel sürdürülebilir bir sosyal güvenlik yöntemidir.

Ulusal düzeyde tüm çalışanları içine alan bu sistem çalışanları güvence altına alırken, çalışanların bu güvenceden yararlanabilmesi için her hizmet koluna ayrı oranlarda katılım payı ödemek zorundadır. Katılım payı ödemenin zorunlu olduğu sigorta kollarının tümü primli sistem olarak tanımlanmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde bu primli sistem kullanılmakta ve prim ödemesini yapan herkes sigortalılık dönemlerinde, emeklilik dönemlerinde çeşitli sigorta kollarının sağladığı hizmetten yararlanabilmektedir (Aydın A. , 2013: 21).

2.4.2.2.Sosyal Hizmet

Sosyal hizmetler; bireylere sağlık hizmetlerinin sunulmasında ve sunulan hizmetlerin mevcut durumdan daha iyi hale getirilmesinde etkilidir. Aynı zamanda sosyal hizmetlerin, bireylerin kendi kendilerine yetebilir hale gelmelerinde, birilerine bağımlı halde olmadan hayatını sürdürebilmelerine, aile içi iletişimin daha iyi, aile bağlarının daha güçlü olabilmesi konusunda yürüttüğü programlar bulunmaktadır. Bu programlar; bireylerin toplumda ve sosyal hayatta başarılı olmasında gerekli destekleri vermek amacıyla sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek üyeleri eliyle yürütülen programlardır. Sosyal hizmet,

tüm bu etkinliklerin ve programların bütünü olarak isimlendirilebilir (Kılıç ve Çetinkaya, 2012).

Sosyal hizmetlerin kapsamı ve ilgi alanları şunlardır:

- ❖ Tıbbi destek ve sağlık hizmetleri
- ❖ Psikolojik danışmanlık hizmetleri
- ❖ Kurumsal ıslah ve rehabilitasyon hizmetleri
- ❖ Çocuk koruma ve kurumsal yetiştirme hizmetleri
- ❖ Gençliğe ve yetim çocuklara eğitim destek hizmetleri
- ❖ Yaşlılara kurumsal barınma(Huzurevi) ve psikolojik destek hizmetleri
- ❖ Doğal afetlerde kişilere psikolojik destek hizmetleri
- ❖ Sorunlu ailelere manevi destek hizmetleri
- ❖ Özürlülere yönelik meslek ve psikolojik rehabilitasyon hizmetleri
- ❖ Sokak çocuklarına ve hayat kadınlarına psikolojik rehabilitasyon hizmeti
- ❖ Şiddet gören ya da görmüş insanlara psikolojik destek hizmetleri
- ❖ Borçlu ve işsiz kalanlara psikolojik danışmanlık hizmetleri olarak sıralanabilir (T.C. Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2011).

2.4.2.3.Sosyal Yardım

Sosyal güvenlik yöntemlerinden bir diğeri sosyal yardımlardır. Sosyal yardımlar, sosyal güvenlik sistemi bünyesinde bulunan primsiz programlardır ve finansmanı için çoğunlukla vergiler kullanılmaktadır. Sosyal yardımları benzer uygulamalardan ayıran en önemli özelliği karşılıksız olması ve muhtaçlık durumuna dayanmasıdır (Kılıç ve Çetinkaya, 2012).

Sosyal yardımlar sosyal güvenlik sisteminin açıklarını kapatıcı ve tamamlayıcı görevi taşıdığından sosyal güvenlik kurumları dışında kalan muhtaçlara yönelik yapılmaktadır. Bu yardımlar, muhtaç durumda olan, yoksul bireylere aynı ve nakdi olarak iki şekilde yapılan yardımlardır. Kendisini ve ailesini geçindirecek kadar gelire sahip olmayan insanlara belli bir refah seviyesini yakalayabilmeleri için verilen destekler de sosyal yardımdır. Bu yardımlar genel olarak, sosyal güvenliği olmayan ya da bu güvenlik kurumları verdiklerin desteklerin yetersiz kaldığı kişilere sağlanan her türlü transferlerdir. Sosyal yardımlar kişilere yönelik toplumda oluşan sosyal risklerin ve bu risklerin oluşturduğu olumsuz

durumlarda kişilerin karşılaştığı kötü sonuçları ortadan kaldırmaya yönelik yardımlar olarak da tanımlanabilir (Güneş M. , 2012).

Sosyal yardımlar geçim sıkıntısı içinde olan ve toplumda dışlanma tehlikesiyle yüz yüze olan yoksul ve muhtaçların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda kamunun sorumluluğu ilkelerinden ortaya çıkmaktadır. Sosyal yardım toplumsal olarak örgütlenme bir araya gelmeyle birlikte yoksulluğun giderilmesi, azaltılması, geciktirilmesine geçici bir çözümdür (Haspolatlı, 2014).

Sosyal Yardımlaşma konusunda fikir ayrılıkları vardır. Kimileri sosyal yardımların faydalı olduğunu düşünürken; kimileri sosyal yardım yapmanın akılcı olmadığını hatta insanları tembelleğe sürüklediğini, insanları başkalarına bağımlı halde yaşamaya ittiğini ve hatta istismara sebep olarak gelişmeleri engellediğini düşünmektedirler. (Taşcı, 2008).

2.4.3.Sosyal Koruma

Sosyal koruma temel risk ve ihtiyaçlardan kaynaklanan yaşam standartlarına ya da mevcut yaşam koşullarının korunması için kamusal, toplumsal önlemlerle bireylere, ailelere sağlanan yardımlardır denilebilir. Toplumlar arasında sosyal koruma tanımıyla ilgili tartışmalar vardır. Bu nedenle sosyal koruma ile ilgili çok farklı tanımlamalar yapılmıştır (Kılıç ve Çetinkaya, 2012).

Sosyal koruma; yoksulluğun önlenmesinde bir tür sigorta olmakla birlikte, sosyal eşitsizliğin giderilmesinde de bir araç olarak tanımlanabilir. Sosyal koruma refah düzeyinin yükseltilmesi konusunda ihtiyaç sahiplerine; işsizlik yardımları, emeklilik, çocuk desteği, ev yardımı, meslek edindirme kursları, ulusal sağlık sigortası, tarımsal sigorta, gibi birçok konuda destek vermektedir (Kayalidere ve Şahin, 2014).

Sosyal korumanın önceliği arasında yoksulluğun önlenmesi ve azaltılması vardır. Diğer bir yandan sosyal koruma yoksulluğun nedenlerini araştırmakta ve yoksulların karşılaştıkları riskler ve karşı karşıya kaldıkları durumları incelemektedir. Küreselleşme sürecinin yoksullar için arttırdığı riskler ve olumsuzluklar nedeniyle yoksulluk için sosyal koruma daha önemli bir hal almıştır (Temiz, 2008).

BÖLÜM III

VAKIFLAR

3.1.Vakfın Tanımı

Arapça kökenli bir kelime olan vakıf, durdurma, alıkoyma, durmasını sağlamak, hapsedmek ve dinlendirmek anlamlarına gelmektedir. Vakıf bireyin taşınır veya taşınmaz mallarını kendi mülkiyetinden kendi rızasıyla çıkartarak kendisi tarafından belirtilen kurallar ve şartlar yerine getirilmek üzere hayır için tahsis etmektir. Vakıf kuran kişiye Vâkıf, vakfın hangi koşul ve şartlarda yönetileceğinin yazılı olduğu belgeye Vakfiye, kamunun yararlanması için sunulan her türlü mülke ise Mevkuf denilmektedir (Arslan, 1995: 3).

Vakıf, bir mülkü geri almaksızın kamu yararına tahsis etmektir. Kişinin şahsi çalışma ve emeğiyle kazanılan imkânların, mal varlığının kendi isteğiyle paylaşılmasını öngören hukuki ve sosyal bir sistemdir. (Bayartan, 2008).

Dini inanışlar, ahlaki ve sosyal anlayışlar, insanları iyilik yapmaya, hayır işlemeye, birbirine yardım etmeye teşvik etmektedir. Böylece başkasını düşünmeyen insanlar hoş görülmemektedir. Ayrıca toplumdaki gelir eşitsizliği ve adalesizliği düzeltmek tek başına devletin görevi değildir. Devletin sosyal yardımlar ve sosyal kurumlar aracılığı ile üstlendiği eşitsizliği, adaletsizliği düzeltme konusunda, zengin, varlıklı insanların vakıflar kurarak hem insani ödev hem de yaşadığı topluma karşı sosyal sorumluluk olarak destek vermeleri gerekmektedir. Bu anlamda vakıf, ihtiyaçların ve gerekçelerin ortaya çıkardığı bir hukuk kurumudur (URL-2, 2016).

3.2. Doğuştan Osmanlı Dönemine Kadar Vakıf ve Benzeri Kurumlar

Tarihi süreçte toplumların vakıf benzeri sosyal amaçlı kurumlar kurdukları bilinmektedir. Bu kurumlar, dini tapınaklar, ruhların huzura ermesi için yapılan yardımlar şeklinde olduğu gibi vakıf benzeri yardımlaşma kurumları olarak da görev yaptıkları görülmüştür. Sosyal yardım ve sosyal güvenlik uygulamaları ile toplumun korunmasına yönelik faaliyet gösteren kurumlar arasında şüphesiz vakıflar en gelişmiş, en kapsamlı ve en sistematik

olanıdır (Ertem, 2011). Tarihin ilk dönemlerindeki sosyal amaçlı bu kurumların vakıf tarzı bir kurum olup olmadıklarına dair literatürde tartışmalar olmuş ise de aslında bu tür yapıtların vakıf olmadığı ve bunların İslamiyet'ten önceki dönemde vakıf benzeri kurumlar olarak nitelendirilmesinin daha doğru olacağı düşüncesi yaygınlık kazanmıştır (Arslan, 1995: 4-5).

Vakıfların tarihi arka planına bakıldığında bu konuda herhangi net bir bilgi olmamakla birlikte ilk olarak Mezopotamya, Hitit ve İslâm Dininden önceki Arap ve Roma uygarlıklarına, Budizm ve Hristiyanlık Dinlerine kadar uzandığı bilinmektedir. Örneğin Roma Hukuku'nda kendi şahsi malını dini bir amaç uğruna veren kimse kendi belirleyeceği amaca hizmet edecek eseri kurmak şartı ile belediyeye, başka derneklere bağışlar ya da vasiyet ederdi. Bu şekilde bağış ya da vasiyet alan kurum bağış yapanın istediği hizmeti yerine getirirdi (Demirel, 1995: 5-6).

Diğer taraftan İslâm tarih ve medeniyetinde önemli bir hayır müessesesi olarak vakıf, VIII. Yüzyılın ortalarından XIX. Yüzyılın sonlarına kadar tüm İslâm ülkelerinin ekonomik ve kültürel hayatlarında önemli derecede etkili olmuştur. Vakfın temelinde insanlığa karşı vicdanî bir sorumluluk hissi ve yardımlaşma/dayanışma duygusu yatar. Bu duygudan hareketle üzerinde durulması gereken, belki de Vakıf olgusunu bütünlüğü içinde anlamlandıracak en iyi tanımlama “hayrat sistemi”dir. Vakıf hayratı arasında İslâm ülkelerinde cami, mescid, medrese, kütüphane, türbe, dârüşşifâ, yollar, köprüler, kervansaraylar, kaleler, suyolları, imarethaneler vb. sayılabilir. Örneğin İstanbul külliyelerine bağlı imaretlerin her birinde günde ortalama 500-1000 kişi yemek yiyordu. XVIII. yüzyılda İstanbul imaretlerinde her gün yemek yiyenlerin sayısı 30.000'den fazlaydı (İslâm Araştırma Merkezi [İSAM], 2016).

İslam Hukuku'nda vakıfların tarihçesinin Kur'an-ı Kerim ve sünnetlere dayandığını düşünmek yanlış olmayacaktır. Kur'an'da vakıf kelimesi yerine sadaka, iyilik, güzellik, ihsan ve hayır gibi kavramlar kullanılmış, başkasına yardım teşvik edilmekle birlikte (Kazıcı, 1985: 45-47) açıkça belirtilmese de yardımlaşma ve dayanışmaya ait pek çok ayet bulunmaktadır. Örnek olarak "Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki; Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. Yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar." (Arslan, 1995: 4-5), Âl-i İmran

Sûresi 92. ayette "Sevdiğiniz şeylerden sadaka vermedikçe siz Cennete giremezsiniz. Allah yolunda ne harcarsanız Allah bilir." Ennisâ Sûresi 2. ayette " Hayır işleyin ki kurtulasınız." Müslim Şerhi Sûresi "İyilik etme ve fenalıktan sakınma hususunda birbirinizle yardımlaşınız." (Uslu, 1985: 260). Bu ve bunun gibi ayet, hadis ve sünnetler de İslam Dünyası'ndaki vakıf müessesesinin kaynağı olarak yorumlanabilir.

Kur-an'ı Kerim'deki ayetlerle birlikte Hz. Peygamberin Hadisleri ve Sünneti de vakfın İslam dinindeki önemini ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber bir Hadisinde; " İnsanoğlu öldüğü zaman bütün amelleri kesilir. Ancak, devam eden sadaka, faydalanılan ilim ve kendisine dua eden bir evlat bırakanlarınkı kesilmez." buyurmuştur (Kazıcı, 1985: 49-50).

Vakıflar Selçuklu Devleti'nin iktisadî ve sosyal hayatında son derece önemliydi. Vakıflar bu dönemde toplumun beledî hizmetleri, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri gibi birçok alanda yaygınlık kazanmıştır. Selçuklu devleti iktisadi ve kültürel açıdan oldukça gelişmiş, ilerlemişti. Sadece iktisadi ve kültürel bakımdan değil tıp alanında da hekimlik oldukça önemli hale gelmişti ve tıbbî alandaki ilerlemeler kurulan hastaneler göze çarpmaktaydı. Hemen hemen her kasabada her şehirde hastanelerde tedavi ücreti alınmadan hizmet veriliyordu. Bu hastanelerin kuruluşu vakıf müessesesine dayanıyordu. Selçuklularda ayrıca bayındırlık hizmetleri, sanat eserleri de vakıflar tarafından yürütülüyor ve gelişmesi konusunda destekleniyordu. Vakıf eserlerindeki artışla; mimar, usta, süslemeci gibi sanatkârlar yetişmiş ve bu sanatkârların istihdamı sağlanmıştır. Selçuklulardaki vakıfların gelişmesi ve artması sonucu "Evkaf Nezareti" kurulmuştur. Selçuklularda görülen vakıf kuruluşlarının pek çoğu özgülendikleri amacın doğrultusunda Osmanlı Devleti'nde de hizmet vermeye devam etmiştir (Kozak, 1985: 19).

3.3. Osmanlı Dönemi Vakıfları

Vakıf sistemi Osmanlı Devletine devredilmiş bir mirastır. Osmanlı Devleti bu mirası tamamen benimseyerek geliştirmiş, kendinden önceki dönemde hiç bulunmadığı bir noktaya taşımıştır. Osmanlıdan önce hiç bir toplum vakıf kurumundan faydalanarak memleketin zenginliklerinin paylaşılması, adil bir devlet yönetiminin sağlanması ve erdemli ayrımcılığın yapılmadığı şehirlerin kurulması hususunda aynı hassasiyeti, aynı yeteneği sergileyememiştir. Osmanlı Devleti, insanlar arasında din, dil, mezhep ayırımı

yapmaksızın toplumun huzur ve saadetini sağlayacak adaletli bir sistem geliştirmeye çalışmış, şehirlerin imarını sağlamak için de vakıf tesis etmiştir (Öztürk N., 19..).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, toplumsal hayatın düzenlenmesinde sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanmasında vakıflara büyük önem verilmiştir. Osmanlı topraklarının hemen hemen her yerinde mescitler, türbeler, köprüler, sulama kanalları, medreseler, mektepler gibi birçok hayır kurumu vakıflar tarafından oluşturulmaktaydı. Ayrıca vakıflar Osmanlıda devlet bürokrasisinde üst düzeyde temsil edilmiş (Arıöz Bozkuş, 2009: 22) ve Padişah, hanedan üyeleri, üst düzey devlet adamları tarafından da desteklenmiştir. Valide sultanlar, veziriazamlar, kaptan-ı deryalar, şeyhülislam gibi devlet adamları vakıfların gelişmesine ve zenginleşmesine yardımcı olmuşlardır (Asan, 2011: 20).

Osmanlı Devleti'nin ilk döneminde şehirlerin fethinden sonra devlet adamları ve zenginlerin yeni vakıflar kurdukları ve şehirlerin nüfusunu artırmak için buralara Türkmenler'i yerleştirdikleri bilinmektedir. Örneğin Damad İbrâhim Paşa, doğduğu Muşkara köyünde birçok vakıf kurmuş dışarıdan nüfus getirerek bu köyü "Nevşehir" (yeni şehir) haline getirmiştir (İslâm Araştırma Merkezi [İSAM], 2016). Osmanlılar egemen oldukları bölgelerdeki vakıfları özenle korumuş, bu vakıfları sosyo-kültürel hayata ve ekonomik hayatın tüm alanlarına dağıtarak geliştirmiş dahası yenilikler yaparak farklı boyutlar kazandırmış ve çok sayıda vakıf kurulmuştur. Sadece İstanbul'da 2515 vakfın var olduğu bilinmektedir. Ayrıca İstanbul'u takiben Halep'te 687 vakıf kurumunun bulunması (Çizakça, 2011) Osmanlıların sosyal ve ekonomik sistemlerinde vakıfların önemini ortaya koymaktadır (Genç, 2014). Dönemin iktisadi ve sosyal hayatını anlayabilmek için vakıfların sunduğu hizmetleri mutlaka incelemek gerekmektedir (Kozak, 1985: 20).

Vakıf sistemi sayesinde İslam medeniyetinden kalan mimari yüzyıllarca muhafaza edilebilmiş, yaşlılara yaşlılık maaşı, mamullere mamullük maaşları verilebilmiş, sigortacılık sisteminin henüz bilinmediği bir çağda lonca, mahalle üyeleri için sigorta güvencesi sağlanmıştır. Osmanlı Devletinin sahip olduğu köprü, yol, liman, deniz feneri, su bendi, sarnıç, çeşme, camii, medrese gibi tüm varlıklarını koruyarak yenilerini inşa etmiş, savunma faaliyetleri dışında, medeni bir toplumda gerekli olan tüm hizmetler vakıf kurumları tarafından sağlanmış, yenileri yapılmış ve mevcut olanlar korunmuştur (Çizakça, 2011).

Osmanlı Devleti'nde vakıfların farklı amaçlarla kurulduğuna dair ileri sürülen görüşlere rastlamak mümkündür. Örneğin; Osmanlı Devletinde özel mülk sahipleri devletin topraklarını müsadere etme tehlikesine çözüm olarak İslam Hukuku'ndan destek alıp vakıf kurmaya başlamışlardır. Böylece mirasçılar mülklerin gelirlerinden yararlanabileceklerdi. Bu şekilde ekili toprakların büyük bir kısmı zaman içinde vakıf mülkiyetine geçmiştir (Pamuk, 2003: 51).

Osmanlı toplumunda vakıfların incelendiği bir çalışmada; Osmanlı toplumundaki en zengin sınıf olan padişahlar, sadrazamlar, ulema, tarikat şeyhleri tarafından kurulan vakıfların Osmanlıda kurulan tüm vakıflar içindeki payının %67,07 olduğu görülmektedir. Yani bu sınıf vakıfların neredeyse üç de ikisinin kurucusudur. Toplumda sayı olarak az olan üst sınıfa mensup kişilerin daha da zengin oldukları görülmektedir (Ertem, 2011).

Vakıf sistemi 19. yüzyılın başlarında Evkaf Nezareti adı ile tek çatı altında toplanmıştır. Ancak yanlış yönetim, ekonomik sıkıntılar, sosyal problemler, toprak kayıpları, siyasi sorunlar ve vakıflara yönelik hatalı uygulamalar tahribata sebep olmuş ve (Asan, 2011: 20) bu nedenle Cumhuriyet döneminde vakıfların idaresi Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir. Bu dönemde kabul edilen Türk medeni kanunu ile vakıflarda farklı bir sistem oluşturularak yeni vakıf düzenine geçilmiştir. Medeni kanun ile kurulan yeni vakıflar kanun öncesi ise eski vakıflar olarak adlandırılmıştır. Eski vakıfların Medeni Kanun'a uygun olmadığı düşüncesi ile eski vakıflar için Vakıflar Kanunu çıkarılmıştır. Bu durum vakıflarda ikili bir yapıya neden olduğundan 20.02.2008 tarihinde 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ile bu ikili yapı ortadan kaldırılarak eski ve yeni vakıflar tek bir kanun ile yönetilmeye başlanmıştır (Arıöz Bozkuş, 2009: 20-21).

Buraya kadar verilen genel bilgilerden sonra Osmanlı dönemi vakıfları, yaptıkları hizmetler bakımından incelenecektir.

3.3.1. Osmanlı Döneminde Vakıfların Yaptığı Hizmetler

Bilindiği gibi Osmanlı Devleti'nde vakıf kurumlarının hizmet vermediği alan yok denilecek kadar azdır. Bunun sebepleri arasında ilk sıralarda İslam geleneğinin olması ve devletin kamu hizmetleri faaliyetlerini yürütme işini özel kuruluşlara ya da diğer bir ifadeyle vakıflara bırakmış olması gelmektedir. Devlet savunma, güvenlik adalet gibi

hizmetleri merkezi ve eyalet yönetimleri tarafından gerçekleştirirken; eğitim, sağlık ve beledi gibi sosyal hizmetleri vakıflar tarafından gerçekleştirilmektedir (Işık H. , 2009).

3.3.1.1. Eğitim Hizmetleri

Osmanlı idaresinde devlet eğitim için herhangi bir bütçe ayırmıyordu. Eğitim hizmetleri vakıfların inşa etmiş oldukları mektep ve medreselerde veriliyordu (Soysaldı, 20..). Vakıflar gerçekleştirdiği faaliyetlerle halkın eğitim ve öğrenim konusunda tam olarak faydalanabilmelerini sağlamak için medrese ve mekteplere ek olarak mescit, kütüphane, tekke ve zaviyelerde de eğitim hizmeti sunmaktaydı. Medreselerde eğitim alma imkânına sahip olamayan bireyler bu sayede alternatif sayılabilecek bir müessesede ders görebiliyordu. Bu müesseselerde yürütülen eğitim faaliyetlerine halkın her kesiminden, her yaştan ve her meslekten kişiler katılabiliyordu (Hızlı, 1998).

Osmanlıda vakıfların sunduğu eğitimi iki aşamalı olarak değerlendirebiliriz. İlk olarak mahallelere kadar tüm yerleşim yerlerindeki okuma çağına gelmiş çocuklara sıbyan mekteplerinde eğitim verilerek, ikinci aşamada vakıf külliyesi içinde yer alan medreselerde eğitime devam edilirdi. Sıbyan mektepleri günümüzün ilkokullarına denk gelmektedir. Ayrıca Osmanlı'da kurulan medreseler yükseköğrenim sağlayan kuruluşlardı. Bu sayede 19. yüzyılda İstanbul'da bulunan 500'ü aşkın medrese, İstanbul'u ilim merkezi haline getirmiştir. Vakıfların kurduğu medreseler tüm dünyaca bilinen bilim adamlarının yetişmesine ve buluşların yapılmasına olanak sağlamış kurumlardır (Işık H. , 2009).

Bu medreselerde eğitim veren hocaların maaşları da yine vakıf tarafından ödenirdi. Vakıfların yapacağı hizmetler vakıflara ait vakfiyelerde yapılırdı (Ertem, 2011). Dolayısıyla yönetsel ve hukuksal düzenlemelerin yazılı olduğu vakfiyeler büyük önem arz etmekteydi. Bunun nedeni medreselerdeki eğitim ve öğrenimin devamlılığının sağlanabilmesi, eğitim veren hocaların maaşlarının ödenebilmesi, öğrencilerin herhangi bir ödeme yapmadan ücretsiz olarak eğitim görmeleri ve mecburi ihtiyaçları olan barınma, yeme, içme gibi gereksinimlerinin vakfiyede yazılı olan usul ve esaslara göre elde edilen gelirden karşılanması, hatta ihtiyacı olan öğrencilere maaş, burs bağlanması gibi hükümler ve yanı sıra disiplin kuralları, öğrenim süreleri, bazen eğitim veren hocalardan okutulması istenen dersler ile vakfedilen malların listesi gibi önemli hususların bulunmasıdır (Aydın V. , 2003).

Vakıfların eğitim öğretim alanındaki faaliyetleri eğitimden her kesimin adil bir şekilde faydalanmasına da olanak vermiştir. Vakıflar maddi sorunlar nedeniyle okuyamayan, eğitimine devam edemeyen öğrencilere burs, maaş gibi imkânlar sunarak beşeri sermayenin artmasını sağlamışlardır. Bu da devletin ekonomik olarak büyümesinde, kaynakların daha faydalı ve etkin kullanılmasında etkili olmuştur (Özaydın ve Özaydın, 2003).

3.3.1.2. Beledî Hizmetleri

Osmanlı Devleti'nin klasik döneminde belediyeler ile ilgili hizmetler hem halk tarafından oluşturulan kuruluşlar hem de devlet teşkilatları tarafından gerçekleştiriliyordu. Halk tarafından oluşturulan teşkilatların başında vakıflar geliyordu. Pek çok toplumsal hizmet vakıflar tarafından veriliyordu. Beledî hizmetlerin çok ciddi bir kısmı her ne kadar hem devlet hem de vakıflar tarafından yürütülüyor görünse de devletin üstlendiği sadece vakıfların denetlenmesi ile ilgili faaliyetlerdi. Şehrin aydınlatılması insanların temiz su ihtiyacının giderilmesi gibi faaliyetler vakıflar tarafından yürütülüyordu (Yörükoğlu, 2009). Osmanlı Devleti'nde eğitim ve sağlık hizmetlerinde olduğu gibi belediye hizmetleri içinde bütçe ayrılmıyordu (Ertem, 2011).

Osmanlıda Avârız Vakıfları da belediye hizmetleri vermekteydi. Avârız Vakıflarının başkanı imamlardı. Osmanlı'da imamların görevi sadece ezan okumak ve cemaate namaz kıldırma değildi. İmamlar belirli bir eğitim almış ve tabii tutuldukları sınavlarda en yüksek puanı alanlar arasından seçilerek Kadı'nın temsilcisi sıfatıyla görevlendirilirdi. Muhtarlık teşkilatının kuruluşuna kadar mahallenin düzen ve güvenliğinden yani asayişinden inzibat ile halk arasındaki iletişimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesinden imamlar sorumluydu. Ayrıca mahalle halkının nüfusla ilgili işlemleri, gıda kontrolü yaparak bu yolla ihtikârın(vurgunculuk) önlenmesi, mahalle halkının eğitimiyle ilgilenmek imamın görevleri arasında yer almaktadır (Sahillioğlu, 19..).

Beledî hizmetler içinde yer alan yol, köprü, bent, kanal, çeşme, kaldırım, deniz feneri, liman yapımı ve tamirleri, halka temiz su temin edilmesi, yolların, sokakların temizlenmesi, aydınlatılması, park bahçelerin düzenlenmesi gibi hizmetler vakıfların faaliyetleri arasında yer almaktaydı. Sokakların aydınlatılması için bazı hayırseverlerin kurdukları vakıflarda kandilciler tutularak, kandil ve yağ temin edilip sokakların

aydınlatılması sağlanıyordu. Kandilcilerin maaşları da yine vakıflar tarafından ödenmekteydi (Işık H. , 2009).

3.3.1.3.Sağlık Hizmetleri

Osmanlı Devleti'nde sağlık müesseseleri III.Selim tarafından başlatılan ıslahat denemelerinin başladığı döneme kadar Selçuklulardan kalma bir görünüm halindeydi. Sağlık kurumları yine eğitim ve beledi hizmetlerde olduğu gibi devlet adamlarının ya da hayırseverlerin kurduğu vakıflar tarafından oluşturulmuştur. Vakıflar tarafından kurulan bu hastaneler Dârüşşifa, Bimarhane ve Tımarhane isimleri ile anılmış ve toplumda sosyal yardım faaliyetlerini üstlenmiştir (Çardar ve Karcı, 2014). Vakıf hastanelerinde hastanın fakir ya da zengin olduğuna bakılmaksızın herkese ücretsiz hizmet verilmiştir. Tıbbi tedavileri sonrasında hastalar herhangi bir ücret ödemiordu (Kozak, 1985: 23).

Osmanlı Devleti'nde sağlık hizmetleri ağırlıklı olarak vakıflar tarafından sağlanıyor olmasına rağmen devlet eliyle yürütülen sağlık hizmetleri de bulunmaktaydı. Devletin yürüttüğü sağlık hizmetleri daha çok saraya ve orduya yönelikti. Devletin sağlıkla alakalı işleri, tabip, cerrah ve diğer çalışanların atamalarını Hekim Başı yapmaktaydı. Birçok insan serbest çalışan tabip ve cerrahlardan ödedikleri ücret karşılığında hizmet alabilmekteydi. Bunun dışında yaygın olarak hizmet veren kuruluşlar vakıflar idi (Akdur, 1999).

Osmanlı Devleti'nin tüm topraklarında yer alan dârüşşifa, bimarhane, daru's-sıhha olarak adlandırılan hastanelerde yapılan harcamalar ve bu hastanelerde çalışanların ücretleri vakıflar tarafından ödemekteydi. Hastanelere gelen tüm hastaların tedavisi yapılır, kötü durumda olan hastalar hastanede yatırılırdı. Fakir olan hastalar durumunun iyi olmadığını bildirdiği takdirde onlara ücretsiz ilaç verilirdi. Bu hastanelerde aynı zamanda tıp öğrencilerine tıbbi eğitimler de verilmekteydi. Osmanlı Devleti'nde tam donanımlı ilk hastanesi 1399 yılında Bursa'da kurulmuştur. Bu hastanenin kurucusu Yıldırım Beyazıddır. Daha sonra İstanbul'da 1514'de Karacaahmed Hastanesi kurulmuştur. Tıp öğrencilerinin eğitimleri de İstanbul, Edirne gibi büyük şehir hastanelerinde verilirdi (Işık H. , 2009).

3.3.2.Vakıflarının Amaçları

Osmanlı döneminde vakıflar vakfeden kişinin vakfin üzerindeki iradesinin devam etmesine bağlı olarak çok farklı amaçlarla kurulduğu görülmektedir. Çünkü yıllarca vâkıfın emek ve çaba ile kazanılmış mülkün tescil ettirdiği koşulları ile öldükten sonra da devam etmesini istemesi normaldir. Vâkıfların bu isteklerinin karşılanması vakıf kurumunun devamlılığını sağlamıştır. Vakfin kuruluşu için vakfeden tarafından bağışladığını gösteren "malımı vakfettim", "hapsettim", "tasadduk ettim" gibi ifadelerin kullanılması kuruluş için şart olduğu bilinmektedir. Vakfin kurulabilmesi için aranan şartlar, vakfedende aranan şartlar ve vakfedilen malda aranan şartlar olmak üzere iki başlık altında incelenebilir (Kazıcı, 1985: 34).

Vâkıfta Bulunması Gereken Şartlar;

- ❖ Vâkıfın akli başında, fiil ehliyetine sahip ve hür olması
- ❖ Vâkıfın vakfi kurmak için rızasının olması
- ❖ Vakfettiği malı hayır ve sevap elde etmek amacıyla vakfetmesi
- ❖ Vâkıf kişinin sefahat ve borcundan dolayı mahcur(kısıtlı) bulunmaması

Vakfedilen Malda Bulunması Gereken Şartlar;

- ❖ Vakfedilen mal vakfeden kişiye ait olmalıdır.
- ❖ Vakfedilen mal ayn olup deyn(borç verilmesi gereken) olmamalı
- ❖ Vakfedilen mal gelir getirici yani üzerinden kazanç sağlayacak özellikte olmalı
- ❖ Vakfedilen malda faydalanacakların belirlenmiş olması lazımdır
- ❖ Vakfedilen malda seçme hakkı bulunmamalıdır.

Bu koşullar sağlandıktan sonra bir vakıf tescil ettirilerek, vasiyet edilerek ya da fiil ve hareketle kurulabilir (Arslan, 1995: 23). Tescil yoluyla vakıf kurulurken; vakfedende ve vakfedilende gerekli şartlar sağlanıyor ise vakıf kurma isteği hakime bildirilir. Hakim aranan şartların sağlanıp sağlanmadığını araştırır, şayet şartlar sağlanıyor ise şahitlerinde katılımı yani onaylaması ile tescil edilir. Bu noktadan sonra vakıf kurulmuş olmaktadır. Vasiyet yolu ile kurulan vakıflar adından da anlaşılacağı üzere vakfi kuran kişinin ölümünden önce vasiyet etmesi halinde kurulan vakıflardır. Fiil ve hareket ile kurulan vakıflara örnek vermek gerekirse, bir kişi kendi arazisi üzerine cami yaptırır bu camide

kendisi ve diğer insanlar namaz kılar ve bu amaç üzerine hizmet devam eder ise bu cami vakıf olmaktadır (Kazıcı, 1985: 37-38).

Vakfi oluşturan üç unsur bulunmaktadır. Bunlar vakfeden(kurucu), mevkuf(vakfedilen şey) ve Mevkufunaleyh(vakıftan yararlananlar)'dir. Vakfin bu üç unsuru aynı anda taşıması gerekmektedir (Ertem, 2011).

Vakfeden kişi hayır amacıyla kendine ait bir şeyi bağışlayan kişidir.bağışlama sonucunda mal varlığında azalma olacağından vakfeden kişinin ayırt etme gücüne sahip, ergin, tam fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Küçükler, akli dengesi yerinde olmayanlar, tam fiil ehliyetine sahip olmayanlar vakıf kurumazlar ancak vasiyet yolu ile onların adına vakıf kurulabilir (Asan, 2011: 21).

Vakfedilen şey; bir "mamelek"in (mal varlığı) tamamı, o maldan elde edilen gelir ve elde edilecek olan gelir veya ekonomik değer olan tüm hakları bir vakıf için özgülenebilir. Vakfedilecek mal taşınır-taşınmaz mal olabileceği gibi intifa hakkı, alacaklar, kâr payı, gibi haklarda olabilir. Vakfedilen mal için bir alt sınır getirilmemekle birlikte vakfedilen malın vakfin kuruluş amacını gerçekleştirmeye yetecek kadar olmalıdır (Demirel, 1995: 5).

Vakıftan yararlananlar; Müslim-Gayrimüslim fark etmeksizin vakfedenin akrabası, tanıdığı ya da tanımadığı kişiler, fakirler olabilir. Yararlananları belli olan vakıflarda bu kişilerden kimse kalmaması durumunda vakfin gelirleri fakirlere harcanmaktaydı. Bu tür oluşan vakıflara "münkatı" vakıflar denilirdi ve kurulmaları için yararlananların irade bayanı gerekmemektedir (Asan, 2011: 24).

Vakıf vakfedenin irade beyanında bulunması sonucunda hukuki manada kişilik kazanmaktadır. İrade beyanının şekli de önemlidir. İrade beyanının yazılı ve açık bir şekilde yapılması ile vakıf kurulabilirdi; ancak Osmanlı hukukçuları yazılı irade beyanının ilan ve şahitlerle desteklenmesi gerektiğini, vakfin bu şekilde kurulabileceğini belirtmişlerdir (Ertem, 2011).

Vakfın mülkiyeti kişi ya da devlete ait değildir. Vakfedilmesi ile kamulaştırılmakta ve belli bir amaç etrafında tescil ettirilerek tüzel kişilik kazanmaktadır. Vakfın tescili ile vakfedilen mal varlığının mülkiyeti ve hakları vakfa geçmektedir (Demirel, 1995: 5).

3.3.3. Vakıfların Çeşitleri

Vakıfların yaptığı hizmetler bakımından anlaşılabilmesi için çeşitlere ayrılarak incelenmesi daha yararlı görülmüştür. Buna göre vakıflar menkul ve gayrimenkul oluşları, mahiyetleri, mülkiyetleri, idareleri ve kiraya verilmeleri açısından beş farklı başlık altında incelenebilir.

3.3.3.1. Menkul ve Gayri Menkul Oluşlarına Göre Vakıflar

"Menkul" bir yerden başka bir yere taşına bilir demektir. Menkul vakıflar silah, para, hayvan, kumaş gibi taşınabilen şeylerin vakfedilmesi şeklinde kurulmuştur. Gayri menkul vakıflar ise tarla, arsa, ev gibi taşınması mümkün olmayan malların vakfedilmesi ile kurulur ve İslam Hukuku'na göre vakıfların devamlılığı gayri menkul malların vakfedilmesiyle sağlanabilir (Kazıcı, 1985: 86-87).

3.3.3.2. Mahiyeti Açısından Vakıflar

Bu vakıflar mahiyeti yani niteliği bakımından vakıflar hayri vakıflar, zürri vakıflar ve avarız vakıfları olmak üzere üç çeşittir. Hayri vakıflar doğrudan ve dolaylı olmak üzere hizmet vermektedir. Toplumun doğrudan doğruya yararlandığı vakıflara "müessesât-ı hayriyye" doğrudan doğruya yararlanmak yerine gelirinden faydalanılan vakıflar "musakkafat" olarak adlandırılmaktadır. Cami, medrese, kütüphane, mescid, mektep, yol, köprü, çeşme, su kanalı, suyolu, liman gibi örnekler verebildiğimiz müessesât-ı hayriyye vakıflarının hizmetlerindedir.

Zürri vakıfların bir diğer ismi de evlatlık vakıflarıdır. Evlatlık yani aile vakıflarıdır. Bu vakıflardan yararlananların sayısı yüzü geçmemelidir. Zürri vakıflar da amaç hayırdan ziyade kendi soyundan gelen zengin veya fakir hısımlarına belli bir miktar mal bırakmak amacıyla, miras kalacak malı dağıtmamak için vakfın mülkiyetini devir etmesi şeklinde oluşur (Kazıcı, 1985: 88).

Avarız Vakıfları hastalık, yoksulluk, sıkıntı, zaruret, ve yangın gibi halleri anlatmak için "Arıza"nın çoğulu olan avarız kelimesi kullanılmaktadır. Avarız vakıflarında kelime anlamının da ifade ettiği gibi istenmeyen durumlarda, insanların temel ve zorunlu ihtiyaçlarını gidermek ve gerekli tedbirleri almak için kurulmuşlardır. Yani avarız vakıfları köyde ve mahallede sosyal güvenliği tehlikeye düşüren durumlara müdahale etmek için kurulmuştur da denilebilir. Avarız vakıfları hastaların tedavisi, hastalık nedeniyle çalışamayanların bakımları, kimsesiz ve çocukların korunup gözetilmesini amaç edinmiştir ve vakıf gelirleri bu amaçla, köy ve mahalle halkının ihtiyaçlarına tahsis edilmiştir (Şen, 19..).

Avarız vakıfları ayrıca vefat eden fakirlerin müslim gayri müslim olmasına bakmaksızın defin edilmesi, borcundan dolayı mahkum olanların kurtarılması, köy ve mahallenin yol, kaldırım, su kuyularının ve su kanallarının bakımı ve tamiri gibi görevleri üstlenmiştir (Kazıcı, 1985: 89). Kuruluşu Hz. Peygamber dönemine dayanan avarız vakıfları zamanla gelişmiş şehirlerdeki beledi hizmetler ve bayındırlık hizmetleri, köy ve mahallelerdeki sosyal hizmetleri gerçekleştirmiştir (Akgündüz A., 19..).

3.3.3.3.Mülkiyeti Açısından Vakıflar

Mülkiyeti açısından vakıflar sahih vakıflar ve irsadi yani sahih olmayan vakıflar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sahih Vakıflar kurabilmek için gerekli şartları sağlayan bir kişinin vakfettiği her türlü maddi varlıklarının mülkiyeti kendisine ait olan vakıflardır. Bu vakıfların mal varlığı menkul ve gayrimenkullerden vakfedilen mallardır. Sahih vakıflar vakfiyede belirtilen müteveli heyeti tarafından, vakfiyede belirtilen şekilde yönetilmektedir (T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015). İrsadi Vakıflar ise mülkiyeti hazineye ait olan bir arazinin devlet başkanının izniyle üzerine vakıf kurulması şeklinde meydana gelen vakıflara sahih olmayan ya da irsadi vakıflar denilmektedir. Vakıflar devlete ait olan bir araziden alınan aşar veya rüsumu (resimler, vergiler) vakfedilirse bu sahih olmayan vakıf olarak adlandırılmaktadır. Sahih olmayan vakıflarda gayrimenkullün kuru, çıplak mülkiyeti devletindir ve sultan tarafından aşar ve rüsatı belli bir hizmet için vakfedilen arazidir (T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2015).

3.3.3.4.İdaresi Açısından Vakıflar

İdare edilmesi bakımından vakıflar daha önceden bir ayrıma tabi tutulmaz iken 1826 Evkaf Nezaretinin kurulmasıyla birlikte mazbut vakıflar, mazbut olmayan vakıflar olarak ayrılmıştır (Asan, 2011: 8).

Mazbut vakıflar sultanlar ve hanedan üyeleri tarafından kurulup idaresi devlet başkanı adına bir memur tarafından yürütülmekteydi. Birlik sağlayabilmek için Evkaf Nezaretine bırakılan "selâtin vakıfları", yönetimi vakfın evlat ve torunlarına bırakılmış olan vakıflardır. Ancak evlat, torunlardan kimse kalmaması üzerine idaresi Evkaf Nezaretine kalan "mütevellisi kalmayan vakıflar" ve vakfedenin belirlediği bir idarecisi olmasına rağmen Evkaf Nezaretinin bu idareciyi maaşa bağlayarak idareyi kendisinin üstlendiği "mazbuta vakıflar" olmak üzere üçe ayrılmıştır (Kazıcı, 1985: 93).

Mabut olmayan vakıflar Mülhak ve Müstesna olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İdareleri vakfiyesinde belirtilen mütevellileri tarafından gerçekleştirilen ve Evkaf Nezareti'nin kontrol, denetimi altında bulunan vakıflar mülhak vakıflardır (Asan, 2011; 28). Mülhak vakıflarında mütevelliler yani vakıf idarecileri Evkaf Nezareti'nin emirleriyle yönetimi gerçekleştirmezler; ancak denetimleri Evkaf Nezareti tarafından gerçekleştirilmektedir (Kazıcı, 1985: 94).

Mülhak vakıflarında olduğu gibi mütevellileri tarafından yönetildikleri halde Evkaf Nezareti'nin kontrolü ve müdahalesi altında olmayan vakıflar Müstesna Vakıflardır. Müstesna vakıflar ayrıcalıklı vakıflardır. Hem vergi hem de idaresi konusunda ayrıcalıklıdırlar (Akgündüz A.). Müstesna vakıflar azizler vakıfları bir diğer adıyla Eizze vakıfları ve gaziler tarafından kurulan Guzat vakıflar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu vakıflar dörder dörder ayrılmış toplam sekiz vakıftan oluşmaktadır.

Eizze, Azizlerin Vakıfları; Abdulkadir Geylani, Mevlana Celaleddin-i Rumi, Hacı Bektaş Veli, Hacı Bayram Veli Vakıflarıdır. Guzat, Gazilerin Vakıfları ise Gazi Evrenos Bey, Gazi Süleyman Bey, Gazi Mihal Bey, Gazi Ali Bey vakıflarıdır (Asan, 2011: 28).

3.3.3.5.Kiraya Verilmesi Açısından Vakıflar

Kiralanması açısından vakıflar icare-i vahideli vakıflar, icare-i vahide-i kadimeli vakıflar, mukataalı vakıflar,icareteynli vakıflar olmak üzere dört başlık altında incelenecektir.

İcare-i vahideli vakıflar, mütevellileri yani yöneticileri ya da Evkaf idarecileri tarafından belli sürelerle aylık veya senelik olarak kiraya verilen vakıflardır. Kiralanan bu vakıflar bina ya da arsalardan oluşmaktadır. Bu vakıflarda mülkün el değiştirmesi gibi bir durum yoktur, bu durum kira sözleşmesine benzetilebilir (Kazıcı, 1985: 96).

İcare-i vahideli vakıflarda olduğu gibi icare-i vahideli kadimeli vakıflarda da belli bir süreliğine aylık veya senelik olarak kiralanması söz konusudur. İcare-i vahideli kadimali vakıfların icare-i vahideli vakıflardan farkı kira süresinin belirlenmemiş olmasıdır. Bu yüzden kira tutarı aylık veya senelik olarak peşin alınamaz (Uslu, 1985: 272).

İcareteynli vakıflarda, vakıf konusu şeyin yıkılması, tamir edilememesi, yeniden yapılamaması gibi durumlarda vakfın geliri bu durumları düzeltebilecek kadar iyi değil ise başka bir ifadeyle vakfın yeterli parası yok, ödünç para bulamıyor, kiraya vererek sorun çözülemiyor ise icareteynli çift kira sözleşmesine başvurulabilir (Uslu, 1985: 271-272).

Bir vakfın icareteynli vakıf haline dönüştürülebilmesi için aranan şartları;

Vakıf konusu malın harap olmuş olması gerekir.

- ❖ Harap olan vakıf malının vakfın geliriyle tamirinin imkânsız olması gerekir.
- ❖ Normal kira ile kiracısının olmaması gerekir.
- ❖ Kadının buna izin, hüküm vermesi gerekir.
- ❖ Devlet başkanının buna izin vermesi gerekir (Asan, 2011: 30).

İcareteynli vakıflarda vakfi kiralayan kiracıdan çift kira alınmaktadır. Kiranın biri peşin olarak alınır ve alınan para ile vakfın tamiri, onarımı yapılır, onarım sonrasında meydana gelenler yine vakfın malı olmaktadır. İcareteyn sözleşmesi mütevellinin izni ile kira süresinin sonunda belli bir ücret karşılığında kiracıya verilebilir. Kiracının ölümünden sonra mirasçılara kalmaktadır (Uslu, 1985: 271-272).

Mukataalı vakıfta tıpkı icareteynli vakıfta olduğu gibi vakıf malının harap olmuş olması gerekir ve vakıf geliriyle tamir imkânının bulunmaması gerekir. Eğer vakıf bu durumda ise vakfın iyiliği düşünülerek uzun süreli kira sözleşmesi yapılabilir. Mukataalı vakıflarda icareteynlide aranan şartlardan farklı olanı devlet başkanının iznini gerekmemesidir. Bir diğer fark icareteynlide yapılan tamir onarım sonrasında meydana gelenler vakfa ait iken mukataalıda mutasarrıfındır. Mukataalı vakıfta kira sözleşmesinden sonra biri peşin olmak üzere iki kira ödemesi vardır. Mutasarrıfın vakıf arazisi üzerine yaptığı bina, diktiği ağaç vs. kendisine aittir. Kendisinin ölümü halinde mirasçılarında kalmaktadır (Asan, 2011: 30).

Buraya kadar yapılan açıklamalardan sonra Osmanlı dönemi vakıfları için kısa bir değerlendirme yapılacak olursa, Osmanlı Devleti'nde vakıflar, toplumsal, ekonomik ve kültürel hayata geniş bir alanı kapsamıştır. Arsebük vakıfların Osmanlı Devleti'ndeki durumunu anlatırken " Osmanlı İmparatorluğu devrinde pek büyük bir inkişafa mazhar olan vakıflar sayesinde bir adam vakıf bir yerde doğar, vakıf beşikte uyur, vakıf mallardan yer ve içer, vakıf kitaplardan okur, vakıf bir medresede hocalık eder, vakıf idaresinden ücretini alır ve öldüğü zaman kendisi vakıf bir tabuta konur, vakıf bir mezarlığa gömülürdü." ifadesini kullanmıştır. Bu da Osmanlı Devleti'nde vakıfların toplumsal hayatta önemli sosyal yardımlaşma kurumu olduğunu göstermektedir (Ertem, 2011) denilebilir.

3.4. Cumhuriyet Dönemi Vakıfları

Vakıflar, Cumhuriyetin ilk yıllarında eski vakıflar ve yeni vakıflar olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar ulaşan, varlığını hala sürdüren ve 1935 yılında yürürlüğe giren 2762 sayılı Vakıflar Kanunu'ndan önce kurulan vakıflara eski vakıflar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde kurulan vakıflara ise yeni vakıflar denilmektedir. Cumhuriyetin kurulması ile Osmanlı'daki kurumların tümü yok olmamıştır. Vakıflar gibi bazı kurumlar varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Vakıfların yönetimi Cumhuriyetin kurulmasından sonra Şeyh-ul İslamlıkla birleştirilerek 3 Mart 1924 yılına kadar Evkaf Vekâleti adı altında gerçekleştirilmiştir. Daha sonra 429 sayılı kanun ile 1924 yılında Başbakanlığa bağlı Vakıflar Genel Müdürlüğü kurularak Şer'iyye ve Evkaf Vekâlet'inin yerini almıştır (Korkusuz ve Ergün, 20..).

Bu gelişmelerden sonra 4 Ekim 1926 yılında Medeni Kanun yürürlüğe girmiştir. Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra "vakıf" kavramı yerine "tesis" kavramı

kullanılmaya başlanmıştır. Tesis kavramı Medeni Kanunu'nun 73. maddesinde düzenlenmiştir. Tesis; vakıf kelimesi ile aynı hukuki nitelikleri taşımaması nedeniyle vakıf benzeri kurum olarak nitelendirilmiştir ve böylece aslında farklı bir kurum ortaya çıkmıştır (Ertem, 2011)

Vakıf kavramının yerine tesis kavramının kullanılmaya başlanmasının nedeni; tesis kelimesini tercih edenlerin vakıf kavramının taşıdığı; alıkoymak, durdurmak anlamlarının vakıf kurumunun İslam toplumlarında; ekonomik potansiyelleri etkisiz hale getirdiği, daha iktisadi bir ifade ile atıl duruma sürüklediği ve iktisadi anlamda geri kalmalarına neden olduğu düşüncesidir. Vakıf yerine başka bir kelimenin kullanılmaya başlanmasının nedenini anlayabilmek için, içinde bulunulan dönemin sosyal, kültürel, siyasi ve hukuki gelişmelerinin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Cumhuriyetle birlikte 19. yüzyılın ilk çeyreğinde başlayan batılılaşma hareketleri ilk olarak hukuk alanında gerçekleşmiştir. İsviçre'den Medeni Kanun, İtalya'dan Ceza Kanunu bir takım değişiklikler yapıldıktan sonra kabul edilmiştir. Böylece Laik Hukuk sistemi Osmanlı Şeri Hukuk sisteminin yerini almıştır. Laik Hukuk sistemi hukukun laikleşmesi ile kalmayıp, kurumların laikleşmesini de beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler ışığında vakıf müessesesi sadece dini özellikleri ile hizmet vermeye başlamıştır (Ertem, 2011).

Vakıf kavramı yerine tesis kelimesini tercih edenler "tesis" kelimesinin hukuk literatürünü zenginleştirdiği düşüncesiyle, bu durumdan oldukça memnun oldukları görülmektedir. Fakat tesis kelimesinin tekrardan vakıf kelimesine dönüştürülmesi gerektiğini düşünenlerin daha fazla olması nedeniyle 1967 tarih ve 903 sayılı Vakıflar Kanunu ile "vakıf" kavramı yeniden kullanılmaya başlanmıştır (Şenel ve Tuyan, 2009).

Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra Medeni Kanundan önce kurulan vakıflar için yapılacak düzenlemeler için yeni bir kanun düşünülmüş ve bu kanunun yapımı için İsviçre'den hükümet tarafından getirilen Profesör Leemann görevlendirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonrasında 1935 tarih ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu(VK) yürürlüğe koyulmuştur. Belki de örnek alınan yasanın dilimize çevrilmesinden kaynaklanan bir nedenden dolayı "tesis" terimi kullanılmaya başlanmıştır. Bu durumda ortaya çıkan görüş ayrılıkları sonucunda iki farklı görüş birbiriyle çatışmıştır. Medeni Kanundan önce kurulan

vakıflar için "vakıf" terimi kullanılmaya devam etmiş yeni kurulanlar ise tesis olarak adlandırılmıştır (Korkusuz ve Ergün, 20..).

1926-1967 yılları arasında vakıf terimi yerine tesis kullanılmıştır ve bu dönemde sadece 41 adet kurum kurulmuştur. Bu azalışın nedeni vakıf kelimesinin benimsenmiş olmasına ve uygulamaya yerleşmiş olmasına bağlamak yanlış olmayacaktır. Ayrıca bulunulan dönemde çıkarılan bazı kanunlarla bazı vakıf ormanların, vakıf mezarlıkların, vakıf okulların ve bazı vakıf binalarının yıkıtılması ve satılması gibi durumlar sonucunda halkın vakıf kurma isteklerinde azalmaya neden olmuş olabilir. Nitekim tesis kelimesinin tekrar vakıf kelimesi ile değiştirilmesinden sonra 1967-2007 yıllarında 4500 adet vakıf kurulması yukarıda ifade edilen düşünceleri kanıtlar niteliktedir. Vakıf teriminin tekrar kullanılmaya başlamasıyla birlikte tesis adında kurulan kurumlara da vakıf adı verilmiştir (Şenel ve Tuyan, 2009).

Vakıflar Kanununun temel felsefesi aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- ❖ Güçlü bir denetim uygulayarak bütün vakıfları kötü kullanımdan korumak.
- ❖ Amaçları doğrultusundaki faaliyetleri yetersiz kalan vakıfların, amacını gerçekleştirecek olan ihtiyacı tatmin edecek şekle sokmak.
- ❖ Dağılma tehlikesiyle yüz yüze olan sosyal faydalı vakıfları dağılmaktan kurtarmak.
- ❖ Mütevellileri tarafından idareleri iyi olmayan vakıfları Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlamak.
- ❖ Medeni Kanun hükümlerine göre kabul edilmeyen vakıfları kapatmak.
- ❖ Vakıflar için sicil kütüğü tutulmasını sağlamak.

13 Haziran 1935 yılında yürürlüğe giren 2762 sayılı Vakıflar Kanununda Osmanlıdan miras kalan Vakıflar: Mülhak Vakıflar, Mazbut Vakıflar ve Azınlık-Cemaat Vakıfları olmak üzere 3 tanedir (Aydın D. ,19..). Bu vakıflar faaliyetlerini 20 Şubat 2008 yılına kadar bu kanuna göre yürütmüştür. 2008 yılından sonra ise 5737 sayılı yeni vakıflar kanununa göre faaliyetlerine devam etmişlerdir (Kaçar, 2010).

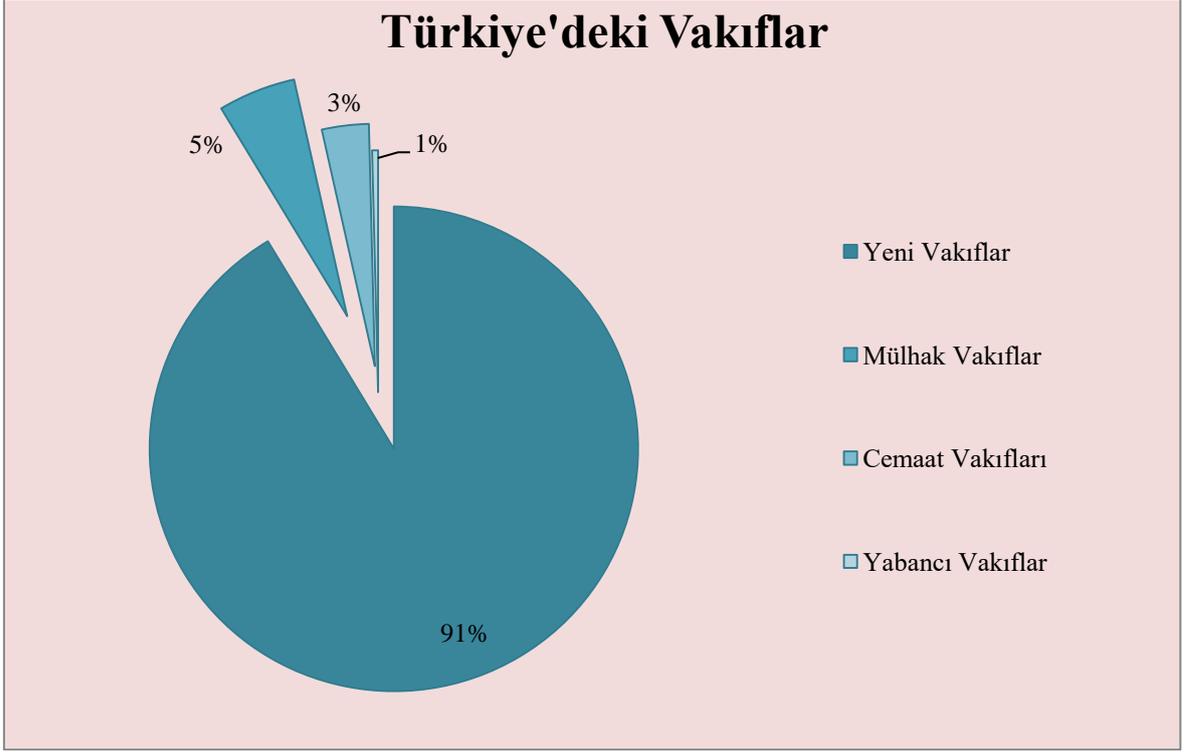
Mabut vakıfların üst düzey kimseler tarafından yani hanedan ailesi paşalar, kumandanlar tarafından kurularak, idaresi dini kurumlarca gerçekleştirilen ve gelirleri hayır ve din işleri için harcanan vakıflardır. Yönetimi vakfedenin soyundan gelenler tarafından yürütülmesi

şartı olan, Medeni Kanundan önce kurulmuş vakıflar mülhak vakıflar olarak adlandırılmaktadır. Mülhak vakıflara ait kiraya verilerek gelir getiren akar, taşınmazların bir şeye tahsis edilmesi ve satışı gibi tasarruflar, kamulaştırmada kamu kararını vermek Vakıflar Meclisinin yetkisindedir. Mülhak vakıflar, vakfeden ve ailesinin yönetiminde etkinliğinin olmasına rağmen; yönetim esasları, sosyal hizmet bakımından üstlendiği görev, mali yapı gibi konularda merkezi otoritenin gözetiminde olan Cumhuriyet kurulmadan önce kurulan vakıflardır (TEPAV, 2014).

Azınlık ve cemaat vakıfları, azınlıkların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak adına azınlıklar tarafından kurulan vakıflardır. Bu ihtiyaçlar dinsel ihtiyaçlar olabileceği gibi sosyal ve kültürel ihtiyaçlarda olabilmektedir. Bu vakıflarda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimi ve gözetimi altında bulunmaktadır. (Aydın D. , 19..)

Cumhuriyetin ilanından sonra Medeni Kanun hükümlerine göre kurulan ve faaliyetlerine devam eden vakıflar ise yeni vakıflar olarak adlandırılmaktadır. 1967 yılında yürürlüğe giren 903 sayılı yasa ile tesis kelimesi yerine yeniden vakıf kelimesi kullanılmaya başlanmıştır ve yeni vakıflar bu tarihten sonra kurulmaya başlamıştır. Geçen yıllardaki vakıf sayılarındaki azalışların yönünü tersine çevirmek için özellikle bu kanunla, çeşitli vergi yasaklarına ayrıcalıklı hükümler eklenmiş, bazı özelliklere sahip vakıflara vergi muafiyetleri uygulanmıştır. Bu uygulamalar sonucunda vakıf sayılarında istenilen artışlar sağlanmıştır. Hatta bu artışlar 1980'li yıllara kadar sürmüş bu tarihten 1990 tarihine kadar kontrolsüz ve plansız olarak artışlar devam etmiştir ve sonuç olarak yapılan ayrıcalıklı uygulamalara son verilmiştir (Duman, 2014: 61).

Türkiye'de günümüzde mevcut vakıf sayısı toplam 5356'dır. Bunun 4893'ü yeni vakıflar geriye kalanı ise mülhak vakıf, cemaat vakfı, esnaf ve yabancı vakıflardır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2014).

Şekil 2:Türkiye'deki Vakıf Türlerinin Dağılımı (Vakıflar Genel Müdürlüğünden alınan veriler ile yazar tarafından oluşturulmuştur).

Şekilden de anlaşılacağı üzere %91 ile çok büyük bir oranla Türkiye'de en fazla bulunan vakıf çeşidi yeni vakıflardır. Yeni vakıfları %5 ile Mülhak vakıflar ve aralarında çok ciddi bir farklılık olmamakla birlikte %3 cemaat vakıfları takip etmektedir. Yabancı vakıflar %1'lik bir orana sahipken esnaf vakfi sadece 1 tanedir.

Yeni vakıfların içinde 1000 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 27 adet Çevre Koruma Vakfı ve 3878 adet Diğer Yeni Vakıflar vardır. Yine yeni vakıflar kapsamında; 26 adet sandık vakfı, 95 adet personeline yardım amacıyla kurulan vakıf, 551 adet kamu vakfı, 66 adet vakıf üniversitesi, 256 adet vergi muafiyeti olan vakıf ve son olarak 1399 adet kâr amaçlı kuruluş bulunmaktadır (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2014).

BÖLÜM IV

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKIFLARI

4.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Kuruluşu

Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kuruluş amaçlarına bakıldığında toplum bilincinin ve kamu sorumluluğunun ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu sorumluluk altında kamu tarafından sosyal güvenlik kuruluşları oluşturulmuştur. Fakat sosyal güvenlik kuruluşlarının gücü tüm ihtiyaç sahiplerine yeterli gelmemektedir. Bunun nedeni ise sosyal güvenlik kuruluşlarının yönetim şeklinin merkezi yönetim şekli olmasıdır. Mevcut kuruluşların yönetim şeklinin merkezden yönetim şeklinde olması yereldeki halkın ihtiyaçlarından haberdar olmaması, geç haberdar olması ya da yapılan yardımların geç ulaşması gibi nedenlerden dolayı yeni bir kuruma ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal sistemin, halkın yakından faydalanabileceği düşüncesiyle mülkî ve mahallî idareciler tarafından yürütülmesinin daha yararlı olacağı fikri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının temellerini oluşturmuştur (Ariöz Bozkuş, 2009: 75).

Bu temellerin üzerine; 17.07.1986 tarihli ve 19167 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 1986/11 sayılı genelgedeki "*Türk halkı ve idaresi tarih boyunca sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerini vermiştir. Millî, sosyal ve kültürel değerlerimizin korunup yaşatılmasında vakıf müessesesinin çok önemli bir rolü ve mevkiî vardır. Bu bakımdan, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmanın Teşvik Kanunu'nun uygulanmasında ana görev, il ve ilçelerde kurulacak vakıflara verilmiştir.*" ifadesinden de anlaşılacağı üzere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları resmen kurulmuştur. Ayrıca meydana getirilen bu yeni kuruluşun kuruluş esnasındaki ve kuruluşundan sonraki faaliyetleri için tüm kamu kurum ve kuruluşlarından destek istenilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 1986).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) 3294 sayılı "Sosyal Yardım ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu" kapsamında 14 Haziran 1986 yılında yürürlüğe giren kanunla birlikte il ve ilçelerdeki sosyal faaliyetleri yürütmek için kurulmuştur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF)'nin idari işlerini Başbakanlığa bağlı

Fon Genel Sekreterliği yürütmüştür. Daha sonra 5263 sayılı kanunla 1 Aralık 2004 tarihinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM), sosyal yardım faaliyetlerini ülke genelinde en yaygın, en kapsamlı şekilde yürütmek üzere kurulmuştur. Fon İdaresi Genel Müdürlük teşkilatlanması ile 2004 yılında kurumsal bir yapıya kavuşmuştur. Bu sayede hâlihazırda bulunan sosyal yardım hizmetlerinin ekonomik ve sosyal yetersizlik durumunda olan vatandaşlara en hızlı ve en etkili şekilde ulaşım sağlanmaya çalışılmıştır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014).

SYDTF'yi yöneten Fon Kurulu aynı zamanda SYGM'nin karar organıdır. Fon kurulu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı başkanlığında, Başbakanlık, Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı müsteşarları ile Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014). Fon kurulu ayda bir kez olağan toplandığı gibi başkanın talebi doğrultusunda olağanüstü de toplanabilmektedir. Yapılan toplantılarda kurul kararları oy çokluğu ile alınmaktadır (Biçer, 2009).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'nu yöneten kurulun görevleri şu şekildedir.

- ❖ Sosyal Yardım Genel Müdürlüğü'ne gerekli görülen hallerde yetki devri yapmak.
- ❖ Kurum ve kuruluşların, vakıfların yapmış olduğu sosyal yardım isteklerini gözden geçirerek SYGM'ye tavsiyede bulunmak.
- ❖ Toplanan fon kaynaklarının önceliklerinin tespit edilmesi ve kaynaklarının nasıl kullanılacağını belirlemek.
- ❖ Toplumda yardımlaşma ve dayanışma bilincini geliştirmek amaçlı sosyal, kültürel ve bilimsel program ve projeler geliştirerek; hazırlanan projelere destek sağlamak olarak tanımlanmıştır (T.C. Resmî Gazete).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü 8 Haziran 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlanmıştır. Kurum, devletin sosyal sorumluluklarını yerine getirme doğrultusunda yurt genelinde yürüttüğü yardım faaliyetleri, yoksul, kimsesiz, muhtaç olan vatandaşlara istihdam amaçlı mesleki eğitim ve proje destekleri gibi faaliyetlerini il ve ilçelerde bulunun

toplam 1000 adet olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları sayesinde yürütmektedir (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014).

08/06/2011 tarih ve 633 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararnamenin 11. maddesinde SYGM' nin görevleri şu şekilde belirtilmiştir.

- ❖ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun gelirlerinin vaktinde toplanmasını sağlamak ve toplanan gelirlere ihtiyaçlara uygun yer ve zamanda yararlanılmasını sağlamak.
- ❖ Yoksullukla mücadele konusunda yeni politika ve stratejilerin oluşturulmasını sağlamak, ulusal düzeyde oluşturulması sağlanan bu proje ve stratejileri gözetim altında tutmak.
- ❖ Gerekli idarî ve malî tedbirler alınarak 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun amaçlarını gerçekleştirmeyi sağlamak.
- ❖ Toplumda sosyal yardımlaşma ve dayanışma duygusunun güçlendirmek için kapsamlı yardım kampanyaları gerçekleştirmek.
- ❖ Sosyal yardımlar bilgi sistemiyle ilgili işlerin yürütülmesini sağlamak.
- ❖ Uluslararası arenada yoksullukla mücadele konusunda gerçekleşen gelişmeleri, uygulamaları izleyerek ülkemiz için faydalı olabilecek modelleri seçip uygulamaya koymak.
- ❖ Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğünün görevleri arasında bulunan yoksullukla mücadele konusunda araştırmalar, incelemeler yapmak, proje hazırlamak ve uygulamaya koymak.
- ❖ 3294 sayılı kanun hükümlerine göre kurulan vakıfların çalışma usul ve esaslarının belirlenmesi ve sosyal yardım programlarının hedeflerinin, ölçütlerinin belirlenmesi, aynı zamanda bu kanunla kurulan vakıfların harcamalarının, her türlü iş ve işlemlerinin incelenmesi ve denetlenmesi, görülen eksiklerin giderilmesiyle ilgili önlemlerin almak.
- ❖ Mevzuatta kamu kaynakları kullanılarak yardım yapılması uygun bulunan kişilere; aylık, ücret, tazminat ya da başka herhangi bir isimle adlandırılarak yapılacak olan her türlü sosyal yardım faaliyetlerini yürütmek, yardımların veri tabanına girişlerini yapmak, diğer kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içinde sosyal yardım işlemlerini yürütmek.

- ❖ Son olarak da ilgili bakan tarafından verilen benzer görevleri yerine getirmektir (T.C. Resmî Gazete)

SYDV'lerin kuruluşu çıkartılan kanun hükmünde kararnameler yönetmelik ve genelgelerle 3294 sayılı kanuna uygun olarak açık ve ayrıntılı biçimde standart hale getirilmiştir. Ülke genelinde SYDV'lerin kurulma şeklinin aynı olması için Başbakanlıkça hazırlanan 17.07.1986 tarihli genelgenin ekinde bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Resmî Senedi Örneği tüm il ve ilçelere gönderilerek buna uygun hareket edilmesi istenmiştir (Saran, 19..), (Ek-1).

Mütevelli heyeti tarafından düzenlenen vakıf resmi senedi noterde 5 adet olmak üzere imza edilir. Daha sonra o mahallin en büyük idari amiri tarafından aynı yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesine başvuru yapılır. Mahkemenin tescil etmesinden sonra Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından merkezi sicile tescil ettirilerek kayıt numarasının verilmesiyle vakfın kuruluşu tamamlanmış olur (Saran, 19..).

4.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Amaç ve Kapsamı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının amacı, 14.06.1986 tarih ve 19134 sayılı RG'de yayımlanmış, 16.06.1989 tarihinde madde 1'de yapılan değişiklikle tam olarak şu şekilde ifade edilmiştir. *"Bu Kanunun amacı; fakru zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile gerektiğinde her ne suretle olursa olsun Türkiye'ye kabul edilmiş veya gelmiş olan kişilere yardım etmek, sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir."*

Aynı kanunun 2. maddesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kapsamı "Fakrü zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan (.....) vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkanı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişiler bu Kanun kapsamı içindedir." şeklinde ifade edilmiştir.

Bu maddeye 30.05.1997 tarih ve 572 sayılı KHK'nın 17. maddesinde " *Ancak, sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir alan özürlülerin, tedavi giderleri ile fonksiyon kazandırıcı ortopedik ve diğer yardımcı araç ve gereçlerin kurumlarca karşılanamayan kısmı bu Kanun kapsamındadır.*" ifadesine yer verilmiştir." şeklinde ekleme yapılmıştır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014).

SYDV'nin amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

- ❖ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığı ile gelir dağılımının adil olmasına fayda sağlamak.
- ❖ Kaynakların kullanımında etkinliği sağlayarak yoksullukla mücadele etmek.
- ❖ Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan yoksul vatandaşlara sosyal yardımların ulaşmasını sağlamak.
- ❖ Sosyal yardım politikaları geliştirerek istihdam ve üretim için sürekli hale gelmesini sağlamak.
- ❖ Sosyal yardımların etkin bir biçimde dağıtımının gerçekleştirilebilmesi için kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, vatandaşlar ve diğer paydaşlarla eşgüdüm içerisinde çalışmak (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014).

4.3. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Hukuki Niteliği

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının hukuki niteliği, kuruldukları tarihten itibaren farklı kurum ve kuruluşlar tarafından değişik şekillerde değerlendirmelere tabi olmuştur. Bu değerlendirmelerden ağırlıklı olarak çıkan sonuç; SYDV'lerin özel hukuk hükümlerine bağlı olmakla birlikte kamu tüzel kişiliğine sahip olduğudur. Buna kanıt olarak SYDV'lerin kamu kaynaklarını kullandığı, kamunun denetimi altında kamu elemanları tarafından faaliyetlerini yürüttüğü gösterilebilir. Bu durum SYDV'lere kamusal nitelik kazandırmıştır (Ariöz Bozkuş, 2009: 79).

4.4.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ve Yeni Vakıflar

SYDV'ler yeni vakıflar arasında yer almasına rağmen kuruluşu bakımından yeni vakıflardan farklıdır. Bu farklılığı şu şekilde açıklanabilir. Medeni Kanununun 101'inci maddesi "Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir

amaca özgülenmeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır." şeklinde tanımlanmıştır." Yeni vakıflarda vakıf kurma isteği resmî senetle ya da ölüme bağlı vasiyetle açıklanır Sonrasında bulunduğu yerdeki ilgili mahkeme tarafından tescille tüzel kişilik kazanır. Akabinde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde tutulan merkezi sicile kayıt edilerek kurulur. 5737 sayılı kanunun 4'uncü maddesine göre vakıflar, özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir (Yalçın, 20..).

SYDV özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olması özelliğiyle yeni vakıflara benzemektedir. Ancak diğer vakıflar MK hükümlerine göre vasiyet yoluyla veya resmî senetle tescile kurulurken SYDV'ler 1986 yılında yayımlanan 3294 sayılı özel kanunla Medeni Kanun'daki Hükümlerden farklı olarak kurulmuştur (Arıöz Bozkuş, 2009: 80).

Türk Medeni Kanununa göre kurulan yeni vakıflar ile SYDV'lerin karşılaştırmalı özeti tablo 2'de verilmiştir (Duman, 2014:81).

Tablo 2: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları ile Yeni Vakıfların Karşılaştırılması

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları	Yeni Vakıflar
Kanun ve devlet emriyle kurulmuştur.	Vakıf senedi veya vasiyetle kurulur.
Yönetim organları atamayla belirlenir ve görevleri karşılığında maaş alır.	Yönetim organı istenilen şekilde oluşturulmakta ve bu organ herhangi bir maaş almamaktadır.
Tescil görevi mahallin en büyük mülki amirine verilmiştir.	Vakfedenin isteğiyle tescil edilir.
Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenir. Ayrıca İç İşleri Bakanlığı tarafından da denetlenebilmektedir.	Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) tarafından denetlenir.
Sembolik olarak belirlenen bir malvarlığı ile kurulmuştur. Sürekli giderleri kamu bütçesinden karşılanmaktadır.	Vakfın amacına uygun malvarlığı ile kurulur.
Görev almak atamayla gerçekleşir. Kamu görevlileriyle bir tutulmuştur.	Görev almak isteğe bağlıdır yalnız aranılan bazı şartlar vardır.
Amaç, yönetim ve kuruluş mallarının değiştirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ve kanunla gerçekleştirilir.	Vakfın amacı, yönetimi ve mallarının değiştirilmesi belirli şartlar altında Asliye Hukuk Mahkemesi kararıyla gerçekleştirilir.

Tabloda SYDV'ler bizzat devlet tarafından kurulurken, yeni vakıfların vakıf senedi veya vasiyetle kuruldukları görülmektedir. Ayrıca SYDV'ler SYGM ve İçişleri Bakanlığı tarafından denetlenirken yeni vakıflar Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir.

4.5.Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının İdari Yapısı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları, devletin yoksul vatandaşlara yapacağı yardımların doğrudan ve hızlı bir şekilde ulaşmasını sağlayabilmek için her il ve ilçede vali ve kaymakam başkanlığında faaliyetlerini sürdürmektedir. Yapılacak yardımların en kısa sürede ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmesi düşüncesi için kararlar Mütevelli Heyeti tarafından alınıp uygulanmaktadır ve vakıflar bu sebeple bağımsız bir yapıya sahiptir (Haspolatlı, 2014).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yönetimi vakıf müdürü tarafından gerçekleştirilmektedir. Vakıf müdürü Mütevelli Heyetine karşı sorumludur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının müdür yardımcısı, muhasebecisi, sosyal hizmet uzmanları ve hizmete uygun seçilen personel vakfın diğer çalışanlarıdır. Vakfın personeli 4857 sayılı İş Kanunu çerçevesinde sözleşmeli olarak çalıştırılmaktadır. Bu personelin çalışma saatleri, aldıkları ücretler gibi kararlar Mütevelli Heyeti tarafından alındığı için ülke genelinde uygulanan bir standart bulunmamaktadır. Farklı uygulamalara son vermek için SYDTF Kurulu bir düzenleme yapmıştır.

Yapılan düzenleme kapsamında sözleşmeli olarak çalıştırılan personelin çalışma koşulları, saatleri, çalışanların ücretleri, unvanları ve diğer tüm hakları belli bir standarda bağlanmıştır. Bu standartlar çerçevesinde personel çalışanlarıyla ilgili kararlar il ve ilçelerin nüfusuna göre belirlenmektedir.

SYDV'deki personeller; gelir ve giderlerin tutulması, yazışmaların yapılması, vatandaşlardan gelen yardım dilekçelerinin kabul edilmesi, gelen dilekçelerle ilgili gerekli tespitlerin yapılması, kimi zamanlar da yardımların dağıtılması gibi görevleri yerine getirmekten sorumludurlar (Kartal ve Demirhan, 19..).

4.6. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Organları

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının organları; 17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmi Gazete'de Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgede yer alan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmî Senedi'nin 7. maddesinde iki ana organ olarak belirlenmiştir. Bunlar; Vakıf Başkanı ve Mütevelli Heyetidir (T.C. Resmî Gazete, 1986).

4.6.1. Vakıf Başkanı

17.07.1986'da yayımlanan genelgede bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Resmî Senedi'nin 8. maddesinde Vakıf Başkanı ile ilgili "*Vakfın ve mütevelli heyetin başkanı mahallin en büyük mülki idare amiridir. Vakfın tescili Medeni Kanun hükümlerine göre mütevelli heyet başkanı mülki idare amiri tarafından sağlanır.*" şeklinde hüküm verilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 1986; 10). Verilen bu hükme göre vakıf başkanı illerde en büyük mülki idari amir olan vali, ilçelerde ise kaymakamdır.

Vakıf Başkanı olarak vali ve kaymakamların seçilmesinin nedenlerinden biri; muhtaç durumda olan yoksul vatandaşlara yapılacak yardımların doğrudan ve en kısa sürede yapılmasını sağlayabilme düşüncesidir. Bir diğer neden ise bölgedeki en büyük idari amir olması nedeniyle herhangi bir ihtiyaç durumunda, Emniyet Birimleri, Sağlık Birimleri ve Sosyal Hizmet Birimleri gibi kamu kuruluşlarını harekete geçirmesi konusunda kolaylık sağlamasıdır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanının görevleri şunlardır:

- ❖ Kanunlara uygun olarak vakfın kurulmasını sağlamak.
- ❖ Vakfın kuruluşu için gerekli olan tescil iş ve işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlamak.
- ❖ Mütevelli Heyetinin başkanlığını yapmak.
- ❖ Mütevelli Heyeti adına vakfı yönetmek.
- ❖ Vakfın iş ve işlemlerinin yürütülmesi için yetki ve görevleri vermek.
- ❖ 3294 sayılı kanun hükümlerine göre vakfın sürdürdüğü faaliyetlerden sorumlu olmaktır (Saran, 19..).

4.6.2. Mütevelli Heyeti

17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan genelgede yer alan Vakıf Resmî Senedi'nin 9'uncu maddesinin a bendinde Mütevelli Heyeti iller için "*Belediye başkanı, emniyet müdürü, defterdar, milli eğitim gençlik ve spor il müdürü, sağlık ve sosyal yardım il müdürü, müftü ile her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından vali tarafından seçilen 3 kişi vakfın mütevelli heyetini teşkil eder.*" tanımlanmıştır. 9'uncu maddenin b bendinde ilçeler için "*Belediye başkanı, ilçe emniyet üst*

görevlisi, malmüdürü, milli eğitim gençlik ve spor ilçe müdürü, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının ilçe üst görevlisi, müftü ile her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından o ilçenin bağlı olduğu il valisi tarafından seçilen 3 kişi vakfın mütevelli heyetini teşkil eder." değinilmiştir (T.C. Rezmî Gazete, 1986).

1986 tarih ve 19134 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 3294 sayılı kanunun vakıflarla ilgili 7'nci maddesinde yapılan değişiklikle Mütevelli Heyeti üyeleri 01.12.2004 tarihinde yeniden düzenlenmiştir. Değişikliğin birinci fıkrasında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının ihtiyaç sahibi vatandaşlara aynî ve nakdî yardımlar yapmak amacıyla her il ve ilçede kurulması yer almaktadır.

İkinci fıkrasında; vakfın doğal üyelerini başta Vakıf Başkanı mülki idare amiri olmak üzere illerde Belediye Başkanı, İl Milli Eğitim Müdürü, İl Tarım Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürü, Defterdar ve İl Müftüsü oluşturur. İlçelerde ise Belediye Başkanı, İlçe Milli Eğitim Müdürü, Mal Müdürü, Sağlık Bakanlığı İlçe Üst Görevlisi, varsa İlçe Tarım Müdürü ve İlçe Müftüsü İlçelerdeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Mütevelli Heyeti üyeleridir. Mütevelli Heyetine Sonradan üye girişi sağlanabilmektedir. Buna göre illerde Valinin isteği üzerine o ile bağlı olan köy muhtarlarının toplanarak kendi aralarından katılanların salt çoğunlukla seçecekleri bir muhtar, İlde kanunda belirtilen amaçları gerçekleştirme doğrultusunda faaliyet gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının(STK) yöneticilerinin kendi aralarından seçecekleri ve İl Genel Meclisinin hayırsever vatandaşlar arasından seçeceği iki üye olmak üzere 5 üye seçilebilir. İlçelerde ise Kaymakamın çağrısı üzerine o ilçeye bağlı köy muhtarlarının toplanarak, katılanların kendi aralarında salt çoğunlukla seçecekleri bir üye, İlçelerde kanunun amacına uygun olarak faaliyet gösteren, sivil toplum kuruluşlarının yöneticilerinin kendi aralarında seçecekleri bir üye, İl Genel Meclisinin hayırsever vatandaşlar arasından seçeceği iki üye olmak üzere 5 kişiden oluşmaktadır. İl ve ilçelerde sivil toplum kuruluşu bulunmaması halinde İl Genel Meclisi tarafından hayırsever vatandaşlar arasından üçüncü bir üye daha seçilmektedir.

Yapılan bu değişiklik fıkralarına 20.02.2014 yılında bir ek fıkra dahil edilmiştir. Ek fıkra da getirilen yenilikler şunlardır:

- ❖ Büyükşehir Belediyesi bulunan illerdeki hayırsever vatandaşlar arasından İl Genel Meclisi tarafından seçilen iki üye; ilde doğrudan vali tarafından, ilçede kaymakamın tavsiyesi üzerine yine vali tarafından belirlenecektir.
- ❖ Kanun amacına uygun faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri arasından seçilen üyeler ilde doğrudan vali tarafından, ilçelerde kaymakamın teklifi üzerine yine vali tarafından belirlenir.
- ❖ İl ve ilçe sınırları içinde köy bulunmayan yerlerde muhtar üye, mahalle muhtarları arasından seçilir.

Bu bilgilerle birlikte *"İlde vali, bir vali yardımcısını başkan vekili olarak; büyükşehir belediye başkanı, genel sekreteri veya genel sekreter yardımcısını; il belediye başkanı da bir belediye başkan yardımcısını toplantılarda kendisini temsil etmek üzere görevlendirebilir."* şeklinde ayrıca ek bir bilgi verilmiştir (Mevzuat Bilgi Sistemi).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına sosyal yardım ve proje destek programları için başvuruda bulunan kişilerin veri tabanı sorgulamalarını vakıf çalışanları yapmaktadır. Yapılan çalışmalar göz önünde tutularak son karar Mütevelli Heyeti tarafından sonuca bağlanmaktadır. Mütevelli Heyetinin atanmış doğal üyeleri ve seçilmiş üyelerinin bir araya gelerek yönetimi gerçekleştireceği vakfın bir avantajını oluşturmaktadır. Çünkü bu kişilerin bir araya gelmesi vakıflarda merkezi kamu idareleri ile yereldeki üyelerin eşit şekilde temsilini sağlama amacına hizmet etmektedir. Mütevelli heyetini oluşturan bu üyelerin yapılan kanun değişiklikleriyle aldığı son hali aşağıdaki tablolarda verilmiştir (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014).

Tablo 3: Vakıf Mütevelli Heyeti Doğal Üyeleri

VAKIF MÜTEVELLİ HEYETİ DOĞAL ÜYELER	
İL MERKEZLERİNDE	İLÇELERDE
Vali (Vakıf Başkanı)	Kaymakam (Vakıf Başkanı)
Belediye Başkanı	Belediye Başkanı
Defterdar	Mal Müdürü
İl Millî Eğitim Müdürü	İlçe Millî Eğitim Müdürü
İl Sağlık Müdürü	Sağlık Grup Başkanı
İl Tarım Müdürü	İlçe Tarım Müdürü
İl Müftüsü	İlçe Müftüsü
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürü (İl SHÇEK Müdürü)	-

Tabloda görüleceği gibi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları'nın başkanları ilde Vali ilçede ise Kaymakamadır. Diğer üyeler il ve ilçedeki teşkilat yapısına göre şekillenmektedir. Mütevelli Heyeti doğal üyeler dışında seçilmiş üyeler ise tablo 4'de verilmiştir. Bu tablo son halini 2014 de yapılan ek fıkra değişikliği ile almıştır.

Tablo 4: Vakıf Mütevelli Heyeti Seçilmiş Üyeler.

VAKIF MÜTEVELLİ HEYETİ SEÇİLMİŞ ÜYELER	
İL MERKEZLERİNDE	İLÇELERDE
Köy Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)	Köy Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)
Mahalle Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)	Mahalle Muhtarı (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)
STK Temsilcileri (Kendi aralarından seçecekleri iki kişi)	STK Temsilcileri (Kendi aralarından seçecekleri bir kişi)
Hayırsever Vatandaşlar (İl genel meclisinin seçeceği iki kişi)	Hayırsever Vatandaşlar (İl genel meclisinin seçeceği iki kişi)

Kaynak: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014

Tabloda görülebileceği gibi doğal üyeler dışında seçilmiş üyeler il ve ilçede muhtar, SKT temsilcileri ve hayırsever vatandaşlardan oluşmaktadır.

Mütevelli Heyetinin görevleri 17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmi Gazete'de Başbakanlık tarafından yayımlanan genelgedeki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma

Vakıfları Resmî Senedi örneğinin 10. maddesinde "*Mütevelli heyeti vakfı yönetim ve temsile yetkili organdır. Bu sebeple vakfın amaçlarının gerçekleşmesi için gereken işlemi yapmaya ve kararları almaya yetkili ve görevlidir. Mütevelli Heyet ayrıca aşağıda belirtilen işleri de yapmak ve uygulamak görev ve yetkisine sahiptir.*" şeklinde belirtilmiştir ve ayrıca maddeler halinde şu şekilde sayılmıştır.

- ❖ Görev alanı içinde bulunan muhtaç durumdaki ihtiyaç sahiplerinin tespitinin yapılması,
- ❖ Sağlık kuruluşlarıyla iletişim halinde olarak tespit edilen kişilerin sağlık ve tedavi masraflarının karşılanması,
- ❖ Yapılacak kısa süreli yardımlarla toplum için faydalı bireyler haline gelebilecek kişilere eğitim ve öğretim imkânının sağlanması,
- ❖ Vakfın gelirlerinin dağıtımı için mahalli şartlara uygun bir şekilde usul ve esaslar çerçevesinde yardım miktarlarını tespit etmek.
- ❖ Yıllık olarak hazırlanan bilanço, gelir-gider hesabı, çalışma raporu ve bütçenin hazırlanması,
- ❖ Vakfın amacına ulaşmak için uygulanacak kuralları tespit ederek gerekli kararları almak.
- ❖ Sağlık ve sosyal yardım tesisleri kurulmasına destek vermek, işletmek veya işlettirerek vakfın amacının gerçekleştirilmesini sağlamak.
- ❖ Vakıfta çalıştırılacak olan personel ihtiyacını tespit etmek, kadroların belirlenip tayin işlemlerinin gerçekleştirilmesi, ödenecek ücretlerin belirlenmesi ve gerekli hallerde göreve son verme işlemini yapmak.
- ❖ Vakfın amacını gerçekleştirmek için vakfa bağış yapılmasını teşvik etmek, yapılan bağışları kabul etmek, mevcut geliri arttırmak için vakfa mal almak, satmak (T.C. Resmî Gazete, 1986).

Mütevelli Heyetinin Çalışma Usul ve Esasları;

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının 3294 sayılı kanuna uygun olarak çıkartılan yönetmelikte; elde edilecek fon geliri kaynaklarının dağıtım esasları belirtilirken; örgütlenme, çalışma usul ve esasları hakkındaki kararlarda serbest olması sağlanmıştır. Yine de kimi zaman ortaya çıkabilecek karışıklıklara, farklı uygulamalardan kaynaklanacak aksaklıklara karşı önlem almak için örgütlenme, çalışma usul ve esaslarına yönelik bilgi veren yönetmelik ve genelgelere başvurulduğu olmuştur. Bunlara

Başbakanlık tarafından hazırlanan "*Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Yardım Yönetmeliği*" ve "*Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Uygulama Yönergesi*" örnek olarak gösterilebilir (Saran, 19..).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının amaçlarını gerçekleştirmek için, farklı görevlerin karşılıklı olarak belirli bir düzen içinde oldukları bir örgüt yapısının olması gerekmektedir. Bu doğrultuda planlama, örgütlenme, denetim ve bütçeleme gibi her örgüt yapısında olması gereken öğelerin düzenini SYDV'ler de Vakıf Başkanı ve Mütevelli Heyeti arasındaki ilişkiler düzenlemektedir.

Mütevelli Heyetinin nasıl çalışacağı ihtiyaç sahiplerinin nasıl belirleneceği, kimlerin hangi görevlerde istihdam edileceği, yardım yapılma şekillerinin neler olacağı gibi konulardaki düzenlemeler yine yönetmelik ve yönergelerle belirlenmiştir (Saran, 19..).

Örneğin; SYDTF Kurulunun 21.02.2006 tarih ve 8921 sayılı "*Sosyal Yardımlaşma Vakıfları Başvuru, İnceleme, Değerlendirme, Dağıtım ve Teslim Usul ve Esaslarına Dair Genelge*" de yardımın kimlere yapılacağı konusunda karar belirtilmiştir (Kartal ve Demirhan, 19..).

Vakıfların oluşturduğu etkin örgütlenme yapısının bir uygulaması olarak Mütevelli Heyeti vakfın amaçlarının hayata geçirilmesi için belli günlerde toplanarak konuyla ilgili gerekli kararları alır; görevliler tarafından hazırlanan yardım talepleriyle alakalı dosyaları inceler ve karara bağlar (Saran, 19..), (Ek-1).

Mütevelli Heyeti en az üye tam sayısının yarısından bir fazlayla toplanır ve kararlar çoğunlukla alınır. Eğer oylar eşit çıkarsa başkanın oyu iki oy sayılır (Haspolatlı, 2014).

Vakıf Resmi Senedi'nin 12'nci maddesinde "Huzur Hakkı"ndan bahsedilmektedir. Bu hak Mütevelli Heyetinin her toplantı için aldıkları belirli ücrete verilen isimdir. Mütevelli Heyeti bir ayda en fazla on defa toplanabilir ve bu toplantılardaki "huzur hakkı" Mütevelli Heyetinin belirlediği devlet memuru maaşı katsayısının 30 göstergesi ile çarpımı kadar olan tavan fiyatı geçemez (T.C. Rezmî Gazete, 1986).

4.7. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Finansal Yapısı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının gelir kaynağı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonudur. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları bu fondan elde ettiği geliri kanunda belirtilen amaç doğrultusunda yardım faaliyetleri için kullanmaktadır. STDV'lerin yürüttüğü yardım faaliyetlerinden yararlanabilmek için sosyal güvenlik kuruluşlarından faydalanmıyor olmak, bununla birlikte sosyal güvenlik kuruluşlarından aylık ve herhangi bir gelir almıyor olmak ve en önemlisi de muhtaç durumda olmak gerekmektedir (Kartal ve Demirhan, 19..).

4.7.1. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Gelirleri

17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmî Gazete'de Başbakanlık tarafından yayımlanan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği"nde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının gelir kaynağı olarak SYDTF gösterilmiştir. Yani bu fonun gelirleri SYDV'lerin gelirleri sayılmaktadır. Fonun gelirleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde şu şekilde sıralanmıştır.

- ❖ Bakanlar Kurulu kararıyla %10 kadar aktarılabilen; kanun ve kararnamelerle kurulu olan ve yeni kurulacak olan fonlardan gelecek paylar.
- ❖ Bütçede yer alacak olan ödeneklerden gelecek aktarımlar.
- ❖ Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından yayımlanan reklamların gelirlerinin %30'luk pay.
- ❖ Trafik cezalarından elde edilen gelirin %50'lik pay.
- ❖ Orman mallarının satışından elde edilen gelirin %5'lik pay.
- ❖ Her yıl beyanname veren Gelir ve Kurumlar Vergisi Mükelleflerinin hesaplanan gelir ve kurumlar vergisine ek olarak ödeyecekleri %1'lik pay.
- ❖ Petrol ürünlerinin satışından her 1 kilogram için kesilecek olan 1'er lira.
- ❖ Yapılan her türlü bağış ve yardım.
- ❖ Diğer gelirler Fon'un kaynaklarını oluşturmaktadır (T.C. Resmî Gazete, 1986).

Bu gelirlere ek olarak 09.04.2003 tarih ve 4842 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" adı altında yayımlanan kanunun 38'inci maddesinde "*Gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamı üzerinden aşağıda yer alan fonlara, karşılıklarında belirtilen oranlarda pay verilir. Bu paylar aylık olarak hesaplanır, tahsil edilen ayı takip*

eden ayın sonuna kadar fonlar adına Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdinde açılan hesap veya hesaplara yatırılır." adı geçen fonlar aşağıda verilmiştir.

- ❖ %3,5 oranında Savunma Sanayi Destekleme Fonu
- ❖ %2,8 oranında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu

Bu oranlar Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmektedir. Bakanlar kurulu bu oranları isterse sifıra kadar düşürebileceği gibi tekrar kanuni orana yükseltebilmektedir. Ayrıca Maliye Bakanlığı da Fon payı uygulamasıyla alakalı usul ve esasların belirlenmesi konusunda yetki sahibidir (T.C.Resmi Gazete).

Fon gelirleriyle ilgili bazı kanun maddelerinde farklı yıllarda çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikleri sırasıyla;

- ❖ 14.06.1989 tarih ve 3571 sayılı kanunla orman mallarının satışından elde edilen gelirden alınan %5'lik tutar kaldırılmıştır.
- ❖ 23.07.1995 tarih ve 4122 sayılı kanunla petrol ürünlerinin satışından alınan pay kaldırılmıştır.
- ❖ 06.07.1999 tarih ve 4397 sayılı kanunla değiştirilerek TRT reklam gelirlerinden aktarılacak tutar %15 olmuştur.
- ❖ 09.04.2003 tarih ve 4842 sayılı kanun değişikliği ile her yıl beyanname veren Gelir ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin ödeyecekleri vergi tahsilatları toplamı üzerinden %2,8'lik pay olarak fonun gelirlerine eklenmiştir (Arıöz Bozkuş, 2009; 62).

17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı Resmî Gazete'de Başbakanlık tarafından yayımlanan "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Yönetmeliği" nin 6'ncı maddesine göre Fon gelirleri için T.C. Merkez Bankası'nda (MB) bir hesap açılmıştır. MB fonda toplanan gelirleri geciktirme yapmaksızın vakıfların buldukları bölgelerdeki banka hesabına yatırmaları Sekreteryaya tarafından zorunlu kılınmıştır. Fon gelirinin toplanmasında herhangi bir aksaklık olması durumunda MB'nin Sekreteryaya bildirmesi gerekmektedir.

Yönetmeliğin 7'nci maddesinde yer alan ifadeye göre; kurulun kararı halinde fonda toplanan kaynakların MB aracılığıyla Hisse Senedi, Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları satın alması, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı tarafından çıkartılan gelir ortaklığı;

bankalarda hesap açtırılması şartıyla farklı şekillerde değerlendirilebilir (T.C. Rezmî Gazete, 1986).

Vakıf gelirlerinin yanında ayrıca kurban derileri ve bağırsak yardımları, "fitre" ve "zekât", işletme ve iştiraklerden elde edilen gelirler fonun kaynakları arasında yer almaktadır (Kartal ve Demirhan, 19..).

Fonda toplanan gelirler;

- ❖ Buldukları yerin nüfusu dikkate alınarak fakrî zaruret halinde muhtaç durumda olan bireylere ulaştırmak amacıyla vakıflara verilecek tutar
- ❖ Vakfın bulunduğu yerdeki halkın vakfa yaptığı yardım ve bağışlar
- ❖ Küçük ve geçici bir yardımla eğitim ve öğretim imkânı sağlayarak topluma faydalı bireyler haline gelebilecek olan kişilere yapılacak yardımlar
- ❖ Vakıflar tarafından kanun amacına uygun olarak sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik edecek projeler, göz önünde bulundurularak kurul kararı ve Başbakanın onayı sonrasında SYDV'lere dağıtılmaktadır (T.C. Rezmî Gazete, 1986).

Özetle Fon Kurulu'nun verdiği kararlar doğrultusunda fonda toplanan gelirler, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü aracılığıyla her il ve ilçede bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına, vakıflardan da ihtiyaç sahibi vatandaşlara dağıtılmaktadır (Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 2014). Fon'da toplanan gelirler yıllar itibariyle tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Gelirleri 2003-2014

YILLAR	GELİRLER(TL)
2003	826,583000
2004	1.260,574000
2005	1.357.521.871
2006	1.379.511.063
2007	1.597.593.985
2008	2.037.888.054
2009	2.410.010.502*
2010	2.292.256.839
2011	2.745.185.929
Toplam	13.819.970.330
* 2008 yılı gelirlerinden 567.207.868 TL 2009 yılına devretmiş olup, 2009 Ocak-Aralık dönemi gelirleri olan 1.842.802.634 TL ile birlikte dönem sonu toplam gelir miktarı 2.410.010.502 TL'dir.	

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2003-2011)

Tablo 5'de yıllık olarak elde edilen toplam Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Gelirleri verilmiştir. 9 yıllık verilerin toplam tutarı 13.819.970.330 TL'dir. 2003-2011 gelirlerinde yıllar itibariyle 2008-2010 yılları dışında düzenli bir artış olduğu görülmektedir. 2008'deki azalışın nedeni o dönemde ortaya çıkan ekonomik krizin etkisi olarak açıklanabilir. 2010 yılındaki azalış da aynı nedene bağlanabilir.

4.7.2. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Giderleri

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının giderlerini üç başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; vakfın amacına yönelik yaptığı giderler, faaliyet giderleri ve yönetim giderleridir. Vakfın yönetim giderleri ise Mütevelli Heyetine ödenen huzur hakkı, personel giderleri, tazminatlar, sosyal sigorta primleri, harcırahlar, kiralar, temizlik malzemeleri, ısınma, kırtasiye, Posta ve Telgraf Teşkilatı (PTT) giderleri gibi giderlerdir. Diğer taraftan tanıtım-reklam giderleri, kağıt-baskı giderleri, yardım toplama giderleri, araç giderleri gibi giderler vakfın faaliyet giderlerini oluşturmaktadır. Vakfın amacını gerçekleştirmeye yönelik yapılan her türlü ayni ve nakdi yardımlar, vakıf amacını gerçekleştirme konusunda fayda sağlayacak yurt, okul, bina ve tesislerin yapım ve onarım harcamaları gibi giderler vakfın amacına yönelik giderleri oluşturmaktadır (Arıöz Bozkuş, 2009: 92).

Ayrıca vakıfların 17.07.1986 tarih ve 19167 sayılı İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanan "Yardım Toplama Kanunu'nun Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik" in 16'ncı maddesinde zorunlu giderlerdir ve bu giderlerin tamamı toplam hasılatın % 10'unu aşamamalıdır. Bu giderler şu şekilde sayılmaktadır.

- "a) Kurban derisi ve bağırsak toplanmasında kullanılacak makbuz ve belgeler ile fitre ve zekât zarflarının kâğıt ve baskı masrafları,
- b) Deri, bağırsak, fitre ve zekât gelirlerinin arttırılması için yapılan tanıtma, propaganda, reklâm ve yayın giderleri,
- c) Kurban derisi ve bağırsak ile fitre ve zekât zarfı dağıtılması ve toplanması faaliyetlerinde görev alan personele ödenecek primler,
- d) Bu faaliyetlerde kullanılacak araç giderleri,
- e) Deri ve bağırsakların depolama ve tuzlama giderleri,
- f) Deri, bağırsak ile fitre ve zekât toplama faaliyetleri sebebiyle yapılan demirbaş alımları ile kırtasiye, ilân ve PTT giderleri,"

Tablo 6: 2003-2011 Yılları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu Giderleri

YILLAR	GİDERLER(TL)
2003	651,990000
2004	1.347,846000
2005	1.304.664.099
2006	1.389.547.995
2007	1.413.757.199
2008	1.797.079.768
2009	2.365.038.720
2010	2.032.537.496,22**
2011	2.622.412.735,02
Toplam	12.925.040.012
**2010 yılı Aralık ayı sonuna ilişkin 2.032.537.496,22 TL'lik bu tutar brüt tutardır. Bu tutardan 6.870.326,42 TL'lik iade olmuştur. Dolayısıyla gönderilen net kaynak 2.025.667.169,80 TL'dir.	

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2002-2015).

Tablo 6'da 2003-2011 döneminde toplam Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu giderleri bulunmaktadır. 9 yıllık verilerin toplam tutarı 12.925.040.012 TL'dir. Fon'un giderleri gelirlerle doğru orantılı olarak gerçekleşmiştir. En az gider 2003 yılında 651,990000 TL iken en fazla gider 2011 yılında 2.622.412.735,02 TL'dir. Vakfın giderlerinde 2003 başlangıç yılına göre %25 civarında artış kaydedilmiştir.

4.8. Yoksullukla Mücadele Kapsamında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Faaliyetleri

Türkiye'de yoksullukla mücadele konusunda Osmanlı Devleti'yle birlikte kurumsallaşan ve varlığını devam ettiren vakıfların büyük rolü olmuştur. Sosyal devlet olmanın gerekliliği çerçevesinde 3294 sayılı kanunla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları kurulmuştur.

Sosyal yardım faaliyetlerini amaç edinen 3294 sayılı kanun dışında başka kanunlarda vardır. Bunlar;

- ❖ 2022 sayılı 65 yaşını doldurmuş muhtaç kimsesiz kişilere bağlanan maaşla ilgili kanun
- ❖ 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu
- ❖ 4109 sayılı asker ailelerinde muhtaç durumda olanlara yapılacak yardımlarla ilgili kanunlardır.

Bu kanunlarla birlikte ayrıca kamu kurumları, vakıf ve dernekler, belediyeler tarafından yürütülen sosyal yardım faaliyetleri de bulunmaktadır (Ceylan, 19..).

Sosyal yardım faaliyetlerinin birçoğunu SYDV'lerin yürütmesi nedeniyle yoksullukla mücadele denildiğinde SYDV'lerin ilk akla gelen kuruluş oldukları görülmüştür. Sosyal yardım faaliyetlerinden kimlerin yararlanacağı yasa ile belirlenmiştir ve yasadaki yararlanacak kişiler fakru zaruret içinde bulunan muhtaç vatandaşlar olarak ifade edilmiştir (T.C. Rezmî Gazete, 1986).

Sosyal yardımlar aynı ve nakdi şekilde yapılmaktadır. Kendisini ve ailesini geçindiremeyen işsiz, engelli, eşi vefat etmiş(dul) ve yaşlı kişilerin kendi kendilerine yetebilmeleri amacıyla özellikle sosyal güvencesi olmayan kişilere yapılan her türlü transferler sosyal yardım olarak tanımlanır (İnci, 2015).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının sağladığı yardımlardan yararlanabilmek için bir takım koşullar bulunmaktadır. Bu koşulların arasında özellikle yoksullukla mücadele noktasında en dikkat çekenini fakru zaruret içinde, muhtaç durumda olmaktır. Bir başka koşul ise sosyal güvenlik kurumlarıyla herhangi bir bağının olmak koşuludur. Bu koşullar içinde bulunan vatandaşlar SYDV'lerin yardım faaliyetlerinden yararlanabilmektedir (Kartal ve Demirhan, 19..).

Vakfın yardım faaliyetlerinden yararlanacakların tespiti konusuna gelince bu konudaki verilerin yetersiz olması, hane halkı incelemelerine ihtiyaç duyulması muhtaç kimselerin ortaya çıkarılmasını güçleştirmektedir. Bundan dolayı söz konusu güçlüğü aşmak için bir takım formlar oluşturulmuştur. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından hane incelemeleri için ortak bir form oluşturularak tüm SYDV'ler de sosyal hane inceleme görevlileri tarafından bu formlar doldurulmaktadır. Formların doldurulma amacı belli bir standartın oluşturulmaya çalışılması olmasına rağmen, görevlilerin fikir ve durumlara dair algılarındaki farklılıklar nedeniyle belli bir kalıp oturtulamamıştır (Dodurka, 2014).

Bununla birlikte görevliler formları doldururken kişiler hakkındaki bilgileri çevreden edinmektedir. Buda insanlar arasındaki dostluk, düşmanlık duyguları nedeniyle sağlıklı olmayabilir. Vakfın yapacağı yardımların hak sahiplerine ulaşabilmesi için, muhtaçlık tanımlarının objektif, titiz ve ayrıntılı araştırmalar şeklinde olması gerekmektedir (Saran, 19..).

Yardıma muhtaç vatandaşların belirlenmesi konusunda yapılan araştırmaların niyeti iyi olsa bile olumsuz etkileri de beraberinde getirmiştir. Ev ziyaretleri ile evdeki eşyaların kontrol edilmesi, giderler üzerinden gelirler ile ilgili yapılan beyanların kontrol edilmesi ve yapılan beyanların yalan beyan olup olmadığının kontrol edilmesi gibi durumlar gerçek hak sahipleri için onur kırıcı olabilmektedir. Bu durumda yardımlar vatandaşlık hakkı olmaktan çıkıp, bir lütuf gibi algılanabilmektedir (Dodurka, 2014). Ayrıca yoksul

vatandaşların bu durumlarını tescil ettirme gibi zorlukları ayrı bir sorun olarak görülmüştür. Çünkü böyle vatandaşların herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile bağının olup olmadığını belgelemesi gerekiyordu. İşte bu çıkmazı aşmak için Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (SOYBİS) kurulmuştur.

Bunların dışında, sosyal yardım başvurusunu bizzat kendisi yapan kişilerden herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile bağının olmadığını belgelemesi istenmekteydi. Bu belgeler Bağ-kur, Sosyal Güvenlik Kurumu ve Emekli Sandığından ayrı ayrı alınmaktaydı. Bu da yardıma muhtaç kişilerin günlerce bu belgeleri almaya çalışarak zor durumda kalmalarına neden oluyordu. Bu durumu ortadan kaldırmak için Sosyal Yardım Bilgi Sistemi(SOYBİS) kurulmuştur. Bu sayede vatandaşlar yoksulluğunu tescil ettirme zorunluluğundan kurtulmuştur (Yıldırım, 2009). SOYBİS bir e-devlet projesidir ve kurumların kaynaklarını kullanabilmektedir. SOYBİS başvuru yapanların hak sahibi olup olmadığını ilgili kurumların veri tabanlarından edindiği bilgilerle tespit edebilmektedir (Kartal ve Demirhan, 19..).

2006-2010 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Bilgi Toplama Stratejisi kapsamında Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi (BSYHBS) adıyla bir eylem ortaya koyulmuş ve bunun sorumluluğu SYGM"ye verilmiştir. 2012 yılından itibaren SOYBİS ve BSYHBS birlikte kullanılması sosyal yardımlara başvuran kişilerin hak sahibi olup olmadığını kolay tespit etme olanağı sağlamıştır (Yıldırım, 2009).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla pek çok sosyal yardım programı yürütülmektedir. SYDV'lerin temel hedefi yoksullukla mücadele ederek muhtaç durumda olan vatandaşlara bu sosyal yardım programları sayesinde ihtiyaçları doğrultusunda destek vermektir (Günaydın, 2015).

Yardımlar muhtaçlık durumuna göre ayni ya da nakdi olarak yapılabilir. Bazı durumlarda yardımların ayni yapılması, yardımın amaç dışı kullanılmasına engel olarak, asıl amacına ulaşmasını sağlayabilmektedir. Yardımlar bazen iş edindirme şeklinde de olabilmektedir. Muhtaç durumda olan kişi uygun bir işe yerleştirilerek maaşı SYDV tarafından ödenmektedir. Bu şekilde hem kişinin üretken duruma geçmesi sağlanmakta hem de kişinin yeterli ve düzenli gelir elde etmesi sağlanmış olmaktadır (Canbolat, 19..).

SYDV tarafından yapılan yardımların temel amacı, çalışamayacak durumda olan, çalıştığı halde muhtaçlıktan kurtulamayan ve buna benzer durumlar içinde bulunan kişilere sağlık durumunun düzeltilmesi, üretken duruma getirilmesi gibi konularda destek olmaktır (Saran, 19..). SYDV'lerin yürüttüğü yardım programları; aile yardımları, sağlık yardımları, eğitim yardımları, engelli yardımları vb. olarak ele alınabilir (Haspolatlı, 2014).

4.8.1.Aile Yardımları

Aile yardımları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Kimi ülkelerde çocuk yardımı, doğum yardımı, çocuk bakımı için istihdam yardımı yapılırken, kimi ülkelerde özel eğitim yardımı, aile destek yardımı gibi farklı şekillerde uygulanabilmektedir.

Türkiye'de gıda, yakacak, barınma vb. olarak verilen yardımlar aile yardımlarını oluşturmaktadır. Aile yardımları hiç geliri olmayan vatandaşlara yapıldığı gibi aynı zamanda sosyal politikalar gereği geliri olsa dahi harcaması fazla olan ailelere de yapılan yardımlardır. Aile yardımları bazen tek tek uygulanırken bazen de birlikte uygulanabilmektedir. Örneğin geliri olmayan ailelere hem barınma hem gıda yardımı aynı anda yapılabilirken, geliri olan fakat yetersiz kalan ailelere sadece yakacak yardımı yapılabilir (Günaydın, 2015). Barınma yardımı kapsamında evsizlere ev, evi olanların onarım ihtiyacı varsa, onarım masraflarının karşılanması gibi yardımlar yapılmaktadır. Yakacak yardımı da ücretsiz kömür dağıtımı şeklinde uygulanmaktadır. Gıda yardımında gıda ihtiyacının temin edilmesi ya da ihtiyaçlarını almak üzere nakit verilmesi şeklinde uygulanmaktadır (Akınar, Şahin ve Zengin, 2012). Yapılan yardımlardan yararlanmak isteyen vatandaşlar SYDV'lerin kullandığı Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi'nden başvuru yaparak yararlanabilmektedir (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı).

4.8.2. Sağlık Yardımları

Dünya ülkeleri arasında fakir olan ülkelerin ekonomilerinin gelişmesi sağlık sorunlarının çözülmesine yetmeyebilir. Yoksulluk dolayısıyla muhtaç durumda olan insanlar sağlıksız ortamlarda kalmak durumunda olduklarından sağlık koşulları da kötüleşmektedir. Yoksulluk sağlık açısından büyük tehdit oluşturmaktadır (Günaydın, 2015). Bu bağlamda

yoksullukla mücadelede en etkin yollardan biride sağlık yardımlarıdır. Genelde sağlık yardımları hastane, tedavi ve ilaç gibi ihtiyaçların karşılanması şeklinde yapılmaktadır.

Türkiye'de 2012 yılından itibaren uygulanmaya başlayan Genel Sağlık Sigortası kapsamında sosyal güvencesi olmayan herkes sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Bunun için gelir durumuna göre prim ödemesi yapılmaktadır. Geliri olmayanlar primden muaf tutularak karşılıksız faydalanabilmektedir (Kılıç ve Çetinkaya, 2012). Sağlık sigortasının karşılamadığı bazı durumlarda SYDV'ler sağlık giderlerine yönelik destekler vermektedir. Bu destekler Şartlı Sağlık Yardımları, Tedavi Destek Yardımları gibi yardımlardır (Haspolatlı, 2014).

4.8.3.Eğitim Yardımları

Eğitim, yoksullukla mücadele eden ülkelerin en önemli sorunlarından biridir. Bu noktada yoksul ülkelerin kalkınabilmeleri için eğitilmiş bireylere ihtiyaçları ortaya çıkmaktadır. Ülkeler arasında yoksulluk döngüsünün kırılması konusunda hane halkının eğitim seviyelerinin yükseltilmesinin etkili bir rol oynayacağı genel kabul görmüş bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu görüşten hareketle eğitimin önemi daha da artmaktadır, bu noktada SYDV'ler tarafından eğitim yardımları ve destek programları yürütülmektedir (Günaydın, 2015).

Bu programlar; çocukların okul ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalan ailelerin, ilköğretim ve ortaöğretim gören çocuklarına okul ihtiyaçlarını karşılaması için ayni, nakdi yardımlar yapılarak yürütülmektedir. Bu eğitime destek programları doğrutusunda engelli öğrencilerin okullara ulaşımının sağlanması, ücretsiz kitap yardımı, öğle yemeği yardımı, şartlı eğitim yardımları, öğrencilere barınma ve iaşe yardımları, eğitim metaryeli yardımları gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Haspolatlı, 2014).

4.8.4.Engelli Yardımları

Sosyal güvencesi olmayan engelli vatandaşlara her türlü ihtiyaçlarına yönelik yürütölen ve bu sayede engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştırmayı amaçlayan bir sosyal yardım programı olarak engelli yardımları yapılmaktadır (Haspolatlı, 2014). Bu yardımlar

aynı ya da nakdi şekilde yapılabilmektedir. Engellilere yapılan en kapsamlı yardım engel durumunun derecesine göre 2022 sayılı kanun gereği muhtaç durumdaki engellilere verilen engelli aylığıdır (Kılıç ve Çetinkaya, 2012).

Ayrıca muhtaçlık durumu hane içi kişi başına düşen ortalama aylık gelire göre belirlenen engelli vatandaşlarımıza evde bakımına destek için verilen sosyal yardımlarda bulunmaktadır. Engellilerin evde bakımına destek için verilen sosyal yardımlarla ilgili 04.06.2014 tarihli genelgede; bakıma muhtaç olan engelli vatandaşların evde bakımının desteklenmesi amacıyla yürütülecek olan sosyal yardımlarla ilgili başvuruların alınması, muhtaçlığına ilişkin gelirin hesaplanması, sosyal yardım bağlanması ve ödemelerin yapılması 01.01.2015 tarihinden itibaren SYGM tarafından yapılması hükme bağlanmıştır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı).

4.9. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Denetimi

3294 sayılı kanunda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının denetimiyle ilgili olarak ayrıntılı bir açıklama olmamakla birlikte, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfı Resmi Senedi'nin 14'üncü maddesinde "*Vakıf, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftiş ve denetimine tabidir.*" hükmü yer almaktadır. Bu hükümden anlaşılacağı üzere SYDV'lerin denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir (T.C. Resmî Gazete, 1986).

14. madde dışında, 5737 sayılı Vakıflar Kanununa göre Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları "yeni vakıf" statüsündedir (Arıöz Bozkuş, 2009, s. 119). 27.02.2008 tarihinde yayımlanan 5737 sayılı bu kanunun 33. maddesinde "*Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlükçe yapılır.*" hükmü de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfı Resmi Senedi'nin 14'üncü maddesinde olduğu gibi denetimin Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce yapıldığını göstermektedir (Vakıflar Kanunu, 2008).

4721 sayılı 22.11.2001 tarihinde yayımlanan Türk Medeni Kanunu'nun 111. maddesinde denetlenecek hususlar belirtilerek, denetiminin Vakıflar Genel Müdürlüğünün yanı sıra üst

kuruluşlarca da yapılabileceği ifade edilmiştir. Üst kuruluşlarca yapılan denetimler özel kanun hükümlerine tabidir. Yapılan denetlemelerle;

- ❖ Vakıf senedindeki hükümlerin yerine getirilip getirilmediği
- ❖ Vakıf mallarının amaca uygun olarak yönetilip yönetilmediği
- ❖ Vakıf gelirlerinin amaca uygun bir şekilde harcanıp harcanmadığı denetlenmiş olmaktadır (Medeni Kanun, 2001).

SYDV'ler Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetiminin dışında İçişleri Bakanlığı tarafından da idari yönden denetime tabidir. İdari yönden denetlenmesinin nedeni Vakıf Başkanının Mülki İdare Amiri olmasıdır (Kartal ve Demirhan, 19..).

İç denetimin amacı RG'de 27.09.2008 tarihinde yayımlanan Vakıflar Yönetmeliğinin 41'inci maddesinde verilmiştir. Buna göre;

- ❖ Vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütülmesi
- ❖ Bilgilerin güvenilirliği, bütünlüğü ve zamanında ulaşılabilir olması
- ❖ Kaynakların en etkili şekilde ekonomik ve verimli kullanılması şeklindedir (Vakıflar Yönetmeliği, 2008).

İç denetim vakfın tüm iş ve işlemlerini kapsamaktadır. İç denetim sayesinde risk yönetim ve kontrol süreçleri değerlendirilerek, sistemli ve disiplinli bir şekilde vakfın amaçlarına ulaşılması konusunda etkilidir (Vakıflar Yönetmeliği, 2008).

4.10. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Sona Ermesi

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Medeni Kanuna göre kurulmuşlardır. Bu nedenle sona ermesi de Medeni Kanun hükümlerine göre gerçekleştirilir. 22.11.2001 tarihinde yayımlanan 4721 sayılı Medeni Kanun'da yer alan 116'ıncı madde gereği; vakfın amacının gerçekleştirilmesinin imkânsız hale gelmesi ve amacın değiştirilmesinin mümkün olmaması durumunda vakıf kendiliğinden sona erer. Daha sonra mahkeme kararı ile sicilden silinir. Yine yasak ya da sonradan yasaklanan bir amaç doğrultusunda faaliyet gösteren bir vakıf var ise Cumhuriyet savcısının veya denetim mekanizmasının başvurusu üzerine vakıf duruşma yapılarak sona erdirilir (Medeni Kanun, 2001).

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıf Resmi Senedinin 17'nci maddesinde vakfin amacının imkânsız hale gelmesi durumunda vakfin sona ereceği ve mal ve nakit varlığının Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na aktarılacağı hükmü altına alınmıştır (T.C. Rezmî Gazete, 1986).

BÖLÜM V

BARTIN SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI

Bu çalışmanın konusu olan Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Bartın merkezinde kurulu olduğu için vakıfla ilgili detay kısma geçmeden önce Bartın ili hakkında genel bilgi vermek yerinde olacaktır.

5.1.Tarihçe

Bartın, Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer alan bir ildir. Bartın adını, ilin içinden geçip Karadeniz'e kadar giden Bartın Çayı'ndan almıştır. Bartın şehrinden Karadeniz'e kadar olan kesimine çeşitli büyüklüklerde deniz taşıtlarının girebilme imkânı bulması Bartın'ı Türkiye'nin önemli bir nehir limanı haline getirmiştir (Tuncel, 1992).

Eski çağlarda birçok uygarlığa ev sahipliği yapan Bartın 1460 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Bartın'ın ilçesi olan Amasra'yı fethetmesi ile Osmanlı topraklarına katılmıştır. Bartın ticari potansiyeli nedeniyle On İki Divan adını alarak ve o dönemde Kastamonu vilayetine bağlı Bolu sancağına bağlandı. Bartın 1867 yılında Zonguldak ilinin ilçesi olmuştur ve 1876 tarihinde Belediye Teşkilatı Kurulmuştur. Bartın 20.08.1991 tarih ve 3760 sayılı yasa ile il olmuştur. Bartın ilinin Merkez, Amasra, Ulus, Kurucuşile olmak üzere 4 ilçesi ve Arıt, Kozcağız, Kumluca, Abdipaşa, Hasankadı beldeleriyle birlikte toplam 9 Belediye, 262 köyü bulunmaktadır (Arslan ve Takım, 2013).

5.2. Coğrafi Durum

Bartın, Batı Karadeniz Bölgesi'nin 41° 53' kuzey enlemi ile 32° 45' doğu boylamı arasında yer alır. Kuzeyini 59 km'lik sahil şeridiyle Karadeniz çevrelerken, doğuda Kastamonu, doğu ve güneyde Karabük, batıda ise Zonguldak illeriyle komşudur. Arazi yapısı çok engebeli olan Bartın'ın kent merkezine inildikçe düz ovalar artmaktadır. İlin en önemli akarsuyu Bartın Irmağı'dır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2013).

5.3. Sosyo-Ekonomik Yapısı

Bartın ilinin nüfusu, 2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 189.139'dur. İlin yüzölçümü 2076 km² dir. İlin ekonomik yapısını belirleyen ana unsurlar madencilik, tarım ve ticarettir. Ayrıca el işlemleri, tel kırma, dokumacılık, ağaç oymacılığı gibi belli başlı el sanatlarıdır. Başlıca tarım ürünleri, buğday, arpa, mısır, elma, armut, kiraz, bakla vb.dir (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2013).

5.4. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Kuruluşu ve Teşkilat Yapısı

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 3294 sayılı kanunla kurulmakta ve teşkilat yapısı bu çerçevede şekillenmektedir. Bu başlık altında Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın kuruluşu ve teşkilat yapısı incelenecektir.

5.4.1. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Kuruluşu

Bartın'da Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 30.07.1986 tarih ve 3294 sayılı kanun gereği, vakfın 17 maddeden oluşan Resmi Senedinin 3'üncü, 6'ncı ve 10'uncu maddelerindeki amaçların gerçekleştirebilmesi gayesiyle kurulmuştur (T.C.Remî Gazete, 1986).

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı fakir ve muhtaç durumda olan vatandaşlara ayni, nakdi ve sağlık konularında yardımcı olarak görevini yerine getirmeye çalışmaktadır. Vakfın misyonu; aile ve toplum refahını arttırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere tüm toplumu hedefleyen katılımcı anlayışla, adil ve arz odaklı bütüncül sosyal politikalar üretmek, uygulamak ve izlemektir. BSYDV'nin vizyonu ise; Bartın ilinde, mutlu birey ve güçlü ailelerden oluşan müreffeh (refah ve varlık içinde) bir toplum için, zamanın ruhunu yakalayan, değişimi yönetebilen ve buna yönelik dönüşümü gerçekleştiren, sosyal riskleri önleyici sosyal politikalar geliştiren, uygulayan bir vakıf olmaktır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı).

5.4.2. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Teşkilat Yapısı

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Bartın İl Valisi Başkanlığında; Belediye Başkanı, Defterdar, Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürü, İl Milli Eğitim Müdürü, İl Sağlık Müdürü, İl Müftüsü, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü ve ayrıca her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından İl Genel Meclisinin seçtiği iki üye, faaliyet konusu vakfa uygun sivil toplum kuruluşlarının aralarında seçtikleri iki üye ile şehir merkezinden bir, merkez köylerden bir muhtar olmak üzere oluşan 14 kişilik bir mütevelli heyeti tarafından yönetilmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.5. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın İstihdam ve Finansal Yapısı

Bu bölümde Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın istihdam yapısı tablo halinde verilmiş ve vakfın finansal yapısı alt başlıklar yardımıyla açıklanmıştır.

5.5.1. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın İstihdam Yapısı

İstihdam; üretime yönelik olarak kullanılan iş gücü olarak adlandırılabilir. İstihdam ile büyüme arasındaki ilişki oldukça önemlidir. İstihdamda gerçekleşecek artış büyümeyi de artıracaktır (Altuntepe ve Güner, 2013). İstihdamda artış sağlanması iş olanaklarının artırılması işsizliğin düşürülmesi yoluyla gerçekleştirilebilir. İşsizliğin azaltılması yoksullukla mücadele etmenin yollarından biridir. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları hem vakfın faaliyetleri ile hem de vakıfta yarattığı istihdam olanağı ile yoksullukla mücadele etmektedir.

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın istihdam yapısı 2009 yılından itibaren tablo 7'de verilmiştir. Vakıf çalışanları arasında vakıf müdürü, vakıf büro görevlisi, sosyal yardım ve inceleme görevlisi, yardımcı hizmetler ve geçici personel olmak üzere görev tanımları yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2014).

Tablo 7: Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Personel Durumu.

Yıllar	Vakıf Müdürü	Sosyal Yardım Ve İnceleme Görevlisi	Vakıf Büro Görevlisi	Yardımcı Hizmetler	Geçici Personel	Toplam
2009	1	2	3	2	-	8
2010	1	2	2	2	-	7
2011	1	2	2	2	-	7
2012	1	10	2	2	-	15
2013	1	10	2	2	-	15
2014	1	9	2	2	1	15
2015	1	9	3	2	2	17

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2002-2015).

Tabloda 2009-2015 döneminde vakıfta istihdam edilen personel sayısı ve pozisyon durumu görülmektedir. Buna göre 7 yıllık dönemde vakıfta ortalama 12 kişi çalışmaktadır. En fazla 2015 yılında 17 personel çalıştırılmıştır. 2012-2014 döneminde çalıştırılan personel sayısı aynıdır. Genel olarak bakıldığında vakfın faaliyetleri itibarıyla çalıştırılan personel sayısı da değişmiştir.

5.5.2. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Finansal Yapısı

Finans, kişi ya da kurumların herhangi bir iş için faydalanabilecekleri kaynak, para, fon ya da sermaye olarak adlandırılabilir. Finansal yapı ise bu fon ya da kaynakların kullanılması olarak ifade edilebilir (Akbalık, 2013). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının finansmanı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'dur.

BSYDV'nin finansal kaynağı; vakıfların yaptığı harcamalar, vakfın yardım faaliyetlerinden yararlanan vatandaşların ihtiyaçlarının yerinde giderilmesi için Fon'dan gönderilen paylardır. Fon'dan gelen bu paylar il ve ilçelerde bulunan SYDV'lere gönderilirken bölgenin nüfusu, sosyal ve ekonomik gelişmişlik durumu göz önünde tutularak gönderilmektedir. Gönderilen bu payların nerelerde kullanılacağı kararını mevzuat hükümleri çerçevesinde, Vakıf Mütevelli Heyeti vermektedir. Bu şekilde, vatandaşların bürokratik aşamalara takılmadan hızlı bir şekilde destek alabilmeleri sağlanmaktadır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.6. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Gelirleri ve Giderleri

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın gelirleri Fon'dan aktarılan tutarlardan oluşmaktadır. Bu gelirlerin kullanılması vakfın giderlerini oluşturmaktadır.

5.6.1. Vakfı'nın Gelirleri

Vakfı'nın gelirlerine ilişkin veriler vakfa ait faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Elde edilen veriler kullanılarak Fon'dan her ay aktarılan tutarların toplanmasıyla yıllar itibariyle rakamlarına ulaşılmıştır (Tablo 8).

Tablo 8: Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Gelirleri

DÖNEM	GELİRLER	
	Eski Türk Lirası	Türk Lirası
1999	205.468.640.214	205.468,640214
2000	474.506.930.388	474.506,930388
2001	1.264.298.726.883	1.264.298,726883
2002	1.088.067.168.491	1.088.067,168491
2003	992.465.892.658	992.465,892658
2004	1.441.237.465.647	1.441.237,465647
2005*	-	839.283,26
2006	-	1.299.232,28
2007	-	1.417.444,15
2008	-	2.308.021,91
2009	-	2.214.518,81
2010	-	2.735.161,59
2011	-	2.766.814,85
2012	-	1.634.400,00
2013	-	2.166.000,00
2014	-	2.634.857,56
2015	-	2.823.432,46
Toplam		28.305.211,69

*2005 yılında TL'den 6 sıfır atıldığı için Eski Türk Lirası, Türk Lirası şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2002-2015).

Tablo 8'de Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın 1999 yılından 2015 yılı dahil olmak üzere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan aktarılan periyodik payları senelik olarak verilmiştir. SYDV'nin 17 yıllık toplam geliri 28.305.211,69 TL'dir. Senelik gelirleri arasında çok büyük farklılık olmamakla beraber artış ve azalışlar olduğu gözlenmektedir. Küçük farklılıkların normal olduğu

anlaşılmaktadır. En az gelir 1999 yılında 205.468,640214 TL iken en fazla gelir 2015 yılında 2.823.432,46 TL olduğu görülmektedir. Vakfın gelirleri yıllara göre artış kaydetmiştir. Bu da vakfın faaliyetlerinde de bir artış olduğunu göstermektedir.

5.6.2. Vakfın Giderleri

Fon'da toplanan kaynak, Fon Kurulu kararları ile ülke genelinde kurulu bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına aktarılmaktadır. Fon'dan gelen bu kaynaklar BSYDV tarafından ihtiyaç sahibi yoksul vatandaşlara ayni veya nakdi yardımlar olarak ulaştırılmaktadır. Vakfın yaptığı bu nakdi ve ayni yardımlar vakfın amacına yönelik yaptığı giderler olarak sayılmaktadır. Vakfın ayrıca genel yönetim giderleri ve faaliyet giderleri de bulunmaktadır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2014). Vakfın giderleri, vakıf tarafından yapılan faaliyetlere bağlı olarak şekillendiğinden bu giderler faaliyet türlerine göre ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

5.7. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yoksullukla Mücadelede Yürüttüğü Sosyal Yardım Faaliyetleri

Yoksulluk çok boyutlu bir kavramdır. Dolayısıyla tanımlanması da oldukça güç olmaktadır. Bundan dolayıdır ki yoksullukla ilgili çok farklı tanımlar yapılmıştır. Bu çalışmadaki konuyla ilgili öne çıkan tanımlar esas alınmıştır.

OECD yoksulluğu kişinin kapasitesiz ve yoksun olduğu alanlar olarak tanımlamıştır. Bu alanların yoksullukla mücadele noktasında iyileştirilmesi gereken noktalar olduğunu belirterek şu şekilde açıklanmıştır:

- ❖ Ekonomik kabiliyetler; gelir elde etme, varlık kazanma becerisi ve tüketme olarak tanımlanmaktadır.
- ❖ İnsani kabiliyetler; insan yaşamı için temel olan sağlık, eğitim, beslenme, barınma ve temiz suyu ifade etmektedir.
- ❖ Politik kabiliyetler; insan hakları, kamu politikaları ve politika öncelikleri içinde söz hakkını içermektedir.
- ❖ Sosyo-kültürel kabiliyetler; kişinin toplumda değerli olduğunun kabul edilmesine yöneliktir.

- ❖ Koruyucu kabiliyetler; bireylerin dışsal şoklar ve ekonomik olarak yaşanacak olumsuzluklara karşı koyabilme gücüdür.

Bununla birlikte Avrupa Komisyonu tarafından yayımlanan Sosyal İçerme Ortak Raporu'nda yoksulluk; bireyin elde ettiği geliri ve sahip olduğu kaynaklarının kendisinin yaşadığı toplum içinde kabul edilebilir bir yaşam standardının altında olması durumu olarak tanımlanmıştır. Yoksulluk tanımı içinde yer alan bireyler; işsizlik, çalıştığı halde gelirinin yetersiz kalması, barınma sorunu, yetersiz sağlık hizmetleri ve yaşam boyu eğitim, kültür, spor ve diğer etkinliklere ulaşma noktasında engellerle karşılaşabilmektedir (Doğan, 2014: 7-8).

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı bu engelleri aşmak için çeşitli alanlarda yardım faaliyetleri yürütmektedir. Vakfın yürüttüğü yardım faaliyetlerini aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı yardımlar, yaşlı-engelli yardımları ve proje destekleri olmak üzere 6 ana başlık altında toplanmak mümkündür (BSYDV, 2015 Faaliyet Raporu).

Şekil 3: Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yürüttüğü Yardım Faaliyetleri

Şekil 3'te de görülebileceği gibi altı önemli kategoride ele alınan yardımların her birinde farklı yardım kalemleri bulunmaktadır. Bunların başında gıda, eğitim, sağlık, aşevleri, yaşlılık aylığı ve gelir getirici projeleri saymak mümkündür.

Tablo 9: Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Sosyal Yardım Faaliyetleri

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Yardımları				
Dönem	Aynî		Nakdî	
	Kişi Sayısı	Tutar	Kişi Sayısı	Tutar
2002			42.791	898.058,675846
2003	47.949	907.660,745720	2.085	181.817,681925
2004	15.315	455.606,887310	695	445.141,000091
2005	5.486	451.255,43	4.563	518.743,37
2006	6.723	852.761,61	5.635	558.392,56
2007	5.272	879.754,87	5.730	729.530,18
2008	12.065	393.868,84	7.956	963.728,01
2009	9.692	1.171.681,57	10.182	1.513.248,85
2010	10.552	1.196.939,27	4.876	665.381,90
2011	11.500	1.205.820,42	8.119	1.133.047,67
2012	1.662	888.497,40	8.232	1.232.550,00
2013	1.653	899.065,53	8.578	1.223.580,00
2014	1.508	944.409,09	7.426	1.322.025,40
2015	1.459	933.633,18	13.842	1.925.758,22
Toplam	130.836	10.009.273	130.710	13.311.004

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2002-2015)

Tablo 9'da Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının Yardımlarının senelik aynî ve nakdi tutarları yer almaktadır. BSYDV 2003 yılından itibaren 12 yıllık süreçte toplam 130.836 TL aynî yardım ve 2002 yılından itibaren 13 yıllık sürede toplam 13.311.004 TL nakdî yardım gerçekleştirmiştir. BSYDV önceki yıllarda yardım faaliyetlerini ağırlıklı olarak aynî yardım şeklinde yaparken son yıllarda nakdî şekilde yapmaya başlamıştır. Bunun nedeni yapılan aynî yardımların ihtiyaca tam olarak karşılık verememesidir. Örneğin olarak gıda yardımlarının bozulması durumu olduğundan sadece kuru yiyecekler şeklinde yapılması gösterilebilir. Yardımlar nakdî yapıldığında ihtiyaç sahibi istediğini kendisi alabilmektedir. Böylece yardımlar daha faydalı hale gelmiş ve ihtiyaç sahibinin de

seçme özgürlüğü olmuştur. Bartın'da yoksulluk oranının ve gelir dağılımındaki eşitlik durumunun bilinmesi BSVDV'nin faaliyetlerinin yorumlanabilmesi açısından önemlidir.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2014 yılı verilerine göre yoksulluk oranının en yüksek olduğu bölgeler %15,3 ile Erzurum, Erzincan, Bayburt iken yoksulluk oranının en düşük olduğu bölgeler ise %6,3 ile Zonguldak, Karabük ve Bartın'dır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2014). BSYDV'nin yoksullukla mücadele konusundaki etkisini anlayabilmek için 2014 verilerini dikkate alarak hesaplama yapıldığında,

- ❖ 2014 yılı Bartın İl nüfusu 189.405'dir (Yerel Yönetimler Portalı , 2014).
- ❖ 2014 yılında BSYDV'nin yardım ettiği yoksul sayısı 8.934'dür (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2014).

2014 yılı verileri dikkate alındığında Bartın İl nüfusunun %6,3'ü 11.932,2 kişiye tekabül etmektedir. BSYDV'nin 2014 yılı yardım ettiği kişi sayısı 8.934'dür, yani yoksul kesimin yaklaşık %74'üne ulaşılarak BSYDV tarafından destek verilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere BSYDV yoksullukla mücadele oldukça iyi bir konumda olduğu söylenebilir.

5.7.1.Aile Yardımları

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, "insani kabiliyet"ler kapsamında aile yardımları yapmaktadır. Aile yardımları vakfin yaptığı yardımlar arasında en yüksek tutara ulaşan yardımlardandır. Bu yardımlar tek seferlik verildiği gibi sürekli olarak da verilebilmektedir. Barınma, gıda, yakacak yardımları, eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımlar, sosyal konut projesi, muhtaç asker ailelerine yapılan yardımlar aile yardımları kapsamında verilmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.1.1.Gıda Yardımları

Gıda yardımları muhtaç durumdaki ailelere destek vermek amacıyla Ramazan ayı içerisinde ve Kurban Bayramı öncesinde Fon'dan SYDV'lere düzenli olarak gönderilen paydan verilerek yürütülen bir yardım programıdır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

Tablo 10: Gıda Yardımları Aynî ve Nakdi Tutarları 2004-2015

GIDA YARDIMLARI				
	AYNİ		NAKDİ	
DÖNEM	KİŞİ SAYISI	TUTAR(TL)	KİŞİ SAYISI	TUTAR(TL)
2004	2519	108.219.50,000000	40	2.000,000000
2005	3477	257.253,50	9	450,00
2006	3526	333.572,50	4	240,00
2007	59	3.469,28	3452	314865,15
2008			3698	326.820,99
2009	4757	660.934,20		
2010	3479	322.379,02		
2011	3718	324.972,90		
2012			3033	379.500,00
2013			2559	355.600,00
2014			1404	280.499,00
2015			2120	424.000,00
Toplam	21535	1.902.581,4	16319	2.083.975,14

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2004-2015).

Tablo 10'da Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın 2004 yılından itibaren yapmış olduğu 12 yıllık aynî ve nakdî Aile Yardımları kapsamındaki Gıda Yardımlarından yararlananların sayıları ve tutarları verilmiştir. BSYDV 2004-2015 yıllarında toplam 21535 kişiye 1.902581,4 TL tutarında aynî gıda yardımı gerçekleştirirken toplam 16319 kişiye 2.083.975,14 TL tutarında Nakdî yardım gerçekleştirmiştir. 2012 yılından itibaren aynî yardımlar kaldırılarak yerine nakdî yardımlar yapılmaya başlanmıştır. Gıda yardımları ihtiyaç sahibi vatandaşa belli bir tutarda alışveriş çekinin verilmesi şeklinde yapılmaktadır. Yararlanıcı bu çeki anlaşmalı market ve merkezlerden (alkol ve sigara dışında) istediği ürünü almak suretiyle yararlanabilmektedir.

5.7.1.2.Barınma Yardımları

“Barınma Yardımları” ile yoksul vatandaşlarımızın en temel ve zaruri ihtiyaçlarından biri olan konut ihtiyacının karşılanması, onlara insanca yaşam standartları çerçevesinde “barınma” imkânı sunulması hedeflenmiştir. Bu kapsamda; sosyal güvenceden yoksun, fakir ve ihtiyaç sahibi vatandaşların sağlıklı ve eski evlerinin yerine yeni ev yapılmakta

ya da evlerinin onarımı gerçekleştirilmektedir. Söz konusu barınma yardımlarının en önemli özelliği somut ve ihtiyaca yönelik olmasıdır.

Bu kapsamda ihtiyaç sahibi olan; dul bayanların, yaşlıların, özürllülerin, çalışamayacak durumdaki kronik hastaların, mağdur ve muhtaç vatandaşların; insan sağlığına elverişli olmayan, insan onuruna hiç de yakışmayan, eski, virane, bakımsız ve sağlıksız evlerinin onarımı, bakımı ve inşası gerçekleştirilmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2013).

Tablo 11: Barınma Yardımları Ayni ve Nakdi Tutarları 2005-2015

BARINMA YARDIMLARI						
DÖNEM	AYNİ			NAKDİ		
	KİŞİ SAYISI	TUTAR(TL)	%	KİŞİ SAYISI	TUTAR(TL)	%
2005				10	1.175,00	0,22
2006	-	-		-	-	
2007				38	9.401,00	1,76
2008	33	16.710,00	9,29	23	9.310,00	1,74
2009				34	32.709,65	6,11
2010	6	2.400,00	1,32	110	26.464,40	4,94
2011	12	4.800,00	2,66	40	28.100,00	5,25
2012				361	75.435,00	14,09
2013				47	43.590,00	8,14
2014	56	156.085,00	86,7			
2015				91	309.332,00	57,76
Toplam	107	179.995,00	100	754	535.517,05	100

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2009-2015).

Tablo 11'da Aile Yardımları kapsamında yapılan Barınma Yardımlarının kişi sayıları ve ayni, nakdi tutarları yer almaktadır. Tabloda 2005 yılı ile 2015 yılı verileri yer almaktadır. 2006 yılı verilerine ulaşamamıştır. Bunun nedeni 2006 yılında barınma yardımının yapılmamış olabileceği gibi arşivleme konusunda kaynaklanan bir sıkıntı da olabilir. Tabloda görüldüğü üzere aynî olarak yapılan barınma yardımlarının %56'si 2014 yılında gerçekleşmiştir. Aynî olarak gerçekleştirilen barınma yardımlarının en az olduğu yıl 2010 yılı olmuştur, bu azalmanın nedeni aynı yıl nakdî şekilde gerçekleştirilen barınma yardımındaki artış olabilir. 2015 yılında gerçekleştirilen barınma yardımlarının tümü nakdî şekilde gerçekleştirilmiştir. Barınma yardımlarının aynî ya da nakdî oluşları birbirinin

ikamesi şeklinde yürütüldüğü gibi tamamlayıcısı şeklinde yürütüldüğü yıllarda vardır. Bu durum ihtiyaca göre belirlenmektedir.

5.7.1.3. Yakacak (Kömür) Yardımları

Türkiye Kömür İşletmelerinden sağlanan kömür 2003 yılından itibaren, yakacak yardımı çerçevesinde ihtiyaç sahiplerine verilmektedir. Kömürün illere kadar ulaştırılması Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır.

İhtiyaç sahipleri SYDV'ler tarafından belirlenmektedir. Belirlenen ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılan kömür yardımı en az 500 kg olmak üzere belli bir standartta torbalanarak, ailelerin evlerine ücret talep edilmeden, valiliklerin sorumluluğunda SYDV'ler tarafından teslim edilmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

Tablo 12: Yakacak (Kömür) Yardımları

YAKACAK (KÖMÜR) YARDIMLARI			
Dönem	AİLE SAYISI	MİKTAR (TON)	TUTAR(TL)
2002	180	180	19.900,000000
2003	867	867	95.340,000000
2004	1.534	1.124	-
2005	1.500	1.500	6.148,54
2006	1.600	1.600	373.824,00
2007	1.760	1.760	456.896,00
2008	1.930	2.090	-
2009	1.760	2.200	-
2010	1.668	2.085	735.131,39
2011	1.573	1.966	744.021,82
2012	1.661	2.076,25	887.827,40
2013	1.653	2.066,25	899.065,53
2014	1.507	2.156	937.559,09
2015	1.459	2.156	933.633,18
Toplam	20.652	23.826,5	5.201.519,55

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2002-2015).

Tablo 12'de Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yapmış olduğu 2002-2015 yılları Yakacak Yardımları görülmektedir. 13 yılda toplam 20.652 aileye 23.826,5

ton kömür 5.201.519,55 TL tutarında yakacak yardımı kapsamında dağıtılmıştır. Yapılan kömür yardımları arasında seneler itibari ile önemli bir farklılık yoktur ve bu yardım her yıl düzenli olarak gerçekleştirilmektedir.

5.7.1.4.Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar

Eşi vefat etmiş kadınlara SYDV'lerin düzenli olarak yürüttüğü nakdi sosyal yardım programı çerçevesinde aylık verilmesi şeklinde uygulanan bir programdır. İhtiyaç sahipleri kadınların durumları devam ettiği sürece aylık 250 TL, iki ayda bir olmak üzere 500 TL yardım verilmektedir. Fon Kurulunun 2011/8 sayılı ve 29.12.2011 tarihli kararı ile 2012 Şubat ayından itibaren bu yardım programı uygulanmaya başlanmıştır.

Bu yardım programı çerçevesinde verilen aylıklar BSYBS üzerinden ihtiyaç sahibi kadınların PTT hesaplarına ücret kesintisi olmadan aktarılmaktadır. Yararlanıcılar sosyal yardım kartlarını kullanarak otomatik ödeme makinelerinden (Automated Teller Machine (ATM)) paralarını çekebilecekleri gibi alışverişlerinde de kullanabilmektedirler (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2012).

Tablo 13: Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar 2012-2015

Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar			
Dönem	Kişi Sayısı	Tutar(TL)	%
2012	58	90.750,00	7,97
2013	63	158.000,00	13,89
2014	71	171.500,00	15,06
2015	92	718.250,00	63,09
Toplam	284	1.138.500,00	100

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2012-2015).

Tablo 13'de Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yapılan Yardımların 2012 yılından itibaren 2015 yılı verileri yer almaktadır. Tablonun 2012 yılından başlamasının nedeni bu yardımın uygulamaya giriş yılının 2012 olmasıdır. Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yapılan yardımlarda her yıl artış olmuştur ve en fazla %63,09'luk bir oranla 2015 yılında yapılmıştır.

5.7.1.5.Muhtaç Asker Ailelerine Yapılan Yardımlar

Vatani görevini yerine getirmekte olan askerlerimizin sosyal güvencesi olmayan ve ihtiyaç sahibi ailelerinin askerlik görevi süresince desteklenmesi için uygulamaya koyulan bir yardım türüdür. Muhtaç asker ailesine aylık 250 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla 500 TL düzenli yardım verilmektedir. Bu yardım 2013 yılı Mart ayından itibaren verilmeye başlanmıştır. Bu yardım kapsamında verilecek olan aylıklar asker evli ise eşine, evli değilse annesi veya babasına verilmektedir.

Milli Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde 2013 yılı Mart döneminden itibaren bilgi paylaşımı için veri paylaşım alt yapısı hazırlanmıştır. Bu sayede, başvuranlar asker olduklarını belgeleme sorumluluğundan kurtularak işlemleri doğrudan yapılabilmektedir. Hap sahiplerine ödenecek olan aylıklar PTT hesaplarına sistem üzerinden direk aktarılmaktadır. Hak sahipleri ödemelerini, PTT şubelerinden, sosyal yardım kartlarını kullanarak ATM'lerden çekebilmektedir. Ayrıca alışverişlerinde ödemelerini bu kartlar ile yapabilmektedirler (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2013). Bu yardım kapsamında; 2013 yılında 24 kişiye 18.000,00 TL, 2014 yılında 56 kişiye 103.750,00 TL ve 2015 yılında 104 kişiye 185.750,00 TL yardım yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2013-2015).

5.7.2.Eğitim Yardımları

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yürüttüğü eğitim yardımları "insani kabiliyetler" kapsamında değerlendirilebilir. BSYDV eğitim yardımı kapsamında yoksullukla mücadelede; şartlı eğitim yardımları, öğrenci yemeği yardımı, ücretsiz ders kitabı, öğrenci taşıma, eğitim metaryeli yardımları, barınma ve iaaşe yardımı, engelli öğrencilerin ücretsiz taşınması ve yurt yapımı gibi yardım faaliyetleri yapmaktadır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.2.1.Eğitim Metaryeli Yardımları

Eğitim metaryeli yardımları; ihtiyaç sahibi hanelerin kitap dışındaki kırtasiye, önlük, ayakkabı gibi temel okul ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yapılan yardımlardır. Bu

yardımlarını 2013 yılı Şubat ayına kadar her eğitim ve öğretim yılının başlangıcında, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fon'undan SYDV'lere kaynak aktarılması şeklinde yürütülmekteydi. 2013 yılı Şubat ayından itibaren Vakıfların periyodik paylarına artırılmış olup, yardımlarını, ekstra kaynak aktarımı yapılmaksızın yürütülmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.2.2.Şartlı Eğitim Yardımları

Şartlı eğitim yardımları yoksulluğun nesilden nesile aktarılmasını önlemeye yönelik olarak çocuklara yapılan yardımlardır. Yoksul bir ailenin çocuğu imkânsızlık nedeniyle eğitim olanaklarından yoksun kalacak ve yoksulluk bir sonraki nesile aktarılmış olacaktır. Bu durumun devamlılığını önlemek amacıyla yürütülen bu programın şartı eğitime devam etmektir. Bu amaca ulaşabilmek için çocukların temel eğitim hizmetlerine ulaşımını artırmak yoluyla beşeri sermaye birikimi de sağlanabilmektedir. Şartlı eğitim yardımları, yoksul ailelerin çocuklarını okula devamlı olarak göndermelerini hedefleyen bir sosyal yardım programıdır.

Bu yardım programının amacı eğitime katılım olduğu için aktif bir katılım sağlanması noktasında eğitim hizmeti veren kurumların desteği gerekmektedir. Bu desteğin sağlanabilmesi için, Milli Eğitim Bakanlığı E-Okul Sistemini kurmuştur. Ayrıca PTT'den yapılacak ödemelere ilişkin veri paylaşımı amacıyla bir sistem oluşturulmuştur.

Ödemeler, anneler adına açılan banka hesaplarına yatırılmaktadır. Bu şekilde kadınların sorumluluğunda olan bu paralar ile hem kadına aile içinde statü kazandırılmaya çalışılmış hem de çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılamaları sağlanmıştır. Hak sahibi anneler ödemelerini PTT şubelerinden çekebildikleri gibi alışverişlerinde de kullanabilmektedirler (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

Tablo 14: Şartlı Eğitim Yardımları

Şartlı Eğitim Yardımları		
Dönem	Çocuk Sayısı	Tutar
2003	-	1,502100
2004	-	19,610890
2005	-	290.978,00
2006	1.270	280.149,50
2007	1.248	215.066,00
2008	1.167	225.940,00
2009	921	217.630,00
2010	762	78.000,00
2011	1.242	283.715,00
2012	2.029	326.200,00
2013	869	185.915,00
2014	584	176.154,04
2015	551	195.373,24
Toplam	10.643	2.475.141,893

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2009-2015).

Tablo 14'de Eğitim Yardımları kapsamında 2006 yılından itibaren 2015 yılı Şartlı Eğitim Yardımları çocuk sayısı ve tutarları yer almaktadır. 2003 yılından 2006 yılına kadar olan şartlı eğitim yardımlarının tutarlarına ulaşılırken vakıfta yapılan bizzat araştırma sonrasında faydalanan çocuk sayısı verilerine ulaşılamamıştır. Şartlı eğitim yardımları en fazla 2012 yılında 2.029 çocuğa 326.200,00 TL tutarında yapılırken en az 2015 yılında 551 çocuğa 195.373,24 TL tutarında yapılmıştır. Toplamda 13 yıllık dönemde 10.643 çocuğa 2.475.141,893 TL tutarında şartlı eğitim yardımı gerçekleştirilmiştir. Yıllar itibariyle dalgalanmalar söz konusudur. Bunun nedeni başvuruların değişkenliği ve şartlı eğitim yardımlarındaki eğitime devam gibi şartların sağlanmaması olabilir.

5.7.2.3.Öğrenci Taşıma Barınma ve İaşe Yardımı

Öğrenci taşıma barınma ve iaşe yardımı kapsamında SYDV'ler tarafından ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okula ulaşımını sağlanarak, barınma ihtiyaçları karşılanmaktadır.

5.7.3.Sağlık Yardımları

Sağlık yardımları da OECD'nin tanımlaması içinde yer alan "insani kabiliyetler" arasında değerlendirilmektedir. Sağlık yardımı kapsamında 01.01.2012 tarihine kadar yeşil kart uygulaması kullanılmaktaydı. Yeşil kart uygulamasında vatandaşların ödeme güçlerini aşan ilaç ve tedavi masrafları karşılanmaktaydı. 01.01.2012 tarihinde yeşil kart uygulaması kaldırılarak 5510 Sayılı Kanunun Genel Sağlık Sigortası (GSS) hükümlerinin yürürlüğe girmesi ile, tüm vatandaşların ilaç ve tedavi masrafları, sağlık hizmeti giderleri GSS kapsamına alınmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.3.1.Şartlı Sağlık Yardımları (Sağlık ve Gebelik) ŞSY

Şartlı sağlık yardımları, yoksul ailelerin çocuklarının sağlık hizmetlerinden düzenli olarak faydalanmalarını; gebe kadınların sağlık kontrollerini yaptırmaları, doğumlarının sağlık kurumlarında olmasını hedefleyen ve SYDV'ler tarafından yürütülen bir yardım programıdır.

Bu hedefe ulaşabilmek için çocukların temel sağlık hizmetlerine ulaşımını artırılmaya çalışılmaktadır. Bu programın etkili ve verimli olabilmesi için temel sağlık hizmeti veren kurumlar ile işbirliği içinde olmak gerekmektedir. Bu noktada PTT ile yapılacak ödemelere ilişkin veri alışverişi mekanizması ve Sağlık Bakanlığı Aile Hekimliği Bilgi Sistemi oluşturulmuştur. Şartlı sağlık yardımlarında; şartlılık ilkesinin yerine getirilip getirilmediğini denetlemek için Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi kullanılmaktadır. Bu sistem yoluyla; başvuruların alınması, online veri paylaşımı yolu ile gelir, sosyal güvence, mülkiyet durumu gibi bilgilerin sorgulanması yapılabilmektedir.

Bu yardım programında da şartlı eğitim yardımlarında olduğu gibi ödemeler annelere yapılmaktadır. Anneler adlarına açılan banka hesaplarına yatırılan paralar ile çocukların bakımı ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmaktadır. Hak sahipleri parayı PTT şubelerinden çekebildikleri gibi alışverişlerde de kullanabilmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

Tablo 15: Şartlı Sağlık Yardımları

Şartlı Sağlık Yardımları		
Dönem	Çocuk Sayısı	Tutar
2003	-	0,841920
2004	-	5,186820
2005	-	68.342,80
2006	572	67.483,00
2007	507	49.773,00
2008	384	56.116,00
2009	176	42.547,00
2010	95	13.720,00
2011	265	60.570,00
2012	218	50.610,00
2013	120	35.170,00
2014	35	34.375,00
2015	120	29.310,00
Toplam	2.492	508.022,8287

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2003-2015).

Tablo 15'de Sağlık Yardımları kapsamında BSYDV tarafından 2003 yılından itibaren 2015 yılı verileri yer almaktadır. 2003-2005 yılı çocuk sayısı verilerine vakıfta yapılan bizzat araştırma sonucunda ulaşılamamıştır ancak o yıllara ait Şartlı Sağlık yardımlarının tutarları tabloda yer almaktadır. Şartlı Sağlık yardımlarının en fazla 2006 yılında 572 çocuğa 67.483,00 TL tutarında yapılırken, en az 2014 yılında 35 çocuğa 34.375,00 TL tutarında yapılmıştır. Bu azalışın nedeni Başvurulardaki azalma olabileceği gibi şartlı sağlık yardımı için aranan şartların sağlanmaması da olabilir. Şartlı Sağlık Yardımı kapsamında 12 yılda toplam 2.492 çocuğa 508.022,8287 TL tutarında yardım sağlanmıştır.

5.7.3.2. Engelli İhtiyaç Yardımları

Engelli ihtiyaç yardımları "sosyo-kültürel kabiliyetler" içinde değerlendirilebilir. Sosyo-kültürel kabiliyetler insanın yoksullukla mücadelede toplum içinde değerli bir birey olarak yer alması yeteneğidir. Engelli ihtiyaç yardımları; 3294 sayılı Kanun kapsamındaki ihtiyaç sahibi engelli vatandaşların topluma uyumunu kolaylaştıracak her türlü araç gereç ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yürütülen bir sosyal yardım programıdır. Söz konusu yardım programı kapsamındaki iş ve işlemler, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel

Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri gereğince Genel Sağlık Sigortası uygulamasının yürürlüğe girmesiyle birlikte Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yürütülmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.3.3.Tüp Bebek Projesi

Acıbadem Sağlık Grubu (Eskişehir) ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı işbirliği ile yürütülen Tüp Bebek Projesi 2012/22 sayılı genelge ile başlatılmıştır. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından karar işlemleri tamamlanarak sisteme kaydedilen 3294 sayılı kanun kapsamında olan muhtaç ve fakir, sosyal güvencesi olmayan vatandaşların Tüp Bebek Projesi'nden faydalanması sağlanmıştır.

Söz Konusu aile BSYDV'nin Mütevelli Heyetinin almış olduğu karar ile 1.000,00 TL nakdi yardım desteği ile Eskişehir İline gönderilmiş ve tedavisinin tamamlanması sağlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2013).

5.7.3.4.Genel Sağlık Sigortası Gelir Tespiti ve Prim Desteği

5510 sayılı kanun ile 03.06.2011 tarih ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 11'inci maddesine dayanılarak hazırlanan; 28 Aralık 2011 tarih ve 20156 numaralı Genel Sağlık Sigortası kapsamında gelir tespiti, tescil ve izleme sürecine ilişkin usul ve esaslar hakkında yönetmelik gereği Yeşil Kart uygulaması iptal edilmiştir. Yeşil kart uygulaması yerine Genel Sağlık Sigortası Gelir Testi getirilmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

Yönetmelik gereği Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından sosyal güvencesi olmayan bireylerin gelirleri hesaplanarak Genel Sağlık Sigortası kapsamına alınmaktadır.

Tablo 16: Genel Sağlık Sigortası İşlemleri 2012-2015

Genel Sağlık Sigortası İşlemleri (Kişi Sayısı)				
Yıllar	G0	G1	G2	G3
2012	8.773	4.286	209	8
2013	3.169	1.586	88	3
2014	2.143	1.880	128	7
2015	6.524	4.362	299	32
Toplam	20.609	12.114	724	50

Kaynak: BSYDV, Faaliyet Raporu (2012-2015).

Tablo 16'da Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yaptığı Genel Sağlık Sigortası İşlemleri 2012 yılından itibaren 2015 yılı dahil olmak üzere verilmiştir. G0 kişi başı aylık gelir durumu brüt asgari ücretin üçte birinin altında olanları, G1 brüt asgari ücretin üçte biri ile asgari ücret arasında olanları, G2 brüt asgari ücret ile asgari ücretin iki katı arasında olanları, G3 Brüt asgari ücretin iki katından fazla olanları göstermektedir. Buna göre BSYDV 2012-2015 döneminde G0 kapsamında toplamda 20.609 kişi, G1'de 12.114 kişi, G2'de 724 kişi ve son olarak G3'de 50 kişi olmak üzere gelir durumu tespiti gerçekleştirmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015-2016).

5.7.4.Özel Amaçlı Yardımlar

Özel amaçlı yardımlar; dul, yaşlı, hasta, özürlü ve kimsesiz olup, muhtaç durumda bulunan kişilere hizmet veren ve Fon'dan kaynak aktarılmak suretiyle SYDV'ler tarafından yürütülen yardımlardır. Özel amaçlı yardımlar kapsamında aşevleri ve afet (acil durum) yardımları bulunmaktadır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.5.Yaşlı ve Engelli Yardımları

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Yürüttüğü yardım faaliyetlerinden bir diğeri de yaşlı ve engelli yardımlarıdır. Bu yardımlar OECD'nin yoksullukla mücadelede "ekonomik kabiliyetleri" kapsamında değerlendirmek mümkündür.

2022 Sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun” herhangi bir aylığı ya da sosyal güvencesi olmayan

ve kiři başına dūřen geliri hane içinde, 16 yaşından bŸyŸkler için belirlenmiş olan asgari Ÿcretin aylık net tutarının 1/3'Ÿnden az olan TŸrk Vatandaşlarından, 65 yaşını doldurmuş yaşlılar ile 18 yaşından bŸyŸk engelliler ve Kanunen bakmakla yŸkŸmlŸ olduğu 18 yaşını tamamlamamış engelli yakını bulunan kimselere (engelli olan yakınına fiilen bakmak şartı ile) aylık bağlanmaktadır.

6111 sayılı kanunun geçici 2'nci maddesiyle sosyal gŸvenlik mevzuatına tabi olarak çalışmayan, sosyal gŸvenlik kurumlarından ya da yabancı bir Ÿlke sosyal gŸvenlik kurumundan her ne ad altında olursa olsun herhangi bir gelir veya aylık almayan ve silikozis hastalığı nedeniyle meslekte kazanma gŸcŸnŸ en az % 15 kaybettiğine Sosyal GŸvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca meslek hastalıkları tespiti hŸkŸmleri çerçevesinde karar verilen kişilere aylık bağlanması imkânı getirilmiştir. 2022 sayılı Kanun kapsamında Ÿdenen aylıklar ile silikozis aylıkları her yılın Mart, Haziran, EylŸl ve Aralık aylarında olmak Ÿzere Ÿ ayda bir peşin olarak Ÿdenmektedir.

633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşilat ve GŸrevleri Hakkında Kanun HŸkmŸnde Kararname uyarınca Sosyal GŸvenlik Kurumu Primsiz Ÿdemeler Genel MŸdŸrlŸėu Kanun HŸkmŸnde Kararnamenin yŸrŸrlŸėe girdiği tarihte kapatılmış ve 2022 sayılı Kanun kapsamındaki işlemler Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından yapılmaya başlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.7.6.Diğer Yardımlar

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından tek seferlik yardımlarda yapılmaktadır. Tek seferlik yardımlar, vakıfta kaydı bulunmayan Bartın iline sağlık vb. zorunlu nedenlerle gelmiş muhtaç durumda bulunan vatandaşlar, sığınma başvurusu sahiplerine ve hastalık gibi nedenlerle acil yardıma ihtiyacı olan 3294 Sayılı Kanun kapsamındaki vatandaşlara yapılan yardımlardır.

BSYDV'nin yŸrŸttŸėu bir diğer yardım tŸrŸ yabancı yardımlardır. MŸlteci, şartlı mŸlteci, ikincil koruma başvurusu veya statŸsŸ sahibi olanlar, geçici koruma kapsamında bulunanlar ve vatansızların gıda, barınma, gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yŸnelik yapılan yardımlardır.

İş kurma yardımları 01.04.2010 yılında yapılan Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nda (EKK) sosyal yardımlar ile istihdam bağlantısının güçlü bir şekilde kurulması konusunda karar alınmıştır. Ekonomi Koordinasyon Kurulu'nda yoksul kesimin sosyal yardımlara bağımlı hale gelmemesi amacıyla sosyal yardımlardan faydalananların istihdama kazandırılmasına yönelik olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına görevler vermiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

5.8. Gelir Getirici Proje Destekleri

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın yardım faaliyetleri arasında proje destekleri OECD'nin yoksulluk tanımı içinde yer alan "ekonomik kabiliyetler" kapsamına dahil edilebilecek önemli yardımlar arasında sayılabilir. BSYDV tarafından Proje Destekleri kapsamında; Gelir Getirici Proje Destekleri, Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi, İstihdama Yönelik Beceri Kazandırma Eğitimi Projeleri ve İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Projeleri yürütülmektedir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2015).

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan fayda sahiplerine doğrudan yardımların, yoksullukla mücadele için yeterli olmadığı düşünülmekte, ekonomik yetersizlik nedeniyle gelir elde edecek faaliyetlerde bulunarak, üretim sürecine katılamayan kişi ve ailelere, üretime katılarak, kendine yeterli hale gelmeleri amacıyla proje desteği verilmektedir.

Yerel Girişimler bileşeninin öncelikli ve doğrudan yararlanıcı grubunu kırsal ve kentsel alanda yaşayan, ihtiyaç sahibi birey ve haneler oluşturmaktadır. Dolaylı yararlanıcılar, proje uygulamalarının olumlu sonuçlarından etkilenmesi beklenen aynı ya da yakın yerleşimlerdeki diğer kişi ve kuruluşlar olabilmektedir. Yerel girişimler, kalkınma ve sosyal hizmetlere ulaşma imkânı kısıtlı olan yoksul kadınlara özel önem ve öncelik vermektedir. Yerel girişimler kapsamında uygulanacak projelerin herhangi birinden faydalanabilmek için, kesinlikle yoksul kesim içinde yer almak gerekmektedir. Bu nedenle Sosyal Riski Azaltma Projesi'nin (SRAP) Yerel Girişimler Bileşeni, "girişimci destek" ya da "sivil toplum güçlendirme" uygulamalarından farklıdır. Bu kapsamda değerlendirilmesi istenecek herhangi bir projenin "fayda sahiplerinin", mutlaka ihtiyaç sahibi olması

gerekmektedir. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Gelir Getirici Proje Desteklerini yıllar itibariyle incelenmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.8.1. 2006 Yılı Projeleri

2006 yılında Gelir Getirici Proje Destekleri kapsamında Kültür Mantarı Üreticiliği Projesi, Tente, Çadır, Branda İmalatı Projesi, Berber Salonu Projeleri gerçekleştirilmiştir.

5.8.1.1. Kültür Mantarı Üreticiliği Projesi

Kültür Mantarı Üreticiliği Projesi kapsamında, Bartın'da mantar yetiştiriciliği konusunda 5 proje fayda sahibi vatandaşın talebi ve bölgenin potansiyeli göz önünde tutularak, Bartın İli açısından bir ilki gerçekleştirilen kendi işyerini kurmak isteyenlere olanak sağlamak üzere 5 aileye 24.761,00 TL karşılığı mal/hizmet alımı şeklinde destek sağlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.8.1.2. Tente, Çadır, Branda İmalatı Projesi

Bu Proje kapsamında, ev balkonları, teraslar, işyerleri, kamyon-kamyonet gibi taşıtları, otomobil garajları, tarım sektörü (seracılık), seyyar pazarcılar gibi birçok yerde kullanıma sahip olan tente ve branda, ve bu ürünlerin montajı tamiri ile ilgili olarak BSYDV tarafından Bartın İlindeki vatandaşlara kendi işyerini kurması amacıyla 7.104, TL projeye konu mal ve hizmetin alınması şeklinde destek sağlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.8.1.3. Berber Salonu Projesi

Berber Salonu Projesi ile iş becerisine sahip düzenli geliri ve Sosyal Güvencesi olmayan ve talepte bulunan vatandaşlara berber dükkânı açarak gelir elde etmesini sağlamak amacıyla 6.153,00 TL karşılığında berber dükkânını açması için gerekli olan mal ve hizmetin alınması desteği sağlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.8.2. 2009 Yılı Projeleri

2009 yılında gerçekleştirilen projeler, Arıcılık Projesi ve Seracılık Projesidir.

5.8.2.1. Arıcılık Projesi

Bu proje ile hiçbir sosyal güvenceleri olmayan, sağlık, eğitim gibi hayatın devamı için önemli olan hizmetlere maddi ve manevi açılardan ulaşım zorlukları çeken ve bunun yanında hayatlarını iyi şartlar altında idame ettirebilmeleri için yeterli gelire sahip olmayan kişilerin refaha ulaşması ve ülke ekonomisine katkı sağlaması hedeflenmiştir. Proje kapsamında 11.400 TL harcama yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.8.2.2. Seracılık Projesi

Seracılık Projesi Bartın İlinde öncelikli tarım faaliyeti kollarından biri olan Örtü Altı Yetiştiriciliği İlin iklim, toprak ve arazi yapısının uygunluğu nedeniyle çok karlı bir küçük aile işletmeciliğidir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.8.3. 2010 Yılı Projeleri

2010 yılında Simit/Köfte Arabası Projesi, Arıt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Kayadibikavlak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesinin Yapılandırması gerçekleştirilmiştir.

5.8.3.1. Simit/Köfte Arabası Projesi

Simit/Köfte Arabası Projesi ile yeterli gelire sahip olmayan kişilerin refaha ulaşabilmesi ve sağlık eğitim gibi temel ihtiyaçlarını bireyin kendisinin karşılayabilir duruma gelmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda BSYDV tarafından 3 vatandaşa yardım sağlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2010).

5.8.3.2. Arıt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ve Kayadibikavlak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesi Yapılandırma

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü tarafından, SYTD Fon Kaynakları ve 2007 yılında sona eren Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında desteklenen gelir getirici proje destekleri ve Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi (KASDEP) geri ödemelerinde fayda sahipleri lehine önemli yapılandırmalara gidilmiştir.

Proje uygulamalarında ortaya çıkan ihtiyaçlar ve yaşanan küresel krizin etkileri göz önünde bulundurularak SRAP kapsamında ve Genel Müdürlük tarafından desteklenen Gelir Getirici Projelerin ve KASDEP'in geri ödeme sürecinde fayda sahipleri lehine önemli değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle geri ödemelerin taksit sayısı artırılarak vadesi uzatılırken, borçların muaccel hale gelmesi nedeniyle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının başlattığı yasal takip süreci de durdurulmuştur (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2010).

5.8.4. 2011 Yılı Projeleri

2011 yılında Seracılık Projesi, Penye Üretim ve Satışı Projesi olmak üzere başlıca üç proje yer almaktadır.

5.8.4.1.Seracılık Projesi

2009 yılında gerçekleştirilen Seracılık Projesiyle aynı kapsamda olup ihtiyaç sahibi 5 vatandaşa BSYDV tarafından yardım sağlanmıştır. Bir seranın maliyet tutarı 5.994,40 TL'dir. 5 vatandaş için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğünden 29.972 TL destek istenmiş olup bu gelen bu destek BSYDV Mütevelli Heyeti Kararları ile 2 yıl ödemesiz 3.4.5.6.7. ve 8. yıllarda 6 eşit taksitte geri ödemeli faizsiz olarak sözleşme imzalanmasına müteakip vatandaşlara aktarılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2011).

5.8.4.2.Penye Üretim ve Satışı Projesi

Penye Üretim ve Satışı Projesi ile penye vb. ağırlıklı üretim ve satışı ile bölgede ev hanımları başta olmak üzere bütün bayan kesime hitap edecek biçimde düşünülmüş, ürün çıktıları malzeme pazar durumu çok geniş olan, ihtiyaç duyulan günümüz koşullarında karlı ve uzun vadeli yapılacak türde bir gelir getirici bir iş olabileceği düşüncesiyle BSYDV tarafından destek verilmiştir. Ürünlerin Bartın da yaşayan bayanların gün vb. etkinliklerinde rahat bir şekilde satılabilir olmaları, ayrıca dükkanlarda da siparişe göre üretildiği takdirde satılabilir olması, projenin sürdürülebilirliğine ilişkin kanaat oluşturmuştur. Bu kapsamda bir vatandaşa kendi ikametine projeye konu ürün/ürünler İhale Usulü ile 3.900 TL karşılığında alınarak, sözleşme mukabili teslim ve montajı yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2011).

5.8.5. 2014 Yılı Projeleri

2014 yılında toplam üç proje bulunmaktadır. Bunlar; Atık Ahşap Malzemelerle Yöresel Ürünler Yapalım, Engellerimizi Aşalım Projesi, Engelli Bireylere Yöresel Ahşap Hediyelik Eşya Yapımı Mesleki Eğitim Projesi ve Mezar Yapımı ve Onarımı Projesidir.

5.8.5.1. Atık Ahşap Malzemelerle Yöresel Ürünler Yapalım, Engellerimizi Aşalım Projesi

Bu proje ile özellikle atık malzemelerin değerlendirilmesi ve ahşap ürünlerden yöresel ürünlerin imalatı hedeflenerek kurslarda eğitim hizmeti verilmiştir. Bu eğitimler engelli, dezavantajlı vatandaşlara verilerek onların bütçelerine katkıda bulunulmasında etkili olacaktır. Aynı zaman da genç işsizlerin kurslardaki makine eğitimleri ve işi bizzat uygulayarak öğrenmeleri bölgedeki ahşap ve mobilya sektöründeki eleman açığının kapatılması noktasında da fayda sağlayacaktır. Bu amaca yönelik proje kapsamında yapılan toplam harcama tutarı 194.577,87 TL'dir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2014).

5.8.5.2. Engelli Bireylere Yöresel Ahşap Hediyelik Eşya Yapımı Mesleki Eğitim Projesi

Bu proje kapsamında engelli bireylerin bireysel farklılıkları ile yeterliklerini dikkate alarak eğitim ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışılmıştır. Bu sayede ebeveynlerine ve diğer aile üyelerine bağımlı kalmaktan kurtularak, yöresel ahşap hediyelik eşya yapımı imalat sektöründe vasıflı işgücünün yetiştirilmesi ve engellilerin iş piyasasında daha kolay iş bulmaları amaçlanmıştır. Proje 50.500,00 TL bütçe ile Bartın Çalışma ve İş Kurumu, Bartın Endüstri Meslek Lisesi, Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi Müdürlüğü ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2014).

5.8.5.3. Mezar Yapımı ve Onarımı Projesi

Bu proje ile mezar yapımında tercih edilen çini işi mezar yapımı-onarımı konusunda bir vatandaşa mezar yapımında gerekli olan malzeme/ekipman/teçhizat alımı 5.198 TL karşılığında yapılarak ekonomik anlamda gelir getirici sistem oluşturma amaçlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2014).

5.9. Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi

Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi ile kırsal alanda ekonomik ve sosyal yoksunluk içinde bulunan kişi ve ailelerin en uygun organizasyonla, gelir seviyesini yükseltme, istihdamı artırma, üretilen tarımsal ürünleri mahallinde değerlendirme ve pazarlama alanında gerekli maddi ve teknik desteği zamanında ulaştırarak, onların üretime katılmaları ve üretimde sürekliliklerinin sağlanması amaçlanmıştır.

Projenin uygulanması ile tarımsal üretim yapabilmek için yeterli kaynağa sahip olmayanların bir kooperatif bünyesinde süt sığırcılığı yapılarak gelir elde etmeleri için kırsal alanda yaşayan yoksul vatandaşlara ulaşılması hedeflenmiştir. Hedef kitlenin belirlenmesi ve proje için kooperatif şeklinde koordine edilmesi SYDV'ler ile İl Tarım Teşkilatı tarafından gerçekleştirilmektedir.

Proje danışmanlık ve teknik hizmetleri, merkezde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü; yerelde ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfı, Tarım İl Müdürlüğü tarafından sağlanmaktadır.

Proje Alanının Teknik Özellikleri: Uygulanacak proje konusunun bölgenin coğrafi ve iklim özelliklerine uygunluğu, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından teknik olarak değerlendirilmektedir. Örneğin, hayvancılık için uygun iklim özellikleri, mera alanlarının yeterliliği, arazi şartlarının uygunluğu gibi kriterler göz önünde bulundurulmaktadır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi kapsamında 2003-2004-2005 yıllarında Kayadibikavlak-Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesi gerçekleştirilmiştir.

Bu proje ile süt sığırcılığı konusunda kaynak sağlanmaktadır. Bartın İlinde Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi Kapsamında Kayadibikavlak, Kayadibi, Kayadibiçavuş, Sipahiler, Alibaş, Hasanlar, Gencali, Çukurbük Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi; Süt Sığırcılığı konusunda 100 ortak için 2'şer baş süt ineği 776.753 TL karşılığında alınarak proje desteğinden yararlandırılmışlardır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

2007 yılında Arıt-Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesi gerçekleştirilmiştir. Bu proje daha önceki yıllarda da verilen destekler arasındadır. Bartın İlinde Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi Kapsamında Arıt Tarımsal Kalkınma Kooperatifi; Süt Sığırcılığı konusunda 55 ortak için 2'şer baş süt ineği almak üzere ahır yapımı için proje desteğinden yararlanmaktadır. Bu proje için toplam harcanılan tutar 633.872 TL'dir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

5.10. İstihdama Yönelik Beceri Kazandırma Eğitimi Projeleri

Bu tür projelerin amacı, yoksul kadınlar ve işsiz gençlere, tutuklu/hükümlülere düzenlenecek kısa süreli kurslarla çeşitli teknik ve sosyal beceriler kazandırılması ve bu kişilerin daha nitelikli iş bulmalarına katkı sağlanmasıdır. Eğitimlerde, benzer konularda çalışma yapan kamu ve sivil toplum kuruluşları (vakıf, dernek, sanayi, ticaret ve esnaf odaları, kooperatif, birlik vb.) ile işbirliği yapılarak istihdam güvencesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

Proje kapsamında edinilen malzeme ve ekipmanın, proje sonunda kullanım hakkı veya devri konusu finansman sözleşmesinde belirtilecektir. İstihdam eğitimi projelerinde ortalama süre 6-8 ay olarak belirlenmiştir, ancak çok özel durum ve koşullar için süre, bir yıla kadar uzatılabilmektedir. Eğitim projelerinin değerlendirilmesinde dikkate alınan önemli konular, istihdam eğitimiyle sağlanacak faydanın kazanılacak becerinin somut olarak belirtilmesi, eğitim sonunda kursiyerlerin iş bulma veya kendi işini kurup gelir elde etme olanağına sahip olması ve düzenlenen eğitimlerden mümkün olduğunca fazla sayıda kişinin yararlanacak olmasıdır. Eğitimin farklı gruplarla tekrarlanması talebi, ilk uygulamanın başarı düzeyine bağlı olacaktır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

İstihdama Yönelik Beceri Kazandırma Eğitimi Projeleri çerçevesinde 2006 yılında, El Sanatları Kapsamında Bartın Bezi Dokumacılığı Projesi gerçekleştirilmiştir. Bartın Cezaevinde tutuklu 20 mahkûmun yararlandığı El Sanatları Kapsamında Bartın Bezi Dokumacılığı adlı proje için BSYDV tarafından SYGM'ye başvuru yapılmış ve SYGM tarafından kabul edilmiştir. Daha sonra Proje için gerekli mal ve hizmetlerin alımı süreci tamamlanmıştır. Cezaevindeki 20 mahkûmun topluma kazandırılması ve cezaevi yaşamından sonraki dönemlerde iş sahibi olmalarının amaçlandığı projeye Akşam Sanat

Okulu ve Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü tarafından ögreticiler görevlendirilerek, üretilen ürünlerin tekrar satılması suretiyle projenin devamlılığı sağlanmıştır. El Sanatları Bartın Bezi Dokumacılığı Projesi kapsamında 15.000 TL harcama yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

Aşçılık Salonu Açma ve Aşçılık Kursu Projesi ve Kuaför Salonu Açma Projesi 2008 yılı projelerinin oluşturmaktadır.

Aşçılık Salonu Açma ve Aşçılık Kursu Projesi ile Bartın Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumu Müdürlüğündeki 10 erkek hükümlü ve tutuklu vatandaşın boş zamanlarını değerlendirmek, enerjilerini olumlu yönde kullanmalarını sağlamak, sağlıklı bir psiko-sosyal gelişim gösterebilmelerine olanak tanımak, tahliyelerinden sonra topluma kazandırılmalarını, gelir getirecek bir mesleğe sahip olmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Bartın Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumunda fiziksel düzenlemeler yapılmış atıl durumda ki mekânlarda proje mukabilinde alınan malzemeler kullanılmaya başlanmıştır. İl Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulundan usta öğretici desteği alınarak kamu kurumlarından projeye katkı sağlanmıştır. Kurs sonunda Bartın İl Halk Eğitim Merkezinin düzenlediği kurs belgeleri verilmiştir. 7.380 TL tutarında harcama yapılan söz konusu istihdam eğitimi projesinin en temel sonuç ve çıktısı yaşadıkları yoğun sorunları ortadan kalkmış, sağlıklı birey olma yolunda adım atmaya başlayan vatandaşların topluma kazandırılmasıdır.

Kuaför Salonu Açma Projesi Bartın Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumu Müdürlüğü'ndeki 10 erkek hükümlü ve tutuklu vatandaşa, Aşçılık Salonu Açma ve Aşçılık Kursu Projesindeki amaçlar doğrultusunda yürütülmüştür ve aynı kapsamda uygulanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

2009 yılında Toplum Yararına Çalışma Programı çerçevesinde; Bartın İlinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul ve kurumlarımızda çalışan yardımcı hizmetler kadrosundaki mevcut personel sayısal olarak ihtiyaca cevap verememekte olup, Toplum Yararına Çalışma Programları kapsamında Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı'nın İŞ-KUR'a sunmuş olduğu proje ile proje süresince 60 katılımcının İlin merkez ve merkeze bağlı okullarda temizlik elemanı eksikliğini gidermek üzere 114 gün süreyle çalıştırılması kapsamında uygulanan bir projedir. Proje kapsamındaki vatandaşlara

gerekli eğitim bu kadrolarda halihazırda çalışan deneyimli elemanlar tarafından ihdas edildikleri okul ve kurum idarecileri gözetiminde ve proje koordinatörlüğü denetiminde verilmiştir. Proje kapsamında çalıştırılan vatandaşlara ücretleri Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından ödenmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

2010 yılında Sertifikalı Çocuk Bakıcılığı Eğitimi Projesi ile çocukların kendi kontrollerini yapabilmeleri istenilen davranış ve alışkanlıkları kazanmaları, kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri için öncelikle onları iyi tanımak, sağlıklı ve olumlu ilişkiler kurmak gerekmektedir. Bu noktada çocuğun bakım ve eğitiminden sorumlu kişi ve kurumlara büyük görevler düşmektedir. Günümüzde bu sorumluluk sadece ailelere değil, çocuğun gelişim ve eğitiminde etkisi olan, yakın çevre, bakıcı ve okul öncesi kurumlara da düşmektedir. İlgili kişi ve kurumların bu sorumluluklarını üstlenmesi, gelecekte sağlıklı bireylere ve topluma ulaşmayı da destekleyecektir.

Ekonomik geçim şartlarının giderek zorlaştığı günümüzde çoğu aileler geçimlerini anne ve babanın birlikte çalışmasıyla sağlamaya başlamıştır. Ebeveynler çalışmaları nedeniyle çocuklarını emin ellerde, sağlıklı ortamlarda büyütme endişesini taşımaktadır. Çocuklar; kreşlerde, evlerde bakıcılara veya büyükannelere emanet edilmektedir. Bakıcılar kız meslek lisesi mezunları, yüksekokulun ilgili bölümü mezunları gibi deneyimli kadroların yanı sıra para kazanma ihtiyacı olan ve ailenin yakın çevresinde bulunan tanıdık ve komşulardan da oluşmaktadır. Meslek Lisesi ve yüksekokul mezunları genellikle sosyal güvence açısından kreşlerde ve anaokullarında çalışmayı tercih etmektedirler. Bu durum evde çocuk bakıcılarının genellikle konuyla ilgili mesleki becerisi olmayan komşu ve tanıdıklardan oluştuğunu ortaya koymaktadır. İhtiyaç sahibi komşu ve tanıdıkların çocuk bakıcılığı yaparak aile ekonomilerine katkıda bulunma çabalarının desteklenmesi gerekliliğiyle birlikte bu kişilere konuyla ilgili mesleki bilgi ve becerileri kazandırılmasının önemi de ortadadır. Bu nedenle Sertifikalı Çocuk Bakıcılığı Eğitimi Projesi çok önemli bulunmaktadır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2010).

5.11. İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Projeleri

İşbirliğine Yönelik Sosyal Hizmet Projeleri kapsamında sokakta çalışan/yaşayan çocuklar, engelliler, yaşlılar, korunmasız kadın ve erkekler, işsiz gençler ve yoksullara sağlanan

düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması için toplum veya sosyal amaçlı merkezler kurulması ya da mevcut merkezlerdeki programların çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca, evinden ayrılmak zorunda kalan veya uygun olmayan koşullarda barınan evsiz veya yarı-göçer gruplara yönelik geçici konut, sığınma, barınma evi vb. mekânların yapımına destek verilmesi amaçlanmaktadır. Yine semt lokali, kültür, okul, sağlık merkezi, üretim atölyesi vb. ortak kullanım alan ve mekânlarının tadilat ve onarımı da bu kapsam içinde değerlendirilebilecektir. Bu kapsamda sokakta çalışan/yaşayan çocuklar, engelliler, yaşlılar, korunmasız kadın ve erkekler, işsiz gençler ve yoksullara sağlanan düşük maliyetli sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması için toplum veya sosyal amaçlı merkezler kurulması ya da mevcut merkezlerdeki programların çeşitlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç OECD'nin yoksulluk tanımı içindeki "sosyo-kültürel kabiliyetleri" kapsamında da değerlendirilebilir.

Bu kapsamdaki tüm projelerde öncülüğün sivil toplum kuruluşları ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından yapılması beklenmektedir. SHÇEK'in bugüne kadar ulaşamayan gruplara ulaşmak, yeni yöntem veya hizmetlerin pilot uygulamasını yapmak amacıyla hazırlayacağı projeler dikkate alınacaktır. Sosyal hizmet amaçlı merkezlerin genel işletme giderleri en fazla iki yıl süreyle desteklenebilmektedir. Sosyal hizmet projelerinin değerlendirilmesinde dikkate alınan en önemli konu; bu merkezlerde hizmet verilen yoksul kadın, işsiz genç, çocuk ve yaşlıların üretici hale getirilmesi ve gelir getirici faaliyetlere yönlendirilmesidir. Engelli bireylere eğitim ve iyileştirme hizmetleri verecek merkezlerde sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik çalışmaların planlanması gerekmektedir. Ortak kullanıma yönelik çeşitli tesislerin yapımı veya bakımında, maliyetin yararlanıcıların ekonomik gücünü aşması ve kamu hizmetlerinin alınmasının mümkün olmadığı durumlarda geçerli olabilecektir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

İşbirliğine yönelik Sosyal Hizmet Projeleri çerçevesinde 2006 yılında Güzel Okulum Projesi (Şehit Üsteğmen Aydın Aydoğmuş İ.Ö.O.) ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Gözde Birsöz Çocuk Yuvası Faaliyet Odası Düzenleme Projesi olmak üzere iki proje yürütülmüştür.

Güzel Okulum Projesi (Şehit Üsteğmen Aydın Aydoğmuş İ.Ö.O.) ile Sosyal Riski Azaltma Projesi Yerel Girişimler Bileşeni (SRAP) kapsamında değerlendirilen Şehit Üsteğmen Aydın Aydoğmuş İlköğretim Okulu Onarım İnşaatı işi ile ilgili olarak yoksul öğrencilerin çoğunlukta olduğu söz konusu bu okul Milli Eğitim İl Müdürlüğünce yapılan ortak bir çalışma sonucunda Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Mütevelli Heyetince uygun görülmüştür. Bu bağlamda 11.980 TL tutarında bakım ve onarım ödemesi yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Gözde Birsöz Çocuk Yuvası Faaliyet Odası Düzenleme Projesi ile SHÇEK Gözde Bir söz Çocuk Yuvasında kalan öğrenciler için SYGM' ne gönderilen Faaliyet Odası Düzenleme Projesi kabul edilmiş ve Başbakanlık SYGM tarafından gönderilen 15.693 TL ödenek ile proje için gerekli mal ve hizmetlerin alımı süreci BSYDV tarafından tamamlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

2008 yılında ise Gençlik Merkezine Destek Projesi ve Berberi Bulunmayan Köylerdeki Fakir Öğrenciler İçin Saç Kesim ve Kişisel Bakım Projeleri gerçekleştirilmiştir.

Gençlik Merkezine Destek Projesi kapsamında, maddi durumu elverişsiz gençliğin (okuyan, okumayan, çalışan, 12-24 yaş grubundaki) serbest zamanlarını ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılmalarına fırsat vererek, zararlı alışkanlıklardan korumaya yönelik olarak yürütülen bir projedir. Bu proje kapsamında 20.231,77 TL harcama yapılmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

Berberi Bulunmayan Köylerdeki Fakir Öğrenciler İçin Saç Kesim ve Kişisel Bakım Projesi'nde, finansmanı Bartın Valiliği ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfınca sağlanan, Kız Meslek Lisesi Kuaförlük Bölümü öğrencileri ile Halk Eğitim ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğü eğitimcilerinin önderliğinde merkez ilçeye bağlı İlköğretim Okullarında okuyan ve köy/mahallerinde kuaförü bulunmayan fakir ve yardıma muhtaç öğrenciler için “Saç Kesimi ve Kişisel Bakım Projesi” hazırlanmıştır (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009).

2009 yılında Berberi Bulunmayan Köylerdeki Fakir Öğrenciler İçin Saç Kesim ve Kişisel Bakım Projesi tekrarlanarak, ücretsiz saç kesimi ve bakımı yapılacak proje için 17.12.2008 tarihinde imzalan protokol 24.12.2009 tarihinde güncellenmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2009). Aynı proje 2010 yılında da yürütülerek 651'i kız 708'i erkek olmak üzere toplam 1.359 öğrenci projeden faydalandırılmış olup, erkeklerin 45 günde, kızların ise 3 ayda bir periyodik olarak saç kesimlerinin yapılması, çocuklara kişisel bakım ve hijyen konularında öğretmenler ve usta eğitimciler tarafından eğitim verilmesi, proje ile aynı zamanda kırsal bölgede yaşayan öğrencilerde en çok yaşanan saç hastalıklarının önüne geçilmesi hedefi gerçekleştirilmiş olup; 08.02.2010 tarihinde 1.359 öğrenci için 4.009,05 TL, 15.06.2010 tarihinde 2.256 öğrenci için 7.320,72 TL tutar Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilgili Okul Müdürlüğü saymanlıklarına ödenmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2010).

2011 yılında aynı proje kapsamında 600'ü kız 766'sı erkek olmak üzere toplam 1.366 öğrenci 2011 yılının ilk çeyreğinde projeden faydalandırılmış, bu kapsamda 4.432,67 TL tutar ile, 847'si kız 1.642'si erkek olmak üzere toplam 2.489 öğrenci 2011 yılının ikinci çeyreğinde projeden faydalandırılmış, bu kapsamda 8.811,06 TL tutar Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilgili Okul Müdürlüğü saymanlıklarına ödenmiştir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2011).

5.12. Projelerin Değerlendirilmesi

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın verdiği proje desteklerinin başarılı olup olmadığı ve bu projelerden yararlananların memnuniyet durumlarını ortaya koymak amacıyla proje desteğini alanlarla yüz yüze görüşme yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda projeden yararlananlara konuyla ilgili sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular projelerin türüne göre ele alınıp yorumlanmıştır. Gerekli görülen durumlarda ilgili kurum ya da kurumlara önerilerde bulunulmuştur.

Öncelikle belirtmeliyiz ki vakfın verdiği proje desteklerinden yararlanabilmek için başvuruda bulunan kişilerin herhangi bir sosyal güvencesinin bulunmaması gerekmektedir. Bu koşulu sağlayan vatandaşlar için proje işleyişi şu şekildedir.

Projeden yararlanmak isteyen vatandaşlar vakfa başvuru yapmaktadır. Başvuruları ardından vakfin sosyal inceleme görevlileri tarafından hane ziyareti gerçekleştirilerek, o vatandaşın gerçekten muhtaçlık durumunda olup olmadığı ve projeyi yapıp yapamayacağı değerlendirilir. Akabinde başvurular Mütevelli Heyetinde görüşülerek projenin desteklenmesi ya da desteklenmemesi kararı verilir. Projenin finansal kaynağı, ya vakfin mali bütçesinden ya da Mütevelli Heyetinin kararına göre Fon'dan ek kaynak istenmek suretiyle karşılanmaktadır.

BSYDV'nin proje desteklerinden yararlanan kişilerle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Gelir Getirici Proje Desteklerinin alt projesi olan Seracılık Projesinden yararlananların genel olarak % 90 oranında memnun kaldıkları görülmüştür. Seracılık Projesi desteği alan vatandaşlar başvurularının ardından 15 gün, 1 ay gibi kısa sürelerde seralarının kurulduğunu ve ödemelerinin vakıf tarafından ilgili yerlere yapıldığını belirtmişlerdir. Görüşmeler sonucunda kimi vatandaşlar serayı sadece kendi ihtiyaçlarını gidermek için kullandığını söylerken, daha büyük çoğunluğu hem kendi ihtiyaçlarını giderdiklerini hem de ürettikleri ürünleri satarak gelir elde ettiklerini ifade etmiştir. Bazı yararlanıcılar projenin geri ödemesin henüz başlamadığını, geri ödemesi başlayan yararlanıcılar ise ödemeler noktasında sıkıntı çekmediklerini ifade etmiştir.

Görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda seracılık projesinin başarılı bir seyir izlediği söylenebilir. Ayrıca bu başarının daha iyi bir seviyeye çıkarılması için seracılık konusunda verilecek bir eğitimin faydalı olacağı kanısına ulaşılmıştır.

Aynı projenin bir alt projesi de Arıcılık Projesidir. Proje yararlanıcısı başvuru sonrasında vakfin ilgili yerlere gerekli ödemeleri yaklaşık 1 ay gibi kısa bir sürede yaparak ihtiyaç duyduğu malzemeleri temin ettiğini belirtmiştir. Ancak projenin hak sahibi, belli bir süre sonra kötü hava koşulları nedeniyle arılarının ölmesi üzerine projenin başarısız olduğu ve geri ödemeleri yapamadığını belirtmiştir. Böyle durumda alternatif bir çözüm yönteminin olmaması proje yararlanıcısı açısından dezavantaj bir durum oluşturmuştur. Nitekim yararlanıcı, söz konusu proje desteğini gelir elde etmek amacıyla aldığını ancak arıların ölmesiyle bir mağduriyet yaşadığını belirtmiştir.

Bu dezavantaj durumunu avantaj durumuna dönüştürmek için BSYDV ve diğer ilgili kurumların böyle durumlarda alternatif bir politika üretmeleri önemli bir husus olarak görülmektedir.

Engelli Bireylere Yöresel Ahşap Hediyelik Eşya Yapımı Meslek Eğitimi Projesi, Gelir Getirici Projeler arasında yer alan bir diğer alt projedir. Projeden yararlananlarla yapılan yüz yüze görüşmeden söz konusunu projenin başarısızlıkla sonuçlandığı gözlemlenmiştir. Zihinsel engelli vatandaşlar ile bedensel engelli vatandaşların aynı kategoride değerlendirilmesi bu başarısızlığın en önemli sebebini oluşturmuştur. Farklı engel grubundaki kişilerin aynı eğitime tabi tutulmaları projeden beklenen faydanın düşük olmasına yol açmıştır. Örneğin yürüme güçlüğü çeken bir engelli vatandaş eğitim araç ve gereçlerini çok rahat bir şekilde kullanabilirken aynı eğitimi alan zihinsel engelli bir vatandaşın bu imkândan yararlanma noktasında güçlük çektiği anlaşılmıştır. Bu da gösteriyor ki özellikle eğitim konusunda eğitimden yararlananların engel durumlarının dikkate alınması önemli bir noktadır. Bu durum özellikle engellilik oranının Türkiye ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilen Bartın ili (Ciritli ve Ceyhan, 2015: 42) için daha da önemli olmaktadır.

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Destek verdiği bir diğer proje grubu Kırsal Alanda Sosyal Destek Projeleridir. Bu kapsamda iki önemli projeye imza atılmıştır. Bu projelerden birisi Arıt Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesi diğeri de Kayadibikavlak Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesidir. Projeden yararlananlarla yapılan yüz yüze görüşmede Arıt Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesinden %90'lık bir başarının sağlandığı ancak Kayadibikavlak Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Süt Sığırcılığı Projesinde ise bir başarısızlık olduğu görülmüştür. Bu başarısızlığın temel nedeni seçilen hayvan ırkının Bartın ili iklim koşullarına uygun olmaması olarak görülmüştür. Bu da, uygun hayvan ırkının seçilmesini, bu hayvanların gerekli aşılarının uygun zamanlarda yaptırılmasını ve veteriner kontrolünden geçirilmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yine Kayadibikavlak Köyleri Tarımsal Kalkınma Süt Sığırcılığı Projesi'nden yararlanan vatandaşlar ile yapılan yüz yüze görüşmede büyük çoğunluğunun hayvanlardan verim alamadığı, hayvanları satma yoluna gittikleri, dolayısıyla geri ödeme noktasında bir takım sıkıntılar yaşadıkları gözlemlenmiştir.

Oysa doğru hayvan ırkının seçildiği, hayvanların aşılarının zamanında yapıldığı, projeden yararlananların işini benimsedikleri ve özverili bir çalışma içinde oldukları görülen Arıt Köyleri Tarımsal Kalkınma Süt Sığırcılığı Projesinin %90 oranında başarı elde ettiği yapılan yüz yüze görüşmede ortaya çıkmıştır.

Kısaca toparlanacak olursa BSYDV'nin desteklediği projelerden yararlananların memnuniyet derecesi, projeden elde ettikleri faydaya göre göreceli olarak değişmektedir.

5.13. Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın Denetimi ve Sona Ermesi

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın denetim ve sona ermesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında olduğu gibidir. SYDV 'ler hesap yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğünce, idari yönden ise İçişleri Bakanlığının denetimine tabidirler. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfının amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi durumunda vakıf kendiliğinden sona erer ve sicilden kaydı silinir (Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2011).

BÖLÜM VI

SONUÇ

İktisadî ve toplumsal bir sorun olarak yoksulluk, günümüz küreselleşen dünyasında önemini korumaya devam etmektedir. Yoksulluk he ne kadar gelişmekte olan ülkeler açısından daha önemli bir sorun olarak görünse de hemen hemen bütün ülkeler için ortak sorun olduğu bilinmektedir. Yoksulluğun çok boyutlu olması, yoksullukla mücadele yöntemlerinin de ülkelere göre farklı olacağını göstermektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün her ilde kurulu Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla yürüttüğü faaliyetlerle, yoksullukla mücadelede kendi çapında etkili olduğu görülmüştür. Bu vakıfların, 3297 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunuyla oluşturulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu kaynaklarını kullanarak sosyal güvencesi bulunmayan fakir ve muhtaç vatandaşların gıda, yakacak, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşıladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu vakıflar tarafından sosyal yardımlar yanında çalışır durumda olan vatandaşlara daha üretken olmalarını sağlamak için proje desteği verildiği de belirlenmiştir.

3294 Sayılı kanun kapsamında il ve ilçelerde kurulu toplam 1.000 adet Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından biri olan Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’nın yıllar itibariyle faaliyetlerinin incelenmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı, 2.Asliye Hukuk Mahkemesi’nin 30.07.1986 tarihli kararıyla vakıf senedinde belirtilen amaçlarını gerçekleştirmek üzere kurulmuştur.

Vakfın, Türk Medeni Kanunu’na göre kurulan yeni vakıflardan teşkilat yapısı itibariyle ayrıldığı, kendine özgü, başkanlığını il valisinin yaptığı 14 kişilik bir mütevelli heyet tarafından yönetildiği belirlenmiştir.

Vakıfta 2009'dan itibaren başta vakıf müdürü olmak üzere sosyal yardım ve inceleme müdürü, vakıf büro görevlisi, yardımcı hizmet görevlisi ve geçici personel olmak üzere ortalama 12 personel istihdam edildiği tespit edilmiştir.

Vakfın faaliyetlerinde kullanılmak üzere 1999-2015 döneminde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan toplam 28.305.211,69 TL'nin vakfa kaynak aktarıldığı hesaplanmıştır.

Vakfın, senesinde açıkça ifadesini bulan amaçlarını gerçekleştirmek için ihtiyaç sahibi vatandaşlara aynî ve nakdî yardımlarda bulunduğu görülmüştür. Vakfın yaptığı yardımların aile yardımları, eğitim yardımları, sağlık yardımları, özel amaçlı yardımlar, yaşlı-engelli yardımlarından oluştuğu ve çalışır durumda olan vatandaşların üretkenliğini artırmak amacıyla proje desteği sağladığı ortaya konulmuştur. Vakfın yardım kapsamında 2002-2015 döneminde 42294 kişiye toplam 2.082.576,4 TL aynî, 30.492 kişiye ise toplam 11.976.173,453 TL nakdî yardım yaptığı görülmüştür. Buna göre vakfın toplamda 72.786 kişiye yardım yaptığı ortaya çıkmaktadır ki bu rakam da yoksullukla mücadele yapan bir ülkeye önemli bir katkı sağladığını göstermektedir. Ayrıca vakıf tarafından farklı projelerden oluşmak üzere toplam 7.668 vatandaşa toplam 3.653.523,24 TL proje desteği verilmiş ve bu projelerin tamamı gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen projelerde başarısız olanlar olduğu gibi başarı oranı oldukça yüksek olan projeler de olmuştur. Projelerden yararlanan vatandaşlarla yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda yararlanıcıların bu projelerden genel anlamda memnun kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'nın sosyal yardım kapsamında 1999-2015 döneminde yaptığı aile, eğitim, sağlık yardımları, engelli-yaşlı aylıkları ile vermiş olduğu proje destekleri birlikte ele alındığında, vakfın bu yardım ve desteklerinin, OECD'nin yoksullukla mücadelede kullandığı ekonomik, insanî, politik, sosyo-kültürel ve koruyucu kabiliyetleri çerçevesinde değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

- Akbalık, M. (2013). Finansal Yönetim Ders Notları. Marmara Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi.
- Akçakaya, M. (2009, Ekim). Türkiye'de Bölgesel Yoksulluk. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdur, R. (1999). Türkiye'de Sağlık Hizmetleri ve Avrupa Topluluğu Ülkeleriyle Kıyaslanması . Ankara: A.Ü.T.F. Halk Sağlığı Anabilim Dalı.
- Akpınar, M., Şahin, A., ve Zengin, E. (2012). Sosyal Yardımların Yerel Düzeyde Sunulması: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *International Journal of Alanya Faculty of Business* , 4 (3), 21-28.
- Aktan, C. C., ve Vural, Y. İ. (2002). Makro Ekonomik Politikalar Gelir Dağılımı ve Yoksulluk . Coşkun Can Aktan (ed), Yoksullukla Mücadele Stratejileri, Ankara:Hak-İş konfederasyonu Yayınları.
- Aktan, Ç. C., ve Şen, H. (2001). Ekonomik Kriz Nedenler ve Çözüm Önerileri. *Yeni Türkiye* , 2 (42), 1225-1230.
- Aktan, Ç. C., ve Vural, İ. Y. (2002). Yoksulluk: Terminoloji Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri. Ankara: Coşkun Can Aktan (ed) Yoksullukla Mücadele Stratejileri Ankara Hak-İş Konfederasyonu.
- Altuntepe, N., ve Güner, T. (2013). Türkiye’de İstihdam-Büyüme İlişkisinin Analizi (1988-2011). *International Journal of Alanya Faculty of Business* , 5 (1), 73-84.
- Arıöz Bozkuş, A. (2009). Genel Esaslarıyla Türk Hukuku'nda Vakıf Müessesesi ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları. Ankara: TC Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Arpacıoğlu, Ö., ve Yıldırım, M. (2011). Dünya'da ve Türkiye'de Yoksulluğun Analizi. 4 (2) , 60-76. Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi.
- Arslan, R. (1995). Erzurum Şehir Merkezindeki Vakıflar ve Sosya-Ekonomik Bir Değerlendirme. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı.
- Arslan, R., & Takım, A. (2013). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bartın'ın Ekonomik Yapısı. *Karadeniz Araştırmaları* (39), 137-166.
- Asan, H. (2011). 547 Nolu Vakıf Defterlerine Göre Konuralp Vakıfları Tarihi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Tarih Bölümü.
- Arpacıoğlu, Ö, ve Yıldırım, M.(2011). Dünyada ve Türkiye'de Yoksulluk Analizi. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2).

- Aydın, A. (2013). Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Etkileri: Kırıkkale İli Örneği. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Anabilim Dalı.
- Aydın, D. Erişim Tarihi: 27 Aralık 2015, [http://tusev.org.tr/tr: http://tusev.org.tr/usrfiles/files/Cumhuriyet_Donemi_Vakiflari_ve_Vergi_Muafiyetine_Sahip_Vakiflarin_Mali_Analizi_\(1\).pdf](http://tusev.org.tr/tr: http://tusev.org.tr/usrfiles/files/Cumhuriyet_Donemi_Vakiflari_ve_Vergi_Muafiyetine_Sahip_Vakiflarin_Mali_Analizi_(1).pdf).
- Aydın, V. (2003). Türk Yönetim Tarihi Açısından Vakıf Sistemi ve Eğitim Yönetimine Katkısı. 8 (1) , 313-138. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2002-2015). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2003-2015). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2009). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2009-2015). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2010). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2011). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2012). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2013). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2013-2015). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2014). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2015). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. (2015-2016). Faaliyet Raporu.
- Bartın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. Kuruluş Dosyası.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. (2004). Yoksullukla Mücadele Stratejileri ve Acil Destek Programları Sonuç Raporu. VI. Aile Şurası "Aile ve Yoksulluk " Kararları . Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Bayartan, M. (2008). Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler. Osmanlı Bilimi Araştırmaları X-1 .
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2009). Kentsel Yoksulluk Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu. Kentleşme Şurası . Ankara: T.C.Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.

- Biçer, E. (2009). Yoksullukla Mücadele Proje Destekleri ve Proje Desteklerinin Zaman Serisi Olarak Modellenmesi. Ankara: T.C.Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Cammack, P. *What the World Bank Means by Poverty Reduction*. Erişim Tarihi: 01 Ağustos 2016, <http://www.albacharia.ma/xmlui/bitstream/handle/123456789/31572/1375What%20the%20World%20Bank%20Means%20by%20Poverty%20Reduction2003.pdf?sequence=1>.
- Canbolat, T. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun Uygulanması. Çimento İşveren Dergisi. Erişim Tarihi: 16 Nisan 2016, http://www.ceis.org.tr/dergi/ocak1993/makale_1.pdf.
- Ceylan, C. Erişim Tarihi: 13 Mart 2016, http://www.akdenizmuftulugu.gov.tr/images/Dokumanlar/Aile-irsad-Dokumanlar/Sosyal_Yardim_Alani_ve_Yoksulluk.pdf.
- Ciritli, İ. ve Ceyhan, M.S. (2015). Bartın'da Engellilerin Tespiti ve Analizi. Bartın: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Çalışkan, Ş. (2010). Türkiye'de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk. (59) , 89-132. Sosyal Siyaset Konferansları.
- Çardar, N., ve Karcı, E. (2014). XIX. Yüzyıl Osmanlı Sağlık Teşkilatlanması'na Dair Bibliyografik Bir Deneme. 9 (4) , 255-286. ankar: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic.
- Çizakça, M. (2011). Osmanlı Döneminin Tarihsel ve Ekonomik Boyutu . İstanbul : Bahçeşehir Üniversitesi.
- Demirel, S. (1995). Vakıf ve Bağlı İktisadi İşletmelerinde Muhasebe Sistemi ve Vergilendirme. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devlet Planlama Teşkilatı VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2000). *Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu*. Ankara.
- Dodurka, B. Z. (2014). *Soyal Politika Forumu*. Erişim Tarihi: 16 Nisan 2016, http://www.spf.boun.edu.tr/docs/faaliyet_raporlari/Sosyal_Yardim_Raporu_-_Aralik_2014.pdf.
- Doğan, E.M., ve Tatlı, H.(2014). İnsani Gelişme ve Yoksulluk Bağlamında Türkiye'nin Dünyadaki Yeri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1).
- Doğan, E. (2014). Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi. Uzmanlı Tezi (yayınlanmış), (Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, T.C. Kalkınma Bakanlığı, 174 s.

- Dokuzuncu Kalkınma Planı. (2007-2013). Erişim Tarihi: 21 Ağustos 2016, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/1/plan9.pdf>.
- Duman, Y. F. (2014). Yoksullukla Mücadele Konusunda Vakıfların Rolü: Türkiye Örneği. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmış), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Politikası Bilim Dalı, Ankara, 154 s.
- Economic and Social Inclusion Corporation. (2008-2009). *What Is Poverty?* Temmuz 25, 2016 tarihinde New Nouveau Brunswick Canada: http://www2.gnb.ca/content/gnb/en/departments/esic/overview/content/what_is_poverty.html adresinden alındı
- Ertem, A. (2011). Osmanlıdan Günümüze Vakıflar. *Vakıflar Dergisi* (36).
- Francis, E. (2006). *Poverty: Causes, Responses and Consequences in Rural South Africa*. London: Development Studies Institute London School of Economics Houghton St(Chronic Poverty Research Centre).
- Genç, M. (2014). Klasik Osmanlı Sosyal İktisadi Sistemi ve Vakıflar. (42) . Vakıflar Dergisi.
- Günaydın, İ. (2015, Haziran). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*. Erişim Tarihi: 12 Nisan 2016, http://sbedergi.gumushane.edu.tr/Makaleler/537940882_910IhsanG%C3%BCnayd%C4%B1n%20-%202010.17823gusb.230.pdf
- Gündoğan, N. (2008). Türkiye'de yoksulluk ve Yoksullukla Mücadele. Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2016, <http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/asomedy/ocak-subat2008/Dosya.pdf>
- Gündoğan, N. (2003). Yoksullukla Mücadelede İstihdam Politikalarının Rolü ve Önemi. *Yoksulluk* . (A. E. Bilgili, & İ. Altan, Dü) İstanbul: Deniz Feneri Yayınları.
- Güneş, M. (2012). Yoksullukla mücadelede Sosyal Yardımların Bir Kamu Yönetimi Politikası Olarak Sürdürülebilirliği. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* (24).
- Güneş, S. (2010). Yoksullukla Mücadelede Mikro Kredi uygulamaları ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Proje Destekleri. Ankara : T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü İstatistik Araştırma ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı.
- Haspolatlı, E. (2014). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Üzerine Bir İnceleme. İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi .
- Henninger, N. (1998, April). Mapping And Geographic Analysis of Human Welfare And Poverty: Review Aand Assessment. Washington, USA: World Resources Institute

- Hızlı, M. (1998). Osmanlı Dönemi Bursa'sında Eğitim Öğretim Vakıflarına Genel Bir Bakış. 7 (7) . Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.
- İncedal, S. (2013). Türkiye'de Yoksulluğun Boyutları Mücadele Politikaları ve Mücadele Araçları . Ankara : T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- İnci, E. (2015). *İdarecinin Sesi* (166).
- Işık, E., ve Göktürk, I. (2010, Ekim 13-15). Kadınların Yoksulluk Yönetim Stratejileri. 312. İstanbul: Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu.
- Işık, H. (2009). Bir Kamu Hizmeti Birimi Olarak Vakıfların Osmanlı Toplum Yaşamındaki Rolü. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* (16).
- Kabaş, T. (2009). Gelişmekte Olan Ülkelerde Yoksulluğun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Yolları. Yayınlanmış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaçar, E. (2010). Vakıflarda Vergi Muafiyeti Araştırması. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kartal, N., ve Demirhan, Y. Erişim Tarihi: 26 Ocak 2016 <https://istifhane.files.wordpress.com/2013/05/sydtfonu.pdf>
- Kayalidere, G., ve Şahin, H. (2014). Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* , 2 (2).
- Kayapınar, E. (2013). Vakıf Medeniyetinde ve Günümüzde Dış Mekan Oluşumu. *Vakıf Medeniyeti ve Şehir* . Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Kazıcı, Z. (1985). *İslami ve Sosyal Açından Vakıflar* (Cilt 42). İstanbul: Marifet Yayınları.
- Khan, M. H. (2000, April 1). Ağustos 2, 2016 tarihinde International Monetary Fund: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/issues/issues26/#1> adresinden alındı
- Kılıç, R., ve Çetinkaya, Ş. (2012). Türkiye'de Yoksullukla Mücadelede Sosyal Yardım Stratejileri ve Bir Model Önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (34), 93-114.
- Kılıç, S. (2013). Çevre Sorunları ve Yoksulluk. *International Journal of Alanya Faculty of Business* , 5 (1), 9-20.
- Klugman, J. (2002). A Sourcebook For Poverty Reduction Strategies. 2 (*Macroeconomic and Sectoral Approaches*) , 11. The International Bank for Reconstruction And Development/ The World Bank.
- Korkusuz, R., ve Ergün, Ö. Hukuksal Boyutları İle Eski ve Yeni Vakıflar. Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2016, <http://www.dicle.edu.tr/Contents/c3815664-8a98-463a-8100-f21edc9cb324.pdf>

Kozak, E. (1985). *Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf* (Cilt 1). İstanbul: Akabe Yayınları.

Maxwell, S. (1999, February 3). The Meaning and Measurement of Poverty. Odi Poverty Briefing.

Mevzuat Bilgi Sistemi. Erişim Tarihi: 06 Mart 2016, T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf>.

Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2001).Erişim Tarihi: 09 Nisan 2016, Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.4721&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>.

Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2008). Erişim Tarihi: 08 Nisan 2016, Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5737&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=vak%u0131flar+kanunu&Tur=1&Tertip=5&No=5737>.

Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. (2008). Erişim Tarihi: 09 Nisan 2016, Mevzuat Bilgi Sistemi: <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.12466&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=vak%C4%B1flar>

Odabaşı, F. (2010, Ağustos). Yoksullukla Mücadelede İstihdamın Rolü. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü İstatistik Araştırma ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı.

Özaydın, M., ve Özaydın, M. (2003). Vakıfların Sosyal Politika İşlevleri ve Günümüzde Artan Önemi. 7 (2) . Ankara: Kamu-İş Yayınları.

Özdemir, A. İ. (2010, Ekim 13-15). Yoksullukla Mücadelede Yerel Uygulamalardan Çıkarılacak Dersler Kayseri Örneği. İstanbul: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü .

Özsoy, E. (2003). Kalkınma Yoksulluk İkilemi ve Türkiye. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi* , 5 (1).

Öztürk, M., ve Çetin, I. (2009). Dünya'da ve Türkiyede Yoksulluk ve Kadınlar. 2661-2698. Journal of Yaşar Universty.

Öztürk, N. Erişim Tarihi: 19 Kasım 2015, [www.tarihtarih.com: http://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=382185](http://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=382185) .

Pamuk, Ş. (2003). *Osmanlı-Türkiye İktisadî Tarihi 1500-1914*. Ankara: İletişim Yayınları.

Ravallion, M., & Datt, G.. When is Growth Pro-Poor? Evidence from the Diverse Experiences of India's States. Washington: World Bank.

- Romer, C. D., & Romer, D. H. (1998, November). Monetary Policy And The Well-Being of The Poor. NBER Working Paper .
- Sahillioğlu, H., Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi [TDV]. Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2016, <http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=d040109>.
- Sam, N. (2008). Yoksulluğa Bir Yaklaşım Biçimi: Kapasite Yaklaşımı. 27 (1) , 59-70. Uludağ Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.
- Saran, U. Erişim Tarihi: 28 Şubat 2016 tarihinde <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/544/Saran.pdf?sequence=1>
- Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü. [SYGM]. (2014). *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı*. Erişim Tarihi: 14 Ocak 2016, <http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/>
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu. (1986). T.C.Remî Gazete, 19134,34
- Soysaldı, M. *Vakıflar ve Psiko-Sosyal Fonsiyonları*. Erişim Tarihi: 16 Kasım 2015, <http://web.firat.edu.tr/msoysaldi/vakiflar.pdf>
- Şen, M. www.tarihtarih.com. Erişim Tarihi: 26 Kasım 2015, <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=382215&/Osmanlı%20C4%B1-Devletinde-Sosyal-G%C3%BCvenlik-Sistemi-/-Yrd.-Do%C3%A7.-Dr.-Murat-%C5%9Een->
- Şenel, Ş., ve Tuyan, Z. (2009). 1926-1967 Yılları Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nde Kurulan Tesisler (Vakıflar). 3 (5) . Akademik Bakış.
- Şengür, M., ve Taban, S. (2012, haziran). Yoksullukla Mücadele stratejisi Olarak Mikro Kredi Uygulaması: Eskişehir İli Örneği. 59-89. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Şenses, F. (2013). *Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Erişim Tarihi: 11 Haziran 2016, <http://www.aile.gov.tr/mevzuat/mevzuat>
- T.C. Bartın Valiliği. (2008). *Bartın 2023 Stratejik Amaçlar ve İl Gelişme Planı*. Bartın: Sargın Matbaası.
- T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü [VGM]. Erişim Tarihi: 26 Kasım 2015, <http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=35>
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2011). *Aile ve Tüketici Hizmetleri Sosyal Destek*. Erişim Tarihi: 28 Temmuz 2016, http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Sosyal%20Destek.pdf

- T.C. Resmî Gazete[RG]. (1986). Erişim Tarihi: 18 Şubat 2016, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19167.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/19167.pdf>.
- T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü [VGM], (2014). *Vakıfların Türlerine Göre Dağılımı*. Erişim Tarihi: 25 Aralık 2015, <http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik195.pdf>.
- T.C. Resmî Gazete [RG]. (2003). Erişim Tarihi: 17 Ağustos 2016, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/04/20030424.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/04/20030424.htm>.
- Taş, H. Y., ve Özcan, S. (2012). Türkiye'de ve Dünya'da Yoksulluk Üzerine Bir Araştırma. *A Study on Poverty in Turkey and in the World* . International Conference on Eurasian Economies.
- Taşcı, F. (2008). Sosyal Yardım Yapma(ma) Gerçekleri Üzerine Yaklaşımlar. 9 (4) . Kamu-İş.
- Temiz, H. E. (2008). Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri. Çalışma ve Toplum.
- TEPAV. (2014). *Kıbrıs Vakıflar İdaresi Kurumsal Arka Plan Raporu I*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.
- Tezgel, O. (2013). Sosyal Politika. *Sendikacılık Akademi Ders Notları 2* . Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş).
- The World Bank [WB]. (2015). Erişim Tarihi: 24 Temmuz 2016, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD>
- Topgül, S. (2013). Türkiye'de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması. 14 (1) , 277-296. Cumhuriyet Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Dergisi.
- Tuncel, M. (1992), "Bartın", TDV, 5.c. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Türkiye İstatistik Kurumu[TÜİK]. (2008). Türkiye İstatistik Kurumu Yoksulluk Çalışmaları Hanehalkı Bütçe Anketi. Erişim Tarihi: 22 Aralık 2015, <http://eaf.ku.edu.tr/sites/eaf.ku.edu.tr/files/20122008-2.pdf>.
- Türkiye İstatistik Kurumu[TÜİK].(2008). Tüketim Harcamaları Yoksulluk ve Gelir Dağılımı. Erişim Tarihi: 22 Ağustos 2016, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=18&KITAP_ID=156.
- Türkiye İstatistik Kurumu.[TÜİK]. (2014). Erişim Tarihi: 05 Ağustos 2016, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21824>.

- Türkiye İstatistik Kurumu.[TÜİK]. (2013). Seçilmiş Göstergelerle Bartın. Erişim Tarihi: 21 Ağustos 2016, <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/BARTIN.pdf>.
- URL-1 (2016). <https://www.turkiye.gov.tr/sosyal-yardimlar-genel-mudurlugu>, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü, 21 Ağustos 2016.
- URL-2 (2016). <http://www.dicle.edu.tr/Contents/c3815664-8a98-463a-8100-f21edc9cb324.pdf>. Korkusuz, R. ve Ergün, Ö. Hukuksal Boyutları İle Eski ve Yeni Vakıflar, 21 Ağustos 2016.
- Uslu, H. (1985). *Başlangıçtan Günümüze İslam Müesseseleri Tarihi*. İstanbul: Gonca Yayınevi.
- Uzun, A. M. (2003). Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası. 4 (2), Cumhuriyet Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Dergisi.
- Yalçın, E. (2012). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarında Vergi ve Muhasebe Uygulamaları. Erişim Tarihi: 26 Şubat 2016 http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/data/5429194a369dc32358ee29b7/Sosyal_Yardi_mlasma_ve_Dayanisma_Vakiflariinda_Vergi_ve_Muhasebe_Uygulamalari.pdf
- Yediyıldız, B. (2016).İslâm Araştırma Merkezi [İSAM].(c.42,483), Erişim Tarihi: 21Ağustos 2016, <http://www.islamansiklopedisi.info/>.
- Yerel Yönetimler Portalı* . (2014). Yerel Net Erişim Tarihi: 5/Ağustos/2016, <http://bartin.yerelnet.org.tr/>.
- Yıldırım, A. (2009). Sosyal Yardımların Koordinasyonunda Sosyal Yardım Bilgi Sistemi. *4.Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu*. Ankara.
- Yılmaz, S. (2006). Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının Yoksullukla Savaşım Politikaları İçindeki Yeri Eskişehir Örneği. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmış), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Eskişehir, 261 s.
- Yörükoğlu, F. (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci. *ISSN 1306-0767 Mevzuat Dergisi* (135).

EKLER

EK

.....SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA VAKFI RESMÎ SENEDİ

Vakfin Adı ve Merkezi

Madde 1- Vakfin Adı "..... İli/İlçesi Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı" dır. Söz konusu vakıf işbu senette "Vakıf" kelimesi ile anılacaktır.

Madde 2- Vakfin Merkezi'dır.

Vakfin Adresi.....'dır.

Vakfin Amacı

Madde 3- Bu Vakfin amacı; fakrû zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan, kanunla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi olmayan ve bu kuruluşlardan aylık ve gelir almayan (2022 sayılı Kanuna göre aylık alan kişiler dahil) vatandaşlar ile geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilere yardım etmek ve sosyal adaleti pekiştirici tedbirler almak suretiyle, gelir dağıtımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.

Vakfin Mal Varlığı

Madde 4- Vakfin kuruluştaki mal varlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan aktarılan ve derhal faaliyete geçmeye yeter şekilde tahsis edilen..... TL'lik nakittir.

Vakfin Gelir Kaynakları

Madde 5- Vakfin kaynakları; 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 8 inci maddesinde sayılan gelirler ile nakdî ve aynî, menkul ve gayrimenkul olmak üzere iktisadi değeri olan halk teberrularıdır.

Vakfin Gelirlerinin Sarf Şekli

Madde 6- Vakıf gelirlerinin tamamının vakıf amaçlarına tahsis ve sarf edilmesi esastır.

Vakfın Organları

Madde 7- Vakfın Organları;

- a) Vakıf Başkanı,
- b) Mütevelli Heyeti'dir.

Vakıf Başkanı

Madde 8- Vakfın ve mütevelli heyetin başkanı mahallin en büyük mülki idare amiridir. Vakfın tescili Medeni Kanun hükümlerine göre mütevelli heyet başkanı mülki idare amiri tarafından sağlanır.

Madde 9- Mütevelli Heyeti:

- a) İller için,

Belediye başkanı, emniyet müdürü, defterdar, milli eğitim gençlik ve spor il müdürü, sağlık ve sosyal yardım il müdürü, müftü ile her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından vali tarafından seçilen 3 kişi vakfın mütevelli heyetini teşkil eder.

- b) İlçeler için,

Belediye başkanı, ilçe emniyet üst görevlisi, malmüdürü, milli eğitim gençlik ve spor ilçe müdürü, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının ilçe üst görevlisi, müftü ile her faaliyet dönemi için hayırsever vatandaşlar arasından o ilçenin bağlı olduğu il valisi tarafından seçilen 3 kişi vakfın mütevelli heyetini teşkil eder.

Mütevelli Heyetin Görevleri

Madde 10- Mütevelli heyeti vakfi yönetim ve temsile yetkili organdır. Bu sebeple vakfın amaçlarının gerçekleşmesi için gereken işlemi yapmaya ve kararları almaya yetkili ve görevlidir.

Mütevelli Heyet ayrıca aşağıda belirtilen işleri de yapmak ve uygulamak görev ve yetkisine sahiptir.

- a) Görev alanı içerisinde fakrû zarurete düşmüş ve muhtaç durumda olan kişileri tespit etmek,

- b) Bu kişilerin sağlık ve tedavi giderlerini karşılamak ve bunun için sağlık kuruluşları ile işbirliği yapmak,
- c) Geçici olarak küçük bir yardım veya eğitim ve öğretim imkânı sağlanması halinde topluma faydalı hale getirilecek, üretken duruma geçirilebilecek kişilerin müracaatlarını değerlendirmek, onlara gerekli yardımı yapmak ve yardım sonrasında takip etmek,
- d) Mahalli şartlara uygun olarak, vakıf gelirlerinin dağıtımının usul ve esasları ile yardım miktarlarını tespit etmek,
- e) Bilanço, gelir-gider hesabı, çalışma raporu, bütçe ve yıllık programları hazırlamak, f) Vakıf işlerinde uygulanacak prensipleri tespit etmek ve vakfın amacına ulaşabilmesi için gerekli kararları almak,
- g) Vakfın amacına ulaşabilmesini sağlamak üzere teberru yapılmasını teşvik etmek ve bunları kabul etmek, vakfa menkul ve gayrimenkul mal almak ve satmak, bunları işletmek ve mevcut gelirin artması hususunda her nevi kararlar almak,
- h) Vakıf personel ihtiyacı ve kadrosunu tespit ve tayin etmek, bunlara ödenecek ücretleri belirlemek ve gerektiğinde mevzuattaki sebeplere binaen görevlerine son vermek, ı) Vakfın amacının gerçekleştirilmesi için sağlık ve sosyal yardım tesisleri kurmak, işletmek ve işlettirmek. Mütevelli Heyetinin Toplantı ve Karar Nisabı Madde 11 — Mütevelli Heyet çoğunlukla toplanır ve çoğunlukla karar alır. Karar almada oylar eşit çıktığı takdirde Başkanın oyu iki sayılır.

Huzur Hakkı

Madde 12-Mütevelli heyet üyeleri her toplantı için Devlet memuru maaş katsayısının 30 göstergesi ile çarpımı kadar Huzur Hakkı alabilir. Ayda 10 toplantıyı geçmemek üzere, Huzur Hakkının tavanı, yukarıda belirtilen miktarı aşmamak kaydıyla mütevelli heyet tarafından tespit edilir. Mütevelli heyet fahri çalışmaya da karar verebilir.

Hesap Dönemi

Madde 13- Vakfın hesap dönemi takvim yılıdır.

Vakfın Denetimi

Madde 14- Vakıf, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre Vakıflar Genel Müdürlüğünün teftiş ve denetimine tabidir.

Vakfın Tutacağı Defterler

Madde 15- Vakıf, Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük'te belirtilen defterleri tutar.

Uygulanacak Hükümler

Madde 16- Bu senette yer almayan hususlar için Türk Medeni Kanunu ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümleri uygulanır.

Vakfın İnfisah ve Tasfiyesi

Madde 17- Vakıf amacının gerçekleşmesi imkânsız hale geldiğinde, Türk Medeni Kanununa Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük hükümlerine göre infisah eder ve tasfiyesi yapılır. Tasfiyesi yapılan vakfın mal ve nakit varlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'na intikal eder.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Elif Aydın
Doğum Yeri ve Tarihi : Düzce/Merkez 22.03.1990

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Atatürk Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi
Ekonometri Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat
ABD İktisat Bölümü
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyet/Yayınlar : Arslan, R., Fidan,F. ve Aydın, E. (2016), Economic
Aspect of Organic Agriculture in Turkey: Example of
Bartın Province, International Ecology 2016 Adnan
Aldemir Symposium, The Kars Park Hotel, 16th – 19th
May.

Arslan, R., Fidan,F. ve Aydın, E. (2016), Kent Kültürü
ve Kentlilik Bilinci Sempozyumu, Merinos Atatürk
Kongre Kültür Merkezi, 26-27 Mayıs 2016, Bursa.

Elif Aydın (2016), Geleceğin Sosyal Bilimcileri Ulusal
Öğrenci Kongresi, Bülent Ecevit Üniversitesi, 5-6
Mayıs, Zonguldak.

İletişim

E-Posta Adresi : d.elif_aydin@outlook.com

Tarih : 22/09/2016(Tez sınav tarihi)